

SARAJEVO

PRIMLJENO: 28-04-2011

Organizaciona jedinica	Klasifikacione oznake	Redni broj	Broj priloga
01	12-341	10	

Sarajevo, 27.04.2011. godine
Broj: Oi-K-167/11

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH
Trg BiH 1
71000 SARAJEVO

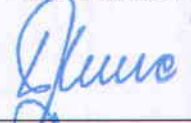
PREDMET: Dostava godišnjeg izvještaja o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH

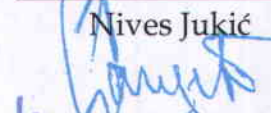
Poštovani,

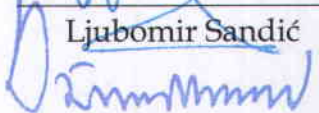
U skladu sa odredbama člana 34 stav 1 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, te člana 10 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH u prilogu Vam dostavljamo izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH za 2010. godinu.

Ombudsmeni BiH:

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Sarajevo, 27.04.2011. godine
Broj: Oi-K-168/11

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 28-04-2011			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
02-12-341/11			

B

Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH
Trg BiH 1
71000 SARAJEVO

PREDMET: Dostava godišnjeg izvještaja o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH

Poštovani,

U skladu sa odredbama člana 34 stav 1 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, te člana 10 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH u prilogu Vam dostavljamo izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH za 2010. godinu.

Ombudsmeni BiH:

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O
REZULTATIMA AKTIVNOSTI
OMBUDSMENA ZA LJUDSKA
PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE ZA
2010. GODINU**

SADRŽAJ

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE OMBUDSMENA.....	9
POGLAVLJE II. NADLEŽNOST OMBUDSMENA I PROCEDURE.....	13
2.1. Pravne osnove za rad Ombudsmena.....	13
2.2. Mandat Ombudsmena	13
2.3. Pravo na žalbu ombudsmenima.....	15
2.4. Prihvatljivost i razlozi za žalbu.....	15
2.5. Postupanje ombudsmena	16
POGLAVLJE III. STANJE LJUDSKIH PRAVA U BiH.....	21
3.1. Uvod	21
3.2. Zaprimljene žalbe	21
3.2.1. Struktura žalbi po odjelima	22
3.2.2. Struktura žalbi po uredima.....	23
3.2.3. Protivna strana po žalbama.....	33
3.2.4. Postupanje po žalbama	34
3.3. Preporuke ombudsmena.....	35
3.4. Specijalni izvještaji koje su Ombudsmeni sačinili u toku 2010. godine.....	37
POGLAVLJE IV. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA	41
4.1. Uvod	41
4.2. Uprava	42
4.3. Imovinska prava	44
4.4. Policija	46
4.5. Pravosuđe.....	47
4.6. Javne isprave	50
4.7. Imigracije i azil	50
4.8. Sloboda pristupa informacijama	51
4.9. Vladina i druga imenovanja.....	54
POGLAVLJE V. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA.....	63
5.1. Uvod	63
5.2. Pravo na penziju	64
5.3. Prava na rad.....	65
5.4. Prava na socijalnu zaštitu	68
5.5. Pravo na obrazovanje.....	69
5.6. Pravo starih lica	70

POGLAVLJE VI. PRAVA LICA S INVALIDITETOM	75
6.1. Uvod	75
6.2. Diskriminacija lica s invaliditetom	77
6.3. Isplata naknada po osnovu invaliditeta.....	78
6.4. Ocjenjivanje stepena oštećenja organizma.....	78
POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA.....	83
7.1. Uvod	83
POGLAVLJE VIII. PRAVA ZATVORENIKA/PRITVORENIKA.....	89
8.1. Uvod	89
8.2. Stanje u zatvorima.....	89
8.2.1. Zapažanja i zabrinutosti Ombudsmena	91
8.2.2. Preporuke	101
POGLAVLJE IX. PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI.....	107
9.1. Uvod	107
9.2. Postupanje po žalbama	107
9.3. Karakteristični primjeri zaštite prava djece.....	108
9.3.1. Problem izdavanja putne isprave	108
9.3.2. Ostvarivanje kontakta djece s roditeljima i srodnicima	109
9.3.3. Nasilje nad djecom	109
9.3.4. Obrazovanje	109
9.4. Aktivnosti Odjela na promoviranju prava djece.....	110
9.4.1. Obilježavanje značajnih datuma.....	111
9.4.2. Članstvo u mrežama	111
9.4.3. Istraživanja i specijalni izvještaji	111
9.4.3.1. Djeca i prosjačenje.....	111
9.4.3.2. Djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH.....	112
9.4.3.3. Stanje u ustanovama za zbrinjavanje djece	114
9.4.3.4. Participacija djece i odraslih u interesu djece u školama.....	115
9.4.4. Ostale aktivnosti Odjela za praćenje prava djece.....	117
POGLAVLJE X. DISKRIMINACIJA	121
10.1. Uvod	121
10.2. Postupanje po žalbama	121
10.2.1. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi	122
10.2.2. Diskriminacija na osnovu spola	123
10.2.3. Mobing	124

10.3.	Zaključak	124
POGLAVLJE XI. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE		129
11.1.	Uvod	129
11.2.	Osoblje	130
11.3.	Finansijsko poslovanje	131
11.4.	Smještaj i tehnička opremljenost Institucije	131
11.5.	Status Institucije	132
11.6.	Dostignuti rezultati u rukovođenju	133
POGLAVLJE XII. SARADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA		137
12.1.	Saradnja s institucijama u BiH	137
12.2.	Saradnja s međunarodnim organizacijama i institucijama	138
12.3.	Saradnja sa medijima	139
12.4.	Saradnja sa civilnim društvom	143
ANNEX I. PREDMETI		147
ANNEX II. FINANSIJE		177
ANNEX III. PLATFORMA ZA SARADNJU INSTITUCIJE OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA BIH S NEVLADINIM SEKTOROM		181

POGLAVLJE I.

UVODNE NAPOMENE

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE OMBUDSMENA

S ciljem praćenja stanja ljudskih prava u BiH, Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ombudsmeni BiH) su u skladu s odredbama čl. 34. i 35. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o ombudsmenu)¹ obavezni svake godine dostaviti rezultate svojih aktivnosti u izvještajnom periodu Predsjedništvu BiH, Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Parlamentu Federacije BiH i Narodnoj skupštini Republike Srpske, navodeći broj i prirodu primljenih žalbi, ukazujući na one koje nisu uzete u razmatranje, kao i razloge za to, kao i one žalbe koje su bile predmet istrage i nalaze o tome. U svom izvještaju ombudsmeni mogu, također, istaknuti one prijedloge i preporuke koje je prihvatila Vlada.

Ustavom BiH propisano je da će „Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda....“², te da „prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima“.³ Ustavom BiH nadalje se utvrđuje da su „Bosna i Hercegovina i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteta ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti, odnosno da primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u stavu 2“.⁴ Na sličan način definirana je obaveza primjene i poštivanja prava i sloboda u ustavima entiteta i Statutu Brčko Distrikta BiH.

Upravo izvršavanje obaveze primjene i poštivanja ljudskih prava od strane pravosudnih organa, ustanova i organa vlasti na svim nivoima jeste predmet ovog izvještaja sačinjenog na osnovu djelovanja i intervencije ombudsmena BiH u skladu s njihovim mandatom utvrđenim u Ustavu BiH i Zakonu o ombudsmenu BiH, te je stoga Izvještaj potrebno posmatrati u ovom svjetlu. Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH (u daljnjem tekstu: Godišnji izvještaj) predstavlja izvještaj o stanju ljudskih prava u BiH, a čiju primjenu i zaštitu su dužne osigurati sve institucije vlasti, dok ih propuštanje izvršavanja ove ustavne odredbe čini odgovornim za kršenje ljudskih prava.

Struktura ovog izvještaja uređena je na način da čitalac iz logičnog objašnjenja Ombudsmena dobije informaciju o mandatu i procedurama (Poglavlje II.), konkretnim slučajevima kršenja ljudskih prava razvrstanih po oblastima (Poglavlje III.-X.), dostignutim aktivnostima rukovođenja, unutrašnjem razvoju, uključujući kadrovsko jačanje Institucije, budžet (Poglavlje XI.)

¹ „Službeni glasnik BiH“, broj: 32/00, 19/02, 34/05 i 32/06

² Član II. 1 i 2 Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

³ Član II. 1 i 2 Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

⁴ Član II. stav 2 Ustava BiH – Međunarodni ugovori: „Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“

Ombudsmen u smislu ovog izvještaja i Zakona o ombudsmenu označava tri lica koja čine Instituciju.⁵ Ovu dužnost u izvještajnom periodu obavljali su: Jasminka Džumhur, Ljubomir Sandić i Nives Jukić.

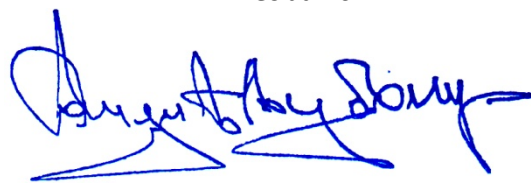
Mart, 2011. godine

Ombudsmeni BiH:

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

---

⁵ Član 1. stav 2. tačka c) Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine

POGLAVLJE II.

NADLEŽNOST OMBUDSMENA I PROCEDURE

POGLAVLJE II. NADLEŽNOST OMBUDSMENA I PROCEDURE

2.1. Pravne osnove za rad Ombudsmena

Osnov za rad i funkcioniranje Ombudsmena BiH su aneksi IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini⁶, od 14. decembra 1995. godine, i na osnovu ovih dokumenata Institucija je 1996. godine počela funkcionirati.

Prema Aneksu VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Ombudsmen BiH zajedno s Domom za ljudska prava BiH činio je Komisiju za ljudska prava BiH, koji polazi od toga da su demokratija i ljudska prava faktori izgradnje društva, pretpostavke uspostavljanja strukture i mehanizama države koji vode u međunarodne integracije. Trenutno, Ombudsmen BiH funkcionira na osnovu Ustava BiH i Zakona o ombudsmenu kojim su zagwarantirani nezavisnost i okvir infrastrukture za zaštitu i promoviranje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Zakon o ombudsmenu donesen je 2000. godine, a potom dopunjavan i mijenjan 2002., 2004. i 2006. godine. Ovim zakonom definiraju se nadležnost i ovlaštenja Ombudsmena BiH, pravila postupanja u praćenju rada organa i institucija u postupcima po žalbama građana i *ex officio*, te druga značajna pitanja u vezi s funkcioniranjem ovog državnog mehanizma za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda.

2.2. Mandat Ombudsmena

U sistemu zaštite ljudskih prava, Ombudsmen BiH je nezavisna institucija uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, koja su garantirana Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima, koji se nalaze u dodatku Ustava.

Ombudsmen BiH ima posebna ovlaštenja i nadležnosti prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije,⁷ Zakona o slobodi pristupa informacijama⁸ i Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine⁹, i u tom smislu pruža fizičkim i pravnim licima obavještenja o njihovim pravima i obavezama, mogućnosti sudske i druge zaštite, postupa po pojedinačnim i grupnim žalbama, predlaže pokretanje postupaka medijacije i drugo.

Organi i institucije obavezni su da saraduju s Ombudsmenom. U tom smislu obavezni su da mu pružaju odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole, da mu omoguće pristup spisima

---

⁶ Dejtonski mirovni sporazum

⁷ "Službeni glasnik BiH", broj 59/09

⁸ "Službeni glasnik BiH", broj 28/00

⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 7/03

ili dokumentima, obavljanje ličnih razgovora i razmatranje potrebnih spisa i dokumenata s ciljem provjera navoda žalbi.¹⁰

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH uspostavljena je 1996. godine, kada je tu dužnost obavljalo jedno lice, strani državljanin. Početkom 2004. godine Instituciju preuzimaju državljani BiH, ali se broj lica koji obavljaju dužnost ombudsmena povećao na tri. Jedna od obaveza koju je, između ostalih, BiH prihvatila na putu ka potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji je i aktivnija uloga na polju zaštite ljudskih prava, a u sklopu toga i objedinjavanje entitetskih institucija ombudsmena sa Institucijom ombudsmena za ljudska prava BiH. U tom smislu usvojene su izmjene i dopune Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, kojima je predviđeno da se do 31.12.2006. godine izvrši imenovanje ombudsmena objedinjene institucije, te da će, također, do istog roka entiteti donijeti odgovarajuće zakone kojima će se utvrditi prestanak funkcioniranja entitetskih ombudsmena. Objedinjavanje svih institucija ombudsmena u BiH ima prvenstveno za cilj da se ujednačeno tretiraju žalbe građana na teritoriji cijele BiH, da se osigura jednak nivo zaštite ljudskih prava kao i ekonomičniji i funkcionalniji rad jedne tako objedinjene institucije. U skladu s navedenim izmjenama i dopunama Zakona, krajem 2008. godine imenovani su novi ombudsmeni i ove aktivnosti završene su u 2010. godini.

Zakon o ombudsmenu je pravni okvir za funkcioniranje Institucije. Potvrđujući relevantne odredbe Aneksa VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Zakon je ovoj instituciji dao široke nadležnosti, koje uključuju nadzor rada svih tijela u državi, uključujući i sudstvo. To je, svakako, u skladu s najvišim zahtjevima izraženim u Pariskim principima UN-a iz 1993. godine,¹¹ koji predstavljaju primarni izvor međunarodnih standarda za uspostavljanje i djelovanje institucija za zaštitu ljudskih prava.

Također, potrebno je naglasiti i činjenicu da su aktivnosti i djelovanje Ombudsmena BiH utvrđeni Ustavom BiH i Zakonom o ombudsmenu, dakle, aktima s najvećom pravnom snagom u jednom demokratskom društvu, što treba da predstavlja garant njene nezavisnosti.

Ombudsmen nema mandat da mijenja odluke javnih organa vlasti, niti da preuzme ulogu organa koji postupa i odlučuje po žalbi, niti se može miješati u proces odlučivanja sudova. Također, Ombudsmen ne može zastupati podnosioca žalbe pred javnim organima, niti pisati podneske ili žalbe u njihovo ime, niti može dodjeljivati naknadu za utvrđenu povredu ljudskih prava.

Ono što je važno istaknuti, u tranzicijskom kontekstu BiH, Ombudsmen ima specifičnu ulogu za razliku od razvijenih demokratija u kojima ova institucija predstavlja važan faktor u očuvanju i osiguranju poštivanja principa i procedura demokratske vlasti. Opređeljenje BiH za daljnji demokratski razvoj zahtijeva jačanje uloge Ombudsmena u izgradnji i konsolidaciji ovih principa uz paralelno jačanje demokratskih institucija i izgradnji standarda dobre uprave, ali i uz punu podršku vlasti razvoju ovog nezavisnog državnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava u BiH. Ovo je posebno značajno osigurati kroz prihvatanje i postupanje institucija vlasti po

¹⁰ Poglavlje VII. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH – Obaveza saradnje s ombudsmenom

¹¹ Pariski principi su primarni izvor međunarodnih standarda za uspostavljanje i djelovanje državnih institucija za zaštitu ljudskih prava

preporukama i drugim intervencijama Ombudsmena, te jačanje saradnje s Ombudsmenom. S obzirom na to da odluke i mjere ombudsmena nemaju pravno obavezujući karakter, osnovni način na koji utiče i osigurava usvajanje njegovih mjera i odluka je otvorenost, pravna utemeljenost i informacije o povredama ljudskih prava, prvenstveno izdavanjem preporuka, specijalnim izvještajima i godišnjim izvještajima o aktivnostima ombudsmena. Pri tome je važno još jednom ukazati na ulogu države koja je garant poštivanja ljudskih prava svih lica koja se nalaze na teritoriji države na jednak način i bez diskriminacije.

2.3. Pravo na žalbu ombudsmenima

Prema Zakonu o ombudsmenu, „svako fizičko i pravno lice koje tvrdi da ima legitiman interes, može se obratiti Ombudsmenu bez ikakvih ograničenja“. Nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, spol, dob, etničko porijeklo, religija, pravna nesposobnost, lišenost slobode ili zatvor bilo koje vrste i uopće uzevši, posebni odnosi s nekim organom države i zavisnost od njega, ne mogu ograničavati pravo ulaganja žalbe Ombudsmena.

Žalba Ombudsmenima ili mjere i intervencije neće povući bilo kakve krivične, disciplinske ili druge sankcije, kao ni bilo kakvu neugodnost ili diskriminaciju za podnosioca žalbe. Rad Institucije je besplatan za lica koja se obrate i obraćanje ne zahtijeva pomoć savjetnika ili advokata.

Prepiske upućene Ombudsmenu iz mjesta u kojima se lica nalaze u pritvoru, u kojima su zatvorena ili lišena slobode, ne mogu podlijegati nikakvoj cenzuri niti se smiju otvarati, a razgovori između ombudsmena ili lica delegiranih od ombudsmena ne mogu nikada biti nadgledani niti se u njih neko može miješati.

2.4. Prihvatljivost i razlozi za žalbu

Institucija ombudsmena registrira sve uložene žalbe podnosilaca i dostavlja im potvrdu prijema žalbe, bilo da smatra da ih je potrebno razmatrati ili ne.

Ako ombudsmen odluči da ne prihvati i ne razmatra žalbu, obavještava žalioca pismeno o tome, navodeći razloge za neprihvatanje i upućuje podnosioca takve žalbe na najpogodnija sredstva za preduzimanje radnji, ako takva sredstva postoje, ostavljajući podnosiocu žalbe da iskoristi ona sredstva koja smatra najpogodnijim.

Žalbe podnosilaca mogu biti podnesene iz razloga koji ukazuju na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda koje je počinio bilo koji državni organ i tijelo. Žalba se može

podnijeti i iz razloga koji ukazuju na povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od vojnih organa vlasti.¹²

Podnosioci žalbi mogu se obratiti i u slučaju povreda ljudskih prava te u slučaju slabog funkcioniranja sudskog sistema ili nepravilnog procesuiranja individualnih predmeta. Poštujući princip nezavisnosti rada pravosudnih organa, ombudsmen se ne može miješati u proces odlučivanja sudova, ali može intervenirati u toku postupka koji se vodi kad god ustanovi da je takva aktivnost neophodna pri obavljanju svojih dužnosti, a može dati preporuku organu vlasti koji je u sudskom postupku ili može biti konsultiran od strane u postupku. Ove okolnosti su razlozi za obraćanje žalbom Ombudsmenu.

2.5. Postupanje ombudsmena

Ombudsmen djeluje po prijemu žalbe ili *ex officio* i u tom smislu preduzima opće istrage i preporučuje odgovarajuće pojedinačne i opće mjere. Ukoliko u bilo kojoj fazi postupka Ombudsmen ustanovi da predmet ne spada u njegovu nadležnost, prosljeđuje predmet odgovarajućoj instituciji. Predmete o navodnim povredama ljudskih prava Ombudsmen može proslijediti najvišim sudskim organima BiH, koji su nadležni za pitanja ljudskih prava, u skladu s pravilima kojima se regulira ulaganje žalbe tim organima, kad god ustanovi da je to neophodno za efikasno provođenje svojih nadležnosti.

Ombudsmen može predložiti nadležnom organu da obustavi izvršenje osporene mjere u periodu ne dužem od deset dana kada u toku istrage ustanovi da izvršenje upravne odluke može rezultirati nepopravljivom štetom za prava podnosioca zahtjeva.¹³

Institucije i organi obavezni su Ombudsmenu pružati pomoć u vezi s omogućavanjem pristupa informacijama, obavljanjem ličnih razgovora, razmatranjem potrebnih spisa i dokumenata, dostavljanjem zatraženih pismenih izjava o radnjama vezanim za dužnosti lica koja su u službi organa i institucija, zatim provjerom vjerodostojnosti traženih dokumenata i izjava.¹⁴

Po završetku istrage i pribavljenim ispravama i dokumentima te izjašnjenjima podnosioca žalbe i izjašnjenjima organa i institucija o predmetu žalbe, Ombudsmen daje preporuke nadležnim organima i institucijama za otklanjanje povreda ljudskih prava i prijedlog mjera za

---

¹² Ombudsmen može odbiti da razmatra i anonimne žalbe za koje smatra da su zlonamjerne, koje su neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu legitimnim pravima trećih lica ili koje su Ombudsmenu predočene izvan roka od 12 mjeseci, nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se anonimna žalba odnosi. Ombudsmen ne razmatra predmete koji se odnose na odluke, činjenice i događaje koji su se desili prije 15. decembra 1995. godine. Protiv odluke Ombudsmena nije moguće uložiti žalbu.

¹³ Nadležni organ može odbiti da ispoštuje taj prijedlog uz objašnjenje u pismenom aktu upućenom Ombudsmenu u roku od tri dana po prijemu prijedloga za mjeru i u svakom slučaju prije izvršenja osporene mjere uz iznošenje razloga za to, a ukoliko sve ovo propusti prijedlog Ombudsmena postaje obavezujući za nadležni organ.

¹⁴ Ombudsmen može tražiti da mu se daju na uvid ili predaju dokumenti koji su zavedeni kao povjerljivi ili tajni u skladu sa zakonom, kada je Ombudsmen obavezan primijeniti potrebnu diskreciju za njih i ne može ih učiniti dostupnim javnosti, a pri uvrštavanju u izvještaje, preduzimati sve potrebne mjere zaštite tajnosti.

njihovo otklanjanje. **Organi i institucije koji dobiju takve preporuke dužni su da pismeno odgovore i obavijeste Ombudsmena o učinku preporuka u roku koji im je ostavljen.**¹⁵

U slučaju nepostupanja određenog organa ili institucije po preporuci Ombudsmena, o tome se prethodno ukazuje višem nadležnom organu, a potom, **u specijalnom i godišnjem izvještaju o rezultatima aktivnosti Ombudsmena, koji se upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu FBiH, Narodnoj skupštini RS i Predsjedništvu BiH.**

---

¹⁵ Sve preporuke Ombudsmena dostupne su javnosti, a mogu se i objavljivati u službenim glasilima po odluci Ombudsmena, osim ako se ne radi o preporukama koje se odnose na povjerljiva i tajna pitanja ili kada se u žalbi podnosioca izričito zatraži da se ime podnosioca, kao i okolnosti slučaja ne objavljuju.

POGLAVLJE III.

STANJE LJUDSKIH PRAVA U BiH

POGLAVLJE III. STANJE LJUDSKIH PRAVA U BiH

3.1. Uvod

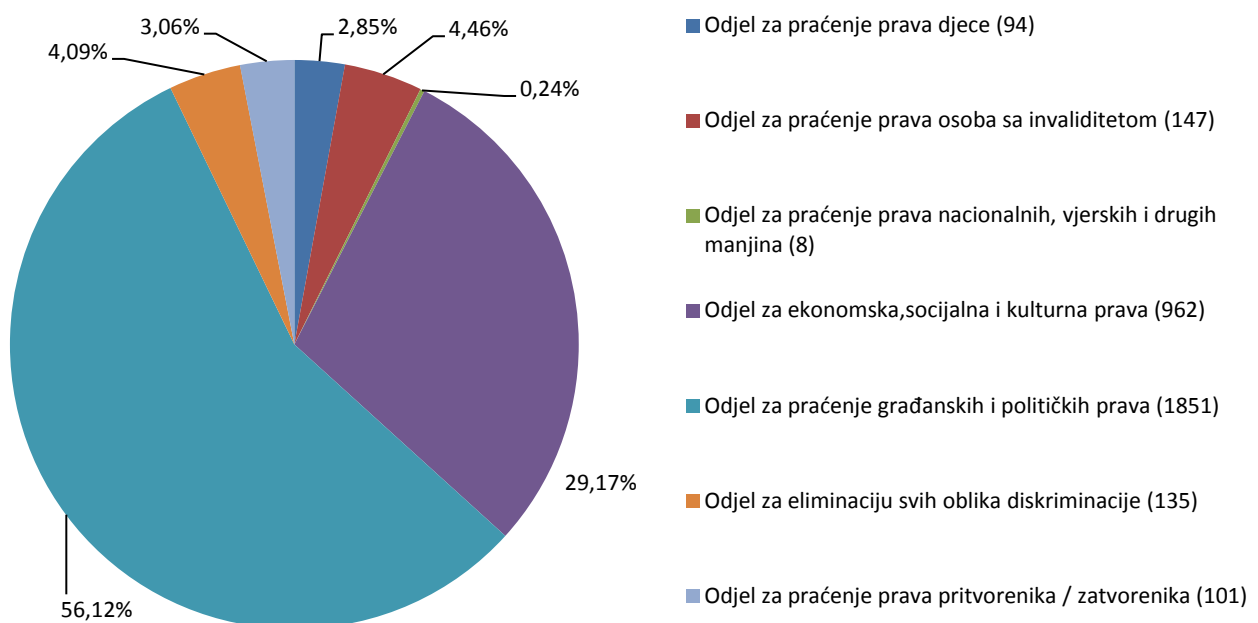
Aktivnosti ombudsmena utvrđene zakonom u vezi sa zaštitom ljudskih prava predstavljaju osnovu za prezentiranje rezultata aktivnosti Institucije, te će s ciljem sveobuhvatnog sagledavanja stanja ljudskih prava u ovom poglavlju biti prezentirani rezultati rada Institucije, a koji istovremeno odražavaju stanje ljudskih prava u BiH, kroz sljedeće parametre:

- Zaprimljene pojedinačne žalbe u Instituciji
- Preporuke koje su ombudsmeni izdali u 2010.
- Specijalni izvještaji koje su ombudsmeni sačinili u toku 2010. godine

3.2. Zaprimljene žalbe

U Instituciji ombudsmena je u toku 2010. godine ukupno zaprimljeno 3.298 žalbi građana zbog kršenja ljudskih prava, tako da se s prenesenim predmetima iz prethodnih godina (1.889 žalbi) u radu ukupno nalazilo 5.287 žalbi. U odnosu na 2009. godinu došlo je do povećanja broja žalbi za 2008 ili 60,33%. Ovo je rezultat okončanja spajanja entitetskih institucija ombudsmena i Institucije ombudsmena BiH koje je završeno 1. maja 2010. godine, ali i povratka povjerenja građana u Instituciju ombudsmena BiH. Ovoj tvrdnji ide u prilog i činjenica da je do 30. aprila 2010. godine bilo ukupno zaprimljeno 895 žalbi, što je za samo 425 žalbi manje u odnosu na broj žalbi koji je u Instituciji ombudsmena zaprimljen za cijelu 2009. (1320 predmeta).

Pregled ukupnog broja predmeta primljenih za 2010. godinu po odjelima (Dijagram 1)

Kako su određena kršenja prava bila usmjerena protiv više lica, to **prezentirani broj predmeta ne oslikava stvarni broj podnosilaca žalbi**, jer je često u jednom predmetu registriran veći broj žalilaca, ali je zbog ekonomičnosti, efikasnosti i racionalnosti odlučeno da takvi slučajevi tretiraju kao jedan predmet.

U toku 2010. godine u Instituciji je uspostavljena baza podataka i sistem digitalnog upravljanja predmetima, što je u značajnoj mjeri doprinijelo sistematičnijem radu na predmetima, onemogućeno je dupliranje predmeta istog žalioca u različitim uredima Institucije. Ovako upravljanje predmetima predstavlja izvanrednu osnovu za praćenje stanja ljudskih prava u BiH na način da je omogućen jednostavan i brz pristup žalbama, efikasan pristup dokumentima i evidencijama dodatnih podataka u vezi sa žalbom, te je omogućena pretraga baze žalbi uz potpunu preglednost vrste kršenja ljudskih prava i kršilaca ljudskih prava. Ovakav pristup kreiranju i vođenju statističkih podataka u Instituciji u krajnjem daje mogućnost formiranja parametriziranih izvještaja po povredi prava, pravniku, odjelu i sl.

U toku rada na predmetima u svim uredima je preduziman veliki broj aktivnosti (5906) prema kršiocima prava, podnosiocima žalbe, ali je zabilježen i značajan broj ostalih aktivnosti. Tako je prema kršiocima prava upućeno 4175 podnesaka, i to u postupku istrage 1810, izdata 341 preporuka za otklanjanje povrede prava i upućeno 2167 urgencija. Upravo ovaj broj urgencija, koji je veći od broja dopisa upućenih u postupku istrage, ukazuje da je i dalje prisutan visok nivo nespremnosti institucija na saradnju sa Institucijom ombudsmena.

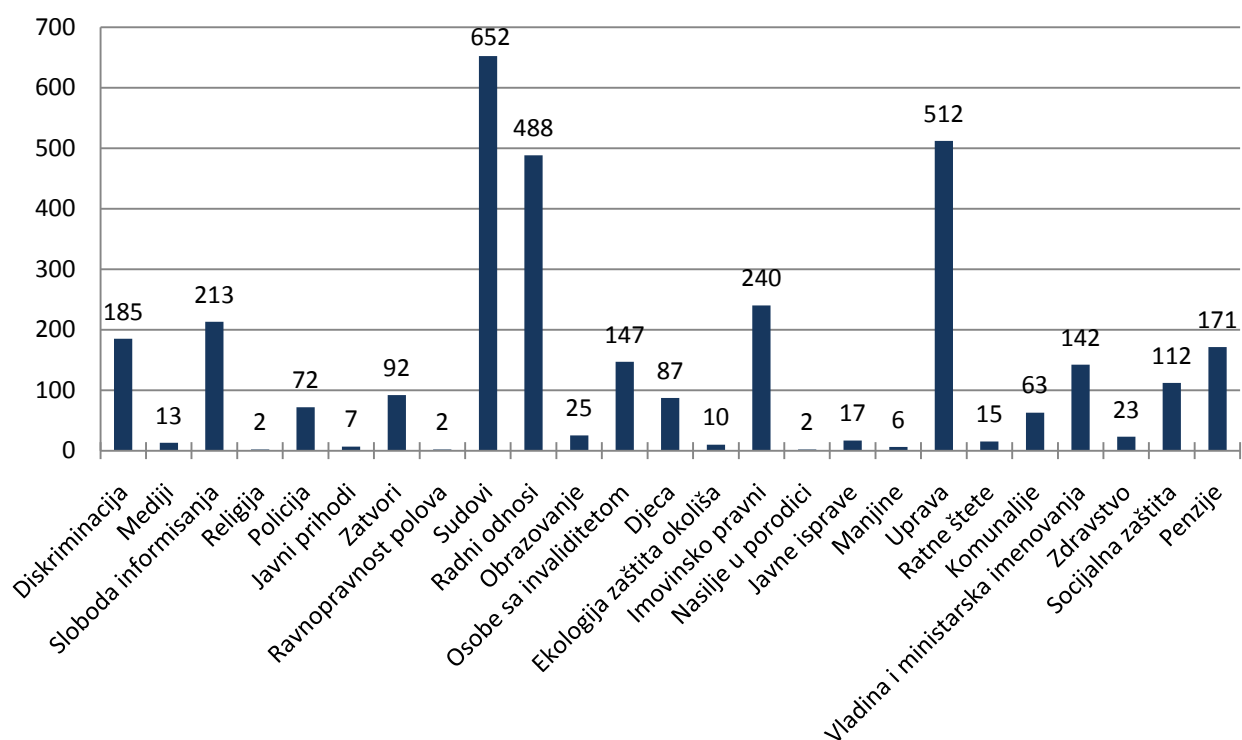
Postupajući po žalbama zaprimljenim u 2010. godini, Institucija ombudsmena uputila je i 1731 dopis podnosiocima žalbi koji se uglavnom odnose na obavještenja stranaka o izjašnjenju i zahtjeve za dopunu žalbi.

3.2.1. Struktura žalbi po odjelima

Struktura Institucije ombudsmena uspostavljena je na funkcionalnom i teritorijalnom principu. Funkcionalni princip je baziran na evidentiranju žalbi prema odjelima, a teritorijalni prema uredima koji su uspostavljeni s ciljem približavanja Institucije građanima.

Funkcionalni princip evidentiranja predmeta ukazuje da je najviše žalbi zaprimljeno u odjelima za građansko-politička prava i ekonomsko-socijalna prava. Istovremeno, ovaj princip evidentiranja omogućava i praćenje stanja ljudskih prava u oblastima prava kojima pripadaju evidentirane povrede. Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi najviše njih odnosi se na: neefikasnost pravosuđa (652) i uprave (512), prava iz radnog odnosa (488), imovinskih prava (240), slobode pristupa informacijama (213), diskriminaciju (185).

Zaprimljeni predmeti u Instituciji ombudsmena za 2010. po vrstama povreda (Dijagram 2)

Postupajući po žalbama zaprimljenim u 2010. godini, Institucija ombudsmena ukupno je riješila 1.615 žalbi, od čega je najveći broj njih riješen u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava (868), Odjelu za praćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (534), te u Odjelu za praćenje prava lica s invaliditetom (69).

3.2.2. Struktura žalbi po uredima

Cilj prezentiranja žalbi po uredima je utvrditi koje su najčešće povrede prava na određenoj teritoriji. Prezentirani podaci u odnosu na teritorijalni princip evidentiranja žalbi moraju se sagledati u ukupnosti parametara kao što su brojnost populacije koja gravitira uredu, socijalna struktura stanovništva, povratak, sjedište institucija koje odlučuju o pravu itd. Prezentiranje žalbi izvršeno je po abecednom redu ureda.

Uvidom u bazu podataka Institucije može se konstatirati da je broj zaprimljenih predmeta u 2010. godini po uredima na dan 31.12.2010. sljedeći:

Uredi	Zaprimljeno
Glavni ured - sjedište Institucije Banjaluka.....	880
Područni ured Brčko.....	339
Područni ured Mostar.....	245
Područni ured Sarajevo.....	1602
Terenski ured Livno ¹⁶	232

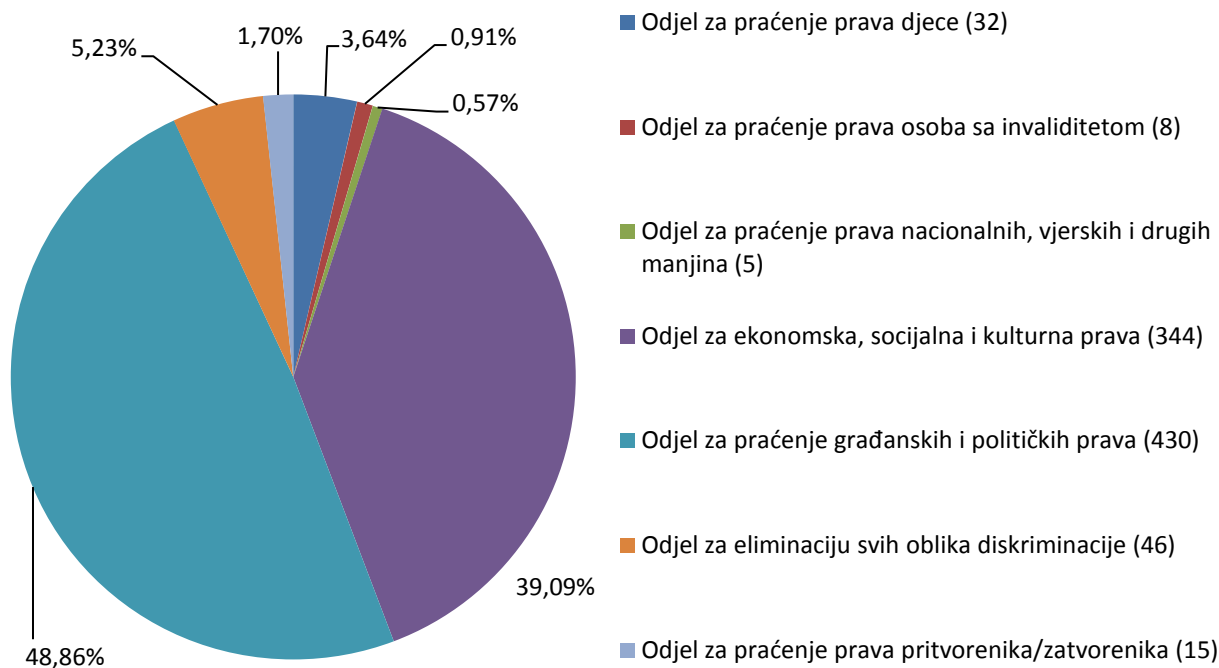
¹⁶ Terenski ured Livno počeo je s radom 1. maja 2010. godine

Kako se iz statističkih podataka može vidjeti, od ukupnog broja zaprimljenih predmeta u Instituciji ombudsmena polovina je registrirana u Područnom uredu Sarajevo. Ovako stanje može se objasniti koncentracijom stanovništva koje pokriva Područni ured Sarajevo i činjenicom da značajan broj institucija koji se pojavljuju kao kršioci prava imaju sjedište u Sarajevu. Provjerom u bazi podataka utvrđeno je da su žalbe koje su zaprimljene u Uredu Sarajevo podnijeli građani koji su nastanjeni na ovom području kao i području koje nije pokriveno drugim uredom Institucije.

1. Glavni ured Banja Luka

U Uredu Banja Luka u izvještajnom periodu registrirano je ukupno **880 žalbi**. Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi, najveći broj odnosi se na kršenje **građansko-političkih prava** (430) i **ekonomsko-socijalnih prava** (344). Uvidom u žalbene navode, može se zaključiti da se i dalje najveći broj registriranih žalbi u Odjelu za praćenje građanskih i političkih prava odnosi na kršenje građansko-političkih prava, i to na **rad pravosudnih organa** (186), **efikasnost uprave** (102), **pristup informacijama** (36) i **vladina i ministarska imenovanja** (28). U sferi ekonomsko-socijalnih prava najviše zaprimljenih žalbi u 2010. godini odnosilo se na **prava iz rada i u vezi s radom** (206), što, statistički gledano, predstavlja najviše kršeno pravo prema broju žalbi zaprimljenih u Uredu Banja Luka. Daljnja analiza predmeta iz oblasti ekonomsko-socijalnih prava spada u kršenja **imovinskih prava** (61) i **prava na penziju** (55). U Uredu Banja Luka registrirano je ukupno 46 žalbi koje se odnose na diskriminaciju, 32 žalbe u vezi s kršenjem prava djece, 15 žalbi pritvorenika i zatvorenika i osam žalbi lica s invaliditetom. U toku rada na žalbama zaprimljenim u 2010. godini u Uredu Banja Luka preduzeta je 1.691 različita aktivnost prema podnosiocu žalbe, kršiocu prava, ali i drugim institucijama. Ove aktivnosti uključivale su usmene savjete, monitoring postupaka, urgencije, telefonske kontakte sa strankama, izdavanje preporuka, dopise u vezi sa istražnim postupkom i dr.

Kako je u izvještajnom periodu u Uredu Banja Luka ukupno riješeno **526 žalbi**, statistički najveći broj riješenih žalbi odnosi se na oblast ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (243) i građanskih i političkih prava (223). Od 46 zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, urađeno je ukupno 29 žalbi. U Odjelu za praćenje prava djece u Uredu Banja Luka urađeno je 18 žalbi, pri čemu je najveći broj okončan tako što je ostvarena zaštita prava djece nakon intervencije Institucije ombudsmena. Od osam zaprimljenih žalbi lica s invaliditetom, u šest žalbi rad Institucije ombudsmena rezultirao je njihovim okončanjem. Ukupno sedam žalbi pritvorenika/zatvorenika okončano je u izvještajnom periodu.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Banja Luka (Dijagram 3)**2. Područni ured Brčko**

U Uredu Brčko ukupno je bilo u radu 480 predmeta, od kojih je u 2010. godini zaprimljeno 339 predmeta, a 141 predmet prenesen je iz 2009. godine.¹⁷

Od ukupnog broja zaprimljenih predmeta u 2010. godini, 46 predmeta odnosi se na žalbe koje su zaprimljene u toku uredovnih dana u Tuzli koji su bili organizirani samo u periodu od 7. do 31. oktobra i za vrijeme prve polovine decembra, zbog nedostatka kadra.

Zaključno s 31.12.2010. godine okončano je 297 predmeta, od čega su 174 predmeta zaprimljena u 2010. godini, a ostali urađeni predmeti preneseni su iz 2009. godine.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja izjašnjenja i najave istraživanja			5	13	27	45
Donesena preporuka			3	13	30	46
Donesen specijalni izvještaj						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka		2	5	24	47	78
Ustupljen drugoj instituciji/uredu	1				26	27

¹⁷ Iz 2009. godine prenesen je 141 predmet, od čega je jedan predmet iz 2005. godine, šest predmeta iz 2006. godine, 18 predmeta iz 2008., 116 predmeta iz 2009.

Drugi način				4	8	12
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe		3	5	45	36	89
Ukupno	1	5	18	99	174	297

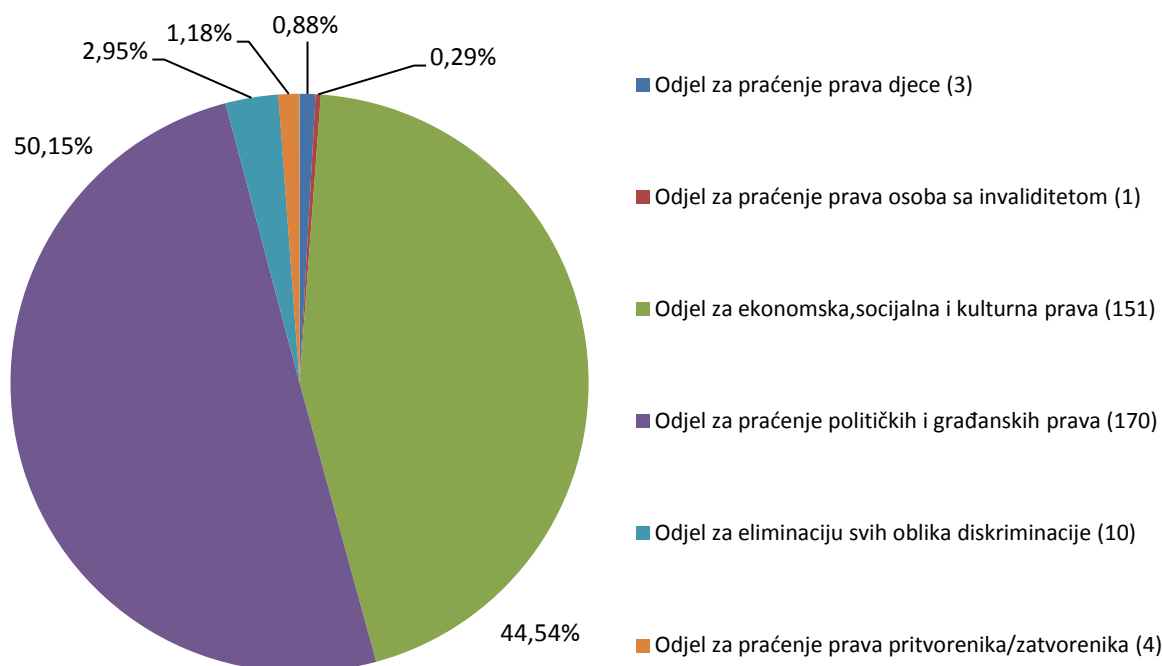
Tabela 1. Načina rješavanja predmeta po godinama u Uredu Brčko

U 2010. godini u Uredu Brčko najviše zaprimljenih žalbi je iz **domena rada Odjela za praćenje političkih i građanskih prava (170)**. Daljnja analiza ovih predmeta ukazuje da se građani za zaštitu svojih prava iz ove oblasti uglavnom obraćaju zbog **dužine postupka pred sudskim organima**, a što je posebno karakteristično za osnovne sudove u RS-u, Osnovni sud BD i općinske sudove u FBiH. Odgovori koje Ured u toku istrage prima od pravosudnih organa su različiti, ali uglavnom ukazuju da je dugotrajnost postupka posljedica dugogodišnjeg nesređenog stanja u pravosuđu što je rezultiralo stvaranjem velikog zaostatka predmeta, zbog čega je nemoguće osigurati efikasnost u postupanju. Neki sudovi u odgovorima približno odrede datum kada će konkretni predmet po kojem Ured ima žalbu biti uzet u rad dok ostali uglavnom koriste tipski odgovor u smislu „kada predmet dođe na red“, što dalje kod stranaka pojačava pravnu nesigurnost.

Drugu oblast kršenja ljudskih prava zbog kojih se građani obraćaju Uredu Brčko predstavljaju žalbe koje se odnose na **Odjel za praćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (151)**. Najčešće evidentirane povrede prava u ovoj oblasti vezane su za pravo na naknadu licima s invaliditetom u FBiH, a što je posljedica izmjena u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom, te prava na korištenje sredstava za rekonstrukciju stambenih objekata, posebno u odnosu na kategoriju povratnika u Brčko Distrikt i po ovom osnovu Ured je u 2010. godini izdao najviše preporuka. U Uredu Brčko Distrikta je značajan broj registriranih predmeta u oblasti ekonomsko-socijalnih prava koji se odnose na neuplaćene doprinose za penzijsko-invalidsko i zdravstveno osiguranje podnosioca žalbe u Republici Srpskoj, kao i sporost u postupanju fondova penzijsko-invalidskog osiguranja.

U Uredu Brčko registrirane su samo **četiri žalbe** koje se odnose na rad Odjela za praćenje prava pritvorenika i zatvorenika, **tri žalbe** koje se odnose na prava djece, te **jedna žalba u** vezi s pravima lica s invaliditetom. Kako je već istaknuto, u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava registriran je značajan broj žalbi koje se odnose na pravo na naknadu za lica s invaliditetom, gdje je žalba prvobitno ukazivala na povredu ekonomsko-socijalnih prava, tako da ove žalbe nisu registrirane u Odjelu za prava lica s invaliditetom, iako je riječ o pravima pripadnika ove kategorije.

U Uredu Brčko u toku 2010. godine izdato je ukupno 46 preporuka. Najveći broj preporuka upućen je Vladi Brčko Distrikta, i to: Odjeljenju za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja, Odjeljenju za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove, Odjeljenju za stručne i administrativne poslove, te Osnovnom sudu Brčko Distrikta BiH, Osnovnom sudu Banja Luka i Općinskom sudu Tuzla itd.

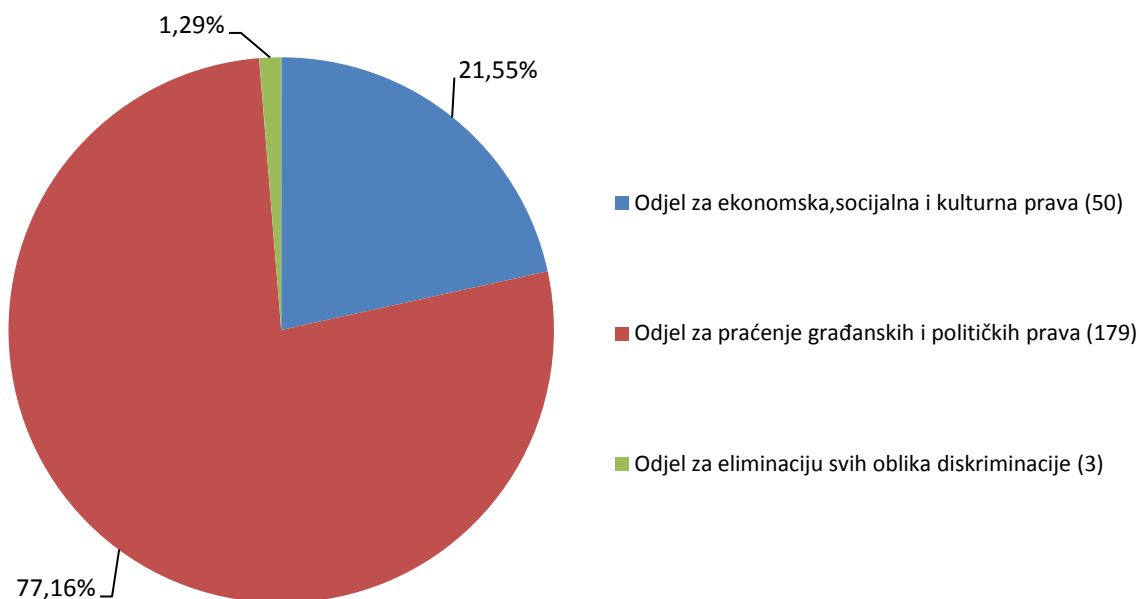
Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Brčko (Dijagram 4)

3. Terenski ured Livno

Terenski ured Livno (u daljnjem tekstu: Ured Livno) zvanično je počeo s radom 1. maja 2010. godine, a prethodno je egzistirao kao ured Institucije ombudsmena FBiH. Za osam mjeseci rada, Ured je **zaprimio ukupno 232 žalbe, od čega su riješene 162**. Prema statističkim podacima kojima raspolaže Institucija ombudsmena, evidentno je da se na području koje pokriva Terenski ured Livno¹⁸ najviše krše prava u oblasti građanskih i političkih prava (179 žalbi), u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (50 žalbi), te u oblasti diskriminacije (3). Struktura zaprimljenih žalbi u Uredu Livno je sljedeća: neefikasno funkcioniranje pravosuđa (92), neefikasno funkcioniranje uprave (72), rad policije (8), pravo na slobodu pristupa informacijama (6), socijalnih prava (15), prava iz radnih odnosa (14), prava na penziju (10), imovinska prava (5), žalbe iz oblasti komunalija (3), diskriminacija (3), vladina i ministarska imenovanja (1) i zdravstvo (1). Od ukupnog broja urađenih predmeta, najviše ih je riješeno iz nadležnosti Odjela za praćenje političkih i građanskih prava (124), te Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava (35).

¹⁸ Terenski ured Livno je u toku 2010. godine postupao po žalbama građana s područja općina koje pokriva Kanton 10 (Livno, Tomislavgrad, Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč, Kupres), dok je neznan broj žalbi registriran od građana s područja drugih općina: Trebinje, Bijeljina, Cazin itd.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Livno (Dijagram 5)

U toku postupanja po žalbama, u **određenom broju slučajeva registrirana je nesaradnja protivne strane s Uredom Livno**, ali je potrebno ukazati na to da se ta nesaradnja ne može posmatrati generalno, već je moguće identificirati u odnosu na određene subjekte. Tako je u odnosu na Općinu Livno identificirano istovremeno postojanje i saradnje i nesaradnje. U segmentu realizacije preporuka, Institucija ombudsmena registrirala je **potpunu saradnju Općine Livno s Uredom**, dok je u **odnosu na postupanje prema Službi za graditeljstvo i prostorno uređenje i Službi za inspeksijske poslove registriran izostanak efikasne saradnje**. S obzirom na različite prakse, intencija Institucije ombudsmena je da u direktnoj saradnji sa strukturama vlasti Općine Livno u 2011. pokuša definirati uzroke ovih različitih praksi postupanja u odnosu na Instituciju ombudsmena.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja izjašnjenja i najave istraživanja					73	73
Donesena preporuka					6	6
Donesen specijalni izvještaj						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka					15	15
Ustupljen drugoj instituciji/uredu					1	1
Drugi način					21	29
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe					38	39
Ukupno					163	163

Tabela 2. Prikaz načina rješavanja žalbi u Uredu Livno

Način rješavanja žalbi zaprimljenih u Terenskom uredu Livno rezultirao je time da je u **73** slučaja ***stranka ostvarila pravo nakon intervencije ombudsmena***, u **šest slučajeva donesena je preporuka**, a u **38 slučajeva utvrđena je neosnovanost** žalbe. S ciljem efikasnog postupanja po žalbi, ***preduzeto je 959 aktivnosti***, uglavnom u postupku istrage u vezi s kršenjem ljudskih prava.

U toku postupanja Ured Livno ***riješio je 60 žalbi koje su se odnosile na kršenje prava u oblasti pravosuđa*** na način da su 42 žalbe riješene intervencijom ombudsmena, u dvije žalbe su stranke iskazale nezainteresiranost za daljnje postupanje, a devet žalbi riješeno je na drugi način.

U ***oblasti uprave riješeno je 48 žalbi***, od kojih je 21 neosnovana, u deset žalbi otklonjena je povreda prava intervencijom ombudsmena, devet žalbi riješeno je na drugi način, te su izdate četiri preporuke.

Prema statističkim podacima, daleko najveći broj žalbi u Uredu Livno odnosi se na rad sudova i upravnih organa, što ukazuje na daljnju tendenciju rasta njihove neefikasnosti. U posljednje vrijeme, kada je u pitanju rad sudskog sistema, primjetan je ***sve veći broj žalbi koje se odnose na neizvršenje sudskih pravosnažnih presuda***, a posebno zabrinjavajuće je da su sve češći slučajevi u kojima se ***kao izvršioci pojavljuju korisnici budžetskih sredstava***.

Nadalje, zaprimljeno je 14 žalbi iz ***oblasti radnih odnosa*** i deset žalbi po ***osnovu povrede prava na penziju***. Žalbe u oblasti radnih odnosa riješene su na način da su tri žalbe riješene u toku intervencije ombudsmena, jedna na drugi način, jedna se pokazala neosnovanom, dok je u dva slučaja registrirana nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka u Instituciji ombudsmena. Po pitanju prava na penziju, četiri žalbe riješene su u toku intervencije ombudsmena, dvije su bile neosnovane, a dvije su riješene na drugi način.

U 2010. godini Ured Livno zaprimio je ***šest žalbi po osnovu povrede prava na slobodu informiranja***, od kojih je okončano pet predmeta, a jedan se nalazi i dalje u radu. U jednom predmetu izdata je preporuka prema Općini Livno – Službi graditeljstva i prostornog uređenja, nakon koje je ostvarena zaštita prava. U predmetu gdje je protivna strana Agencija za privatizaciju Kantona 10 pokazalo se da je žalba neosnovana, jer je Agencija u skladu sa zakonom napravila izuzetak od davanja informacije. U toku intervencije ombudsmena tri žalbe pozitivno su riješene. Protivne strane bile su Općina Bosansko Grahovo, Općinski sud Livno i Osnovni sud Trebinje.

Po osnovu diskriminacije u 2010. godini, u Uredu Livno zaprimljene su tri žalbe. Nakon intervencije ombudsmena otklonjena je povreda prava u jednom predmetu, u drugom predmetu žalba se smatra neosnovanom, dok je treći predmet zatvoren na drugi način jer nije bilo moguće utvrditi diskriminaciju, odnosno povredu prava. Protivne strane bile su: načelnik Općine Bosansko Grahovo, MUP Kantona 10 i Općina Livno, Služba inspeksijskih poslova.

U **odnosu na rad policije** podneseno je osam žalbi od kojih je za dvije žalbe utvrđeno da su neosnovane, jedna je riješena u toku intervencije ombudsmena, jedna na drugi način, a u jednom slučaju predmet je zatvoren zbog nezainteresiranosti stranke.

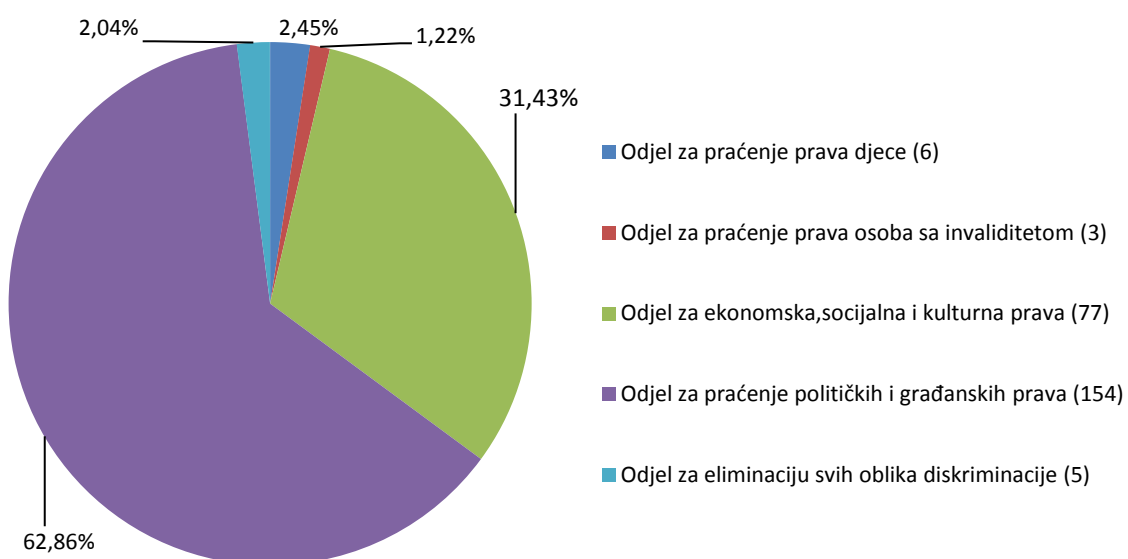
Ured Livno je u toku 2010. godine **izdao šest preporuka** od kojih su četiri upućene Općini Livno, jedna preporuka je podnesena Upravi za inspeksijske poslove Kantona 10 i jedna Općinskom sudu Livno. Sve preporuke, osim one koja je upućena Općinskom sudu Livno, a koja se odnosi na izvršenje pravosnažne sudske presude, realizirane su.

4. Područni ured Mostar

U izvještajnom periodu u Uredu Mostar je **ukupno bilo u radu 245 žalbi** koje su u značajnom broju sadržavale povrede prava većeg broja lica.¹⁹ Žalbe zaprimljene u Uredu Mostar odnosile su se na kršenja prava i to iz nadležnosti: Odjela za građanska i politička prava 154, Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava 77, Odjela za praćenje prava djece šest, Odjela za praćenje prava lica s invaliditetom tri i iz nadležnosti Odjela za sprečavanje svih oblika diskriminacije pet žalbi.

U odnosu na vrste povrede, a prema statističkim podacima, u Uredu Mostar najviše žalbi registrirano je zbog povrede prava u oblasti uprave (51), dok je zbog povreda prava u oblasti pravosuđa registrirano 49 žalbi, 41 žalba registrirana je zbog povrede prava iz radnih odnosa, 24 žalbe zbog povrede prava na imovinu, 19 zbog povreda socijalnih prava, 12 zbog povrede prava na slobodu pristupa informacijama i po devet žalbi zbog povrede prava u vezi s funkcioniranjem policije, odnosno zbog povrede prava u oblasti vladinih i ministarskih imenovanja. U Područnom uredu Mostar registrirano je i sedam žalbi zbog komunalija, te po šest žalbi zbog povrede prava na obrazovanje, odnosno prava djece i pet žalbi zbog diskriminacije. Zbog kršenja prava na penziju registrirane su tri žalbe, koliko je registrirano i žalbi zbog kršenja prava lica s invaliditetom.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Mostar (Dijagram 6)

¹⁹ Žalba preduzeća „Granit Jablanica“ obuhvata povrede prava iz radnog odnosa 207 zaposlenika; Žalba „OTP“ Lištica Široki Brijeg sadržava problem 155 radnika itd.

Zaključno s 31.12.2010. **riješeno je 113 predmeta**, od čega je najveći broj riješen na način da je **kršenje ljudskih prava otklonjeno intervencijom ombudsmena**. Ostale žalbe riješene su na način da je žalba bila neosnovana (21), odnosno da je stranka iskazala nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Institucijom ombudsmena (11), ili je predmet riješen na drugi način (17). U toku postupanja po žalbama, Ured Mostar preduzeo je 810 aktivnosti, od kojih se najveći broj odnosi na komunikaciju sa suprotnom stranom, odnosno s podnosiocem žalbe, a registriran je i značajan broj urgencija.

U postupku po žalbama **u oblasti političkih i građanskih prava ukupno je riješeno 69 žalbi**, od čega se 24 žalbe odnose na funkcioniranje uprave, 21 žalba je u vezi s funkcioniranjem pravosuđa, devet zbog kršenja imovinskih prava, te sedam žalbi koje su u vezi s radom policije. Postupajući po žalbama u vezi s kršenjem prava na slobodu pristupa informacijama, riješeno je šest žalbi, te dvije žalbe koje su podnesene zbog kršenja Zakona o vladinim i ministarskim imenovanjima.

Iz nadležnosti **Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava riješeno je ukupno 38 žalbi**, od čega se 20 odnosi na povredu prava iz radnih odnosa, 12 na povredu prava iz socijalne zaštite, tri na povredu prava na penziju, dvije na povredu prava na obrazovanje i jedna žalba je vezana za komunalije.

Iz nadležnosti Odjela za sprečavanje svih oblika diskriminacije, Odjela za praćenje prava djece, te Odjela za praćenje prava lica s invaliditetom riješene su po dvije žalbe.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja izjašnjenja i najave istraživanja					62	62
Donesena preporuka					10	10
Donesen specijalni izvještaj						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka					11	11
Ustupljen drugoj instituciji/uredu						
Drugi način					17	17
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe					21	21
Ukupno					113	113

Tabela 3. Prikaz načina rješavanja žalbi u Uredu Mostar

Ured Mostar je u toku 2010. godine **izdao deset preporuka**, od kojih je realizirano šest. **Karakterističan primjer neuvažavanja stavova Institucije zabilježen je od Uprave za indirektno oporezivanje BiH** u predmetu registriranom pod brojem Ž-MO-04-66/10, u kojem je izdata Preporuka, broj: P-261/10. Uprava ne samo da nije ispoštovala preporuku Institucije u konkretnom slučaju, gdje je ustanovljeno kršenje prava na štetu podnosioca žalbe, nego je protiv njega pokrenut disciplinski postupak i izrečena je disciplinska mjera zbog teže povrede

radne dužnosti, te je podnosilac žalbe Rješenjem prvostepene Disciplinske komisije Uprave za indirektno oporezivanje BiH, posl. br.: 01-34-5-2315-9/10, od 22.12.2010. godine, proglašen odgovornim što je „Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH iznio neistinite tvrdnje da je diskriminiran po stručnoj i nacionalnoj osnovi“. Na ovaj način Uprava je podnosioca žalbe dovela u situaciju da trpi posljedice radi pokretanja postupka protiv diskriminacije čime je počinila diskriminaciju u formi viktimizacije, iako je odredbama člana 18. Zakona o zabrani diskriminacije BiH utvrđena stroga zabrana takvih radnji.

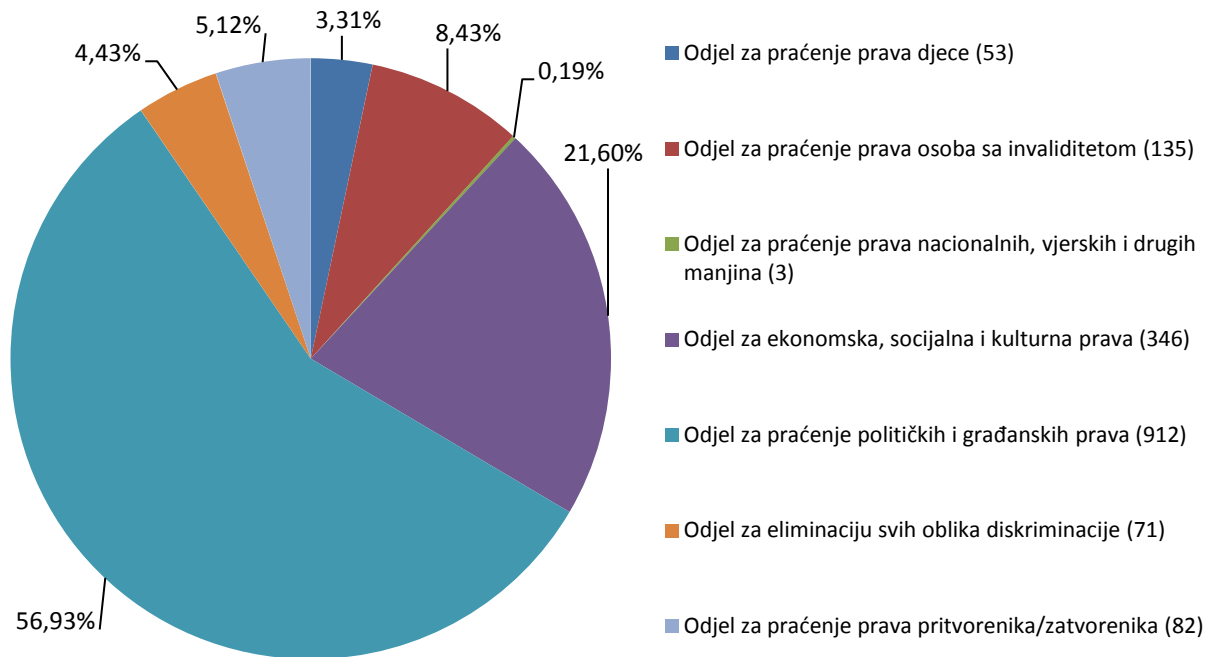
U toku postupanja po žalbama građana, **saradnja s organima vlasti na svim nivoima uglavnom je bila korektna**. Izuzetak predstavlja otežana komunikacija s administracijom Grada Mostara, s obzirom da se u pojedinim predmetima za dobivanje odgovora moralo urgirati u više navrata. Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH nastojat će u narednom periodu ostvariti kvalitetne kontakte s relevantnim predstavnicima gradske vlasti Mostara, s ciljem prevazilaženja uočenih poteškoća koje se odnose na nesaradnju pojedinih odjela.

5. Područni ured Sarajevo

Područni ured Sarajevo je u 2010. godini ukupno zaprimio 1.602 žalbe. Od ukupnog broja zaprimljenih predmeta u Uredu Sarajevo, najveći broj odnosio se na povredu **političko-građanskih prava (912 žalbi)** i to prvenstveno u oblasti **uprave (247), pravosuđa (231), slobode pristupa informacijama i medija (159), imovinskih prava (118)**. Veliki broj zaprimljenih žalbi u Uredu Sarajevo odnosi se na **ekonomsko-socijalna prava (346)** i to radne odnose (169), penzije (76), socijalne zaštite (29). U Uredu Sarajevo 135 žalbi zaprimljeno je u rad Odjela za praćenje prava lica s invaliditetom, 82 u rad Odjela za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika. U pogledu žalbi koje se tiču diskriminacije, u Uredu Sarajevo zaprimljena je 71 žalba.

Od zaprimljene 1.602 žalbe u Uredu Sarajevu, u izvještajnom periodu okončano je 675 predmeta. Najveći broj okončanih predmeta odnosi se na žalbe iz oblasti **građanskih i političkih prava (400)**. U postupku po žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava urađene su **142 žalbe**. Od zaprimljenih 135 žalbi koje se odnose na prava lica s invaliditetom, u 2010. godini okončana je **61 žalba**. Od zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje pritvorenika/zatvorenika, zaključno s 31.12.2010. godine, okončano je **38 žalbi**. Nadalje, u izvještajnom periodu u Uredu Sarajevo okončano je **18 predmeta** u Odjelu za prava djece, **14 predmeta** u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, a **dva predmeta** u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Sarajevo (Dijagram 7)

3.2.3. Protivna strana po žalbama

U bazi podataka Institucije ombudsmena evidentiraju se i podaci o „protivnoj strani“, tj. subjektu kojeg je žalilac označio kao kršioca prava. Uvidom u ove podatke može se konstatirati da se određeni subjekti pojavljuju kao kršioci prava u više individualnih slučajeva registriranih u Instituciji ombudsmena zbog čega se u ovom izvještaju ukazuje na ove subjekte kako bi se daljnjom analizom moglo utvrditi da li su kršenja prava od navedenih subjekata posljedica postojanja sistemskog uzroka kršenja prava, a koji zahtijeva širu društvenu akciju, posebno zakonodavnih tijela. Tako su se u 2010. godini kao „protivna strana“, između ostalih, pojavljivali sljedeći subjekti:

- Centri za socijalni rad, posebno u FBiH (92 žalbe)
- Elektrodistribucija (27 žalbi)
- Fond penzijsko-invalidskog osiguranja FBiH (132 slučaja) i Fond penzijsko-invalidskog osiguranja RS (65 žalbi)
- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (48 žalbi)
- Grad Banja Luka (21 žalba) i Grad Mostar (38 žalbi)
- Kanton Sarajevo (35 žalbi)
- Kantonalni sudovi (151 žalba) i kantonalna tužilaštva (33 žalbe)
- Kaznenopopravni zavodi i okružni zatvori (78 žalbi)
- Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS-a i Komisija za implementaciju člana 182. (161 žalba)

- Okružni sudovi (30 žalbi) i okružna tužilaštva (7 žalbi)
- Općinski sudovi (307 žalbi) i osnovni sudovi (209 žalbi)
- Vlada Brčko Distrikta BiH (79 žalbi)

Značajno je ukazati da je određeni broj žalbi podnesen i protiv policijskih uprava, općina, entitetskih i kantonalnih ministarstava, škola, javnih preduzeća, posebno onih koja obavljaju komunalnu djelatnost. U odnosu na institucije BiH, registriran je neznatan broj žalbi gdje je kao protivna strana navedeno: Ministarstvo finansija i trezora BiH (5 žalbi), Ministarstvo civilnih poslova BiH (9 žalbi), Ministarstvo vanjskih poslova BiH (3 žalbe), Ministarstvo odbrane BiH (10 žalbi), Ministarstvo pravde BiH (4 žalbe), Ministarstvo sigurnosti BiH (10 žalbi), Ustavni sud BiH (25 žalbi), Sud BiH (22 žalbe), Tužilaštvo BiH (4 žalbe) itd.

U vezi s predmetima zaprimljenim u Područnom uredu Brčko, potrebno je istaknuti da se u ukupnom broju predmeta nalaze i predmeti koji su zaprimljeni u toku obavljanja uredovnih dana u Tuzli. Zahvaljujući razumijevanju i podršci Općine Tuzla, koja je Instituciji ombudsmena stavila na raspolaganje poslovni prostor, u oktobru 2010. godine uspostavljena je praksa održavanja uredovnih dana u Tuzli svakog četvrtka i petka. Ombudsmeni su donijeli odluku o održavanju uredovnih dana, cijeneći činjenicu da u Tuzlanskom kantonu živi više od 700.000 stanovnika i da se na teritoriji ovog kantona još uvijek nalazi značajan broj raseljenih lica i povratnika koji nisu ostvarili svoja prava. Broj zaprimljenih žalbi u jednom kratkom periodu u kojem su uredovni dani bili organizirani u Tuzli ukazuje na opravdanost donošenja ovakve odluke.

3.2.4. Postupanje po žalbama

Kako se u Instituciji ombudsmena još uvijek nalazi veliki broj predmeta iz ranijih godina koje su ombudsmeni nakon imenovanja u decembru 2008. godine zatekli i po kojima uglavnom nije postupano, utvrđeni su prioriteti u postupanju na način da se prvenstveno postupa na novozaprimljenim predmetima, a da se sa starim predmetima postupa na način da se ide unatrag od 2008. do 2004. godine. Ovakav metod pokazao je da, iako su predmeti stari po nekoliko godina, stranke često još uvijek nisu ostvarile svoje pravo, tako da se pokazala puna opravdanost ovakvog djelovanja Institucije.

Institucija se i u 2010. godini susrela s velikim brojem neosnovanih žalbi, koje su uglavnom posljedica nepoznavanja mandata Institucije, posebno u segmentu djelovanja prema mehanizmima sudske zaštite, gdje je, shodno odredbi člana 4. Zakona o ombudsmenu, utvrđeno da će „*nadležnost Institucije sadržati ovlaštenja da provodi istrage u svim žalbama u vezi sa slabim funkcioniranjem sudskog sistema ili nepravilnim procesuiranjem individualnih predmeta i da preporuča odgovarajuće pojedinačne ili opće mjere i da se ombudsmen neće miješati u proces odlučivanja sudova, ali može pokrenuti sudske postupke ili intervenirati u toku postupka koji se vodi, kad god ustanovi da je takva aktivnost neophodna pri obavljanju svojih dužnosti*“. Upravo obraćanje građana Instituciji ombudsmena u oblasti vezanoj za funkcioniranje pravosuđa često je sadržavalo zahtjev da Institucija ombudsmena uđe u meritum predmeta, tako da je donošenje odluke Institucije ombudsmena o neosnovanosti žalbe u ovim slučajevima kod građana često izazivalo nezadovoljstvo.

U 2010. godini u Instituciji ombudsmena ukupno je odbačeno 336 žalbi kao neosnovano i to najviše u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava (198) i Odjelu za praćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (95). U praksi se često dešava da stranke u toku postupka iskažu nezainteresiranost za daljnje postupanje Institucije ombudsmena na način da ne odgovaraju na korespondenciju koju inicira Institucija. Tako je u 2010. godini po ovom osnovu zatvoreno 314 predmeta, od čega je 187 u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava i 73 u Odjelu za praćenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

Značajan broj predmeta u Instituciji ombudsmena je zatvoren i zbog činjenice da je stranka u toku intervencije ombudsmena ostvarila svoje pravo/zaštitu prava. Prema statističkim podacima dostupnim u bazi podataka Institucije, na ovaj način su u 2010. godini završena 334 predmeta, od kojih se 222 predmeta odnose na građanska i politička prava, a 80 na ekonomska, socijalna i kulturna prava.

Ostali predmeti u Instituciji ombudsmena riješeni su na druge načine, kao što su: ustupanje predmeta Ombudsmenu za potrošače jer nije riječ o kršenju ljudskih prava, ustupanje drugim institucijama, te institucijama za zaštitu ljudskih prava u susjednim državama.

Postupanje ombudsmena u velikoj mjeri zavisi od kompleksnosti predmeta, ali i spremnosti kršioca prava na saradnju, što je posebno moguće vidjeti kroz parametar realizacije preporuka izdatih od ombudsmena. Jedna od značajnih karakteristika u 2010. godini koja je u vezi s postupanjem Institucije ombudsmena ogleda se u činjenici da su predmeti sve kompleksniji i da često za posljedicu imaju sistemsko kršenje ljudskih prava koje institucija koja je kršilac nije u stanju vlastitim djelovanjem otkloniti. Ovo se posebno odnosi na situacije u kojima su doneseni zakoni osnova za kršenje prava, kao što je slučaj s pravima lica s invaliditetom u FBiH, utvrđivanjem prava na otpremninu i isplati otpremnine po osnovu člana 182. (152.) Zakona o radu RS i sl.

Složenost predmeta od Institucije ombudsmena zahtijeva dugotrajniju istragu i intenzivniju korespondenciju kako s podnosiocem žalbe, tako i s protivnom stranom, kojoj se često upućuju i urgencije. Upravo broj urgencija može se smatrati indikatorom koji ukazuje na nesprijetnost potencijalnih kršilaca prava da sarađuju sa Institucijom ombudsmena.

3.3. Preporuke ombudsmena

U 2010. godini ombudsmeni su nakon utvrđivanja povrede prava izdali 341 preporuku, kojim su naložili označenim kršiocima prava da preduzmu mjere s ciljem otklanjanja uzroka koji su doveli do kršenja ljudskih prava. Ombudsmeni posebno žele da ukažu da su preporuke, koje su donesene pred kraj 2010. godine, a koje nisu realizirane, uvrštene u tabelu samo u slučaju ukoliko je prošao rok za njihovu realizaciju. Ovu činjenicu treba uzeti u obzir u kontekstu prakse da se institucije kojima su preporuke upućene često o njima izjasne nakon proteka roka koji je utvrđen u preporuci.

U 2010. godini primijećeno je da postoje sljedeća ponašanja kršilaca prava prema preporukama ombudsmena:

- Izvršenje preporuka i obavještenje ombudsmena o realizaciji
- Ignoriranje preporuka ombudsmena i neuspostavljanje nikakve korespondencije ni nakon slanja urgencija ombudsmena
- Izjašnjenje da preporuka neće biti realizirana
- Ostvarena saradnja, ali stranke odbijaju da prihvate ponuđeno rješenje od kršioca prava

1. Izvršenje preporuke i obavještenje ombudsmena o realizaciji

U toku 2010. godine Institucija ombudsmena zaprimila je veliki broj odgovora od institucija kojima su upućene preporuke. U 110 odgovora Institucija ombudsmena informirana je da su preporuke u potpunosti realizirane dok je u devet upućena informacija o djelimičnoj realizaciji preporuka. Također, Institucija ombudsmena je u 38 slučajeva ostvarila saradnju sa institucijama kojima je upućena preporuka ali po preporuci nije postupljeno na način definiran samom preporukom. Ovdje je uglavnom riječ o situacijama u kojima zbog objektivnih razloga institucija i nije mogla realizirati preporuku, ali je ponudila neko drugo rješenje, zbog čega je institucija nastavila komunikaciju sa institucijom kojoj je upućena preporuka. Kako se radi o pokazatelju da ove institucije ne samo da su spremne saradivati sa Institucijom ombudsmena već i djelovati na otklanjanju utvrđenih kršenja ljudskih prava, značajno je posebnu pažnju posvetiti isticanju ovih primjera jer ukazuju na institucionalno poštivanje principa vladavine prava.

2. Ignoriranje preporuka ombudsmena i neuspostavljanje nikakve korespondencije ni nakon slanja urgencija ombudsmena

Ovi slučajevi predstavljaju najdrastičnije primjere kršenja ljudskih prava reflektirane kroz činjenicu da institucije koje su prekršile pravo nisu spremne ne samo da preduzmu mjere za otklanjanje tih kršenja već ignoriraju i Instituciju ombudsmena kao institucionalni mehanizam, što je simptomatično s obzirom na činjenicu da ova institucija nije represivni organ, već mehanizam prevencije. Ovakvo ponašanje ukazuje na izostanak moralne i društvene odgovornosti odgovornih lica u tim organima i veoma često kolaborira s kršenjem zakona, što za posljedicu ima počinjenje prekršaja ili krivičnog djela, zbog čega Institucija ombudsmena traži postupanje inspekcijskih organa ili tužilaštva. U 2010. godini ukupno je zabilježeno 29 ovakvih slučajeva.

3. Izjašnjenje da preporuka neće biti realizirana

Institucija ombudsmena je u 2010. godini zaprimila 145 podnesaka od organa kojem je upućena preporuka za preduzimanje mjera za otklanjanje kršenja ljudskih prava, u kojima su ti organi obavijestili Instituciju ombudsmena da nisu u mogućnosti da ispoštuju preporuku. Kao

opravdanja navedeni su različiti razlozi, tako da ombudsmeni u svakom pojedinačnom slučaju cijene njihovu opravdanost i shodno tome donose odluku o preduzimanju daljnjih radnji.

Generalno, neizvršenje preporuka ombudsmena ukazuje na još uvijek prisutno društveno neprihvatanje Institucije ombudsmena kao nacionalnog preventivnog mehanizma u slučajevima kršenja ljudskih prava i ukazuje na još uvijek nizak nivo razvijenosti demokratskih procesa čiji je osnovni dio svakako osiguranje poštivanja ljudskih prava i uvažavanja mehanizama za zaštitu ljudskih prava. Ova pojava nije samo uočena u BiH, već je kroz koordinacijske sastanke i djelovanje unutar mreža nacionalnih institucija ljudskih prava utvrđeno da postoje identični problemi u cijelom regionu Jugoistočne Evrope, ali i šire. Pitanje definiranja međusobnog odnosa zakonodavnih tijela i nacionalnih mehanizama ljudskih prava je jedan od prioriteta regionalne saradnje a koja bi uključivala i razmjene dobrih praksi iz zemalja koje imaju dugu tradiciju u vezi s postojanjem institucije ombudsmena gdje se se prije svega misli na Švedsku, Norvešku i Dansku. Nesporno je da je podrška parlamenata na nivou BiH i entiteta preporukama Institucije ombudsmena ključni mehanizam za osiguranje poštivanja ljudskih prava i garancija za osiguranje institucionalnog djelovanja.

3.4. Specijalni izvještaji koje su Ombudsmeni sačinili u toku 2010. godine

U toku 2010. godine Institucija ombudsmena izradila je sedam specijalnih izvještaja, u kojima su obrađivana ljudska prava određenih kategorija. Odluka o izradi ovih izvještaja donesena je s obzirom da se prava koja su obuhvaćena izvještajem reflektiraju na veći dio populacije u BiH ili Institucija ombudsmena ima veći broj zaprimljenih žalbi u odnosu na konkretna prava, što otvara pitanje postojanja sistemskog kršenja prava građana, a što traži jednu širu akciju i niz koordiniranih mjera. Upravo su izvještaji potvrdili ove činjenice na osnovu kojih je donesena odluka o njihovoj izradi. Važno je istaknuti da je štampanje i publiciranje izvještaja podržala Ambasada Kraljevine Norveške u BiH, i to: Specijalni izvještaj o stanju prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH; Specijalni izvještaj o pravu na penziju; Specijalni izvještaj o pravima lica s invaliditetom i Specijalni izvještaj o pravima starih lica dok je „Save the Children“ Norway podržao izradu Specijalnog izvještaja o pravima djece smještene u ustanove s posebnim osvrtom na normative i standarde, kao i Specijalni izvještaj o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama.

POGLAVLJE IV.

GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

POGLAVLJE IV. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

4.1. Uvod

U Instituciji ombudsmena za ljudska prava u 2010. godini u Odjelu za praćenje građanskih i političkih prava zaprimljena je ukupno **1861 žalba**²⁰, od čega 895 u Uredu Sarajevo, 439 u Uredu Banja Luka, 189 u Uredu Brčko Distrikt, 154 u Uredu Mostar i 184 u Uredu Livno. Iz 2009. godine preneseno je 160 predmeta²¹, tako da je 2010. godine u ovom odjelu **u radu ukupno bila 2021 žalba**. Najveći broj odnosio se na rad pravosuđa, uprave, policije, imovinska prava, izdavanje javnih isprava i dr. Kako je baza podataka u Instituciji ombudsmena uspostavljena 2010. godine, to je moguće detaljan pregled žalbi prikazati samo za ovaj period, dok se za prethodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbiru okončanih predmeta, bez analitičkih podataka. Sveobuhvatnost oblasti građansko-političkih prava za posljedicu ima da odjel zadužen za ovu oblast ima najveći broj žalbi zbog čega su ombudsmeni odlučili da dio nadležnosti iz ovog odjela povjere zaposlenima u odjelima koji imaju mnogo manji priliv žalbi.

Oblast	Sarajevo	Banja Luka	Brčko	Mostar	Livno	UKUPNO
Policija	29	19	7	9	8	72
Imovinsko-pravni	118	61	32	24	5	240
Javne isprave	10	6	1	-	-	17
Uprava	247	102	40	51	72	512
Pravosuđe	231	186	94	49	92	652
Sloboda pristupa informacijama i mediji	159	37	12	12	6	226
Vladina i ministarska imenovanja	101	28	3	9	1	142
UKUPNO	895	439	189	154	184	1861

Tabela 4. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za građanska i politička prava za 2010. godinu

U odjelu za građanska i politička prava **ukupno su riješene 882 žalbe**, od čega je u najvećem broju slučajeva ostvarena zaštita prava nakon intervencije ombudsmena (213 žalbi) ili na drugi način (204 žalbe). Nažalost, u ovoj oblasti i dalje je prisutan veliki broj žalbi koje su s obzirom na mandat ombudsmena neprihvatljive (213) što je posebno karakteristično u slučajevima kada postoji sumnja u povredu ljudskih prava od strane sudova, uprave i policije. Ovo je posljedica nerazumijevanja mandata ombudsmena, jer, shodno odredbama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, ombudsmeni ne mogu razmatrati sudske i druge odluke, a upravo se građani često obraćaju ombudsmenima nezadovoljni ovim odlukama. U oblasti građanskih i političkih prava doneseno je i 89 preporuka, od kojih se najveći broj odnosi na imovinska prava i upravu.

²⁰ Broj žalbi po kategorijama povreda prava.

²¹ Ovaj broj predmeta odnosi se na period od 2004. do 2009. godine, tako da je iz 2004., 2005., 2006. i 2008. godine preneseno 13 predmeta, a iz 2009. godine 147 predmeta. U 2010. godini od ukupnog broja prenesenih predmeta iz prethodnih godina okončana su 102 predmeta (95 predmeta iz 2009. godine i 13 predmeta iz perioda 2004.-2008.). U rad je u 2011. godinu preneseno 58 predmeta.

Način rješavanja predmeta	Policija	Imovinsko-pravni	Javne isprave	Uprava	Pravosuđe	Sloboda pristupa informacijama	Vladina i ministarska imenovanja	Ukupno
Nakon traženja izjašnjenja i najave istraživanja	8	21	2	42	105	27	8	213
Donesena preporuka	1	3	-	15	6	5	3	33
Donesen specijalni izvještaj	-	-	-	-	-	-	-	-
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka	10	19	-	55	69	18	18	189
Ustupljen drugoj instituciji/ uredu	2	8	-	7	7	1	5	30
Drugi način	10	26	6	39	89	21	13	204
Neosnovanost/ neprihvatljivost žalbe	11	30	-	68	65	31	8	213
Ukupno	42	107	8	226	341	103	55	882

Tabela 5. Prikaz načina postupanja ombudsmena po žalbama zaprimljenim u 2010. godini u Odjelu za građanska i politička prava

4.2. Uprava

Oblast upravnog postupka u BiH regulirana je u četiri zakona,²² a koji u članu 1. definiraju da su po odredbama navedenih zakona dužni postupati nadležni upravni organi, preduzeća i ustanove koje vrše javna ovlaštenja, kada u upravnim stvarima, neposredno primjenjujući propise, rješavaju o pravima, obavezama i pravnim interesima građana, pravnih lica ili drugih stranaka. Ovo je značajno naglasiti zato što je u 2010. godini registriran značajan broj žalbi koje se odnose na ovu oblast (512), a u kojima se građani žale da se upravni postupci pokrenuti po njihovim zahtjevima pred organima uprave vode suprotno odredbama zakona o upravnom postupku. Posebno je izražen problem *“šutnje administracije*, te iako je, shodno odredbama zakona o upravnom postupku i zakona o upravnom sporu, kao i odredbama posebnih zakona kojima se uređuju pojedine upravne oblasti, osiguran mehanizam pravne zaštite, i dalje je prisutan visok stepen kršenja prava građana u ovoj oblasti, gdje organi uprave često postupaju suprotno principima upravnog postupka, a posebno principima efikasnosti i ekonomičnosti. Upravo primjena ovih principa treba da osigura provođenje i okončanje upravnog postupka u rokovima utvrđenim zakonom.

²² Zakon o upravnom postupku BiH, Zakon o upravnom postupku Brčko Distrikta BiH, Zakon o upravnom postupku u Federaciji BiH i Zakon o općem upravnom postupku Republike Srpske.

Najveći broj žalbi koje su registrirane u Instituciji ombudsmena, a odnose se na upravu, ukazuju na **dugo trajanje upravnog postupka** i **šutnju administracije**. Značajan broj žalbi ukazuje i na slučajeve u kojima **organi u upravnim postupcima zahtijevaju od građana dodatnu dokumentaciju** koju su ovi organi dužni ili u mogućnosti pribaviti po službenoj dužnosti. Ovakvo postupanje nadležnih organa za posljedicu ima odugovlačenje postupka, te stvaranje dodatnih finansijskih troškova i opterećenja za građane. U ovakvim slučajevima ombudsmeni su nastojali otkloniti kršenje prava građana kroz upućivanje urgencija i preporuka nadležnim organima. Ombudsmeni posebno žele da ukažu na učestalu pojavu koja dovodi do pravne nesigurnosti građana, a u vezi je s postupanjem organa u postupku po pravnim lijekovima. Drugostepeni organi, postupajući u predmetima po žalbama građana, često ukidaju prvostepene odluke i predmet vraćaju prvostepenom organu na ponovno odlučivanje, koji često ne poštujući instrukcije drugostepenog organa donosi istu odluku koja je već bila predmet žalbe, tako da se ponovo provodi postupak po žalbi, u kojem čak i drugostepeni organi, iako imaju zakonsku mogućnost, ne donose konačnu odluku, odlučuju da predmet ponovo vrate prvostepenom organu. Ovakvo postupanje organa uprave za posljedicu ima odugovlačenje i dugotrajnost postupka, propisane pravne lijekove čini neefikasnim i građane dovodi u stanje pravne neizvjesnosti, što u cjelini ugrožava pravni sistem i rezultira time da su građani prinuđeni tražiti zaštitu na sudu, čime se povećava i broj predmeta na sudovima, što ugrožava njihovu efikasnost.²³

Postupajući po žalbama u vezi s upravom, ombudsmeni su riješili 226 žalbi, na način da je u 68 slučajeva donesena odluka kojom se utvrđuje da je žalba neosnovana. U 42 slučaja, nakon intervencije ombudsmena, podnosioci žalbe ostvarili su zaštitu prava, dok je 39 žalbi riješeno na drugi način, uključujući i postupak medijacije. U 55 slučajeva postupak je okončan jer je stranka izrazila nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Institucijom ombudsmena, dok je u 15 slučajeva donesena preporuka kao posljedica utvrđenog postojanja kršenja ljudskog prava.²⁴

Uzimajući u obzir navedeno, ombudsmeni zaključuju da je sistem javne uprave u BiH opterećen dugotrajnošću postupaka, što upravu u cjelini čini neefikasnom i u krajnjem ugrožava građane u ostvarivanju njihovih ustavom garantiranih prava, zbog čega ombudsmeni cijene da se moraju preduzeti urgentne mjere za pronalaženje načina za rješavanje problema sporosti u postupanju i neaktivnosti uprave na svim nivoima vlasti.

²³ Registrirane žalbe u Instituciji ombudsmena: Ž-SA-05-579/10; Ž-SA-05-742/10; Ž-SA-05-1425/10; Ž-SA-05-573/10; Ž-SA-05-1032/10; Ž-SA-05-510/10; Ž-SA-05-279/10 i dr. Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH u svojoj odluci o prihvatljivosti i meritumu, broj CH/02/9129 ističe: "... Međutim, stalno vraćanje na ponovni postupak može učiniti pravne lijekove iluzornim, a postupak beskonačnim i bespredmetnim."

²⁴ Neke od preporuka: preporuka broj: P-302/10 u predmetu Ž-SA-05-879/10, preporuka broj: P-303/10 u predmetu Ž-SA-04-274/10, preporuka broj: P-133/10 u predmetu broj: Ž-SA-05-624/10, preporuka broj: P-83/10 u predmetu broj: Ž-SA-05-459/10 i dr...

4.3. Imovinska prava

U Odjelu za praćenje građanskih i političkih prava u 2010. godini ukupno je zaprimljeno **240 žalbi, a koje se odnose na povredu imovinskih prava.**²⁵ Karakter i pravna priroda podnesenih žalbi tretira eventualna kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda iz domena Aneksa VII., te prava koja su regulirana zakonima koji utvrđuju pitanja kao što su restitucija, vlasničko-pravni odnosi, stvarna prava, eksproprijacija, vrijednosni papiri, nasljeđivanje i dr.

U izvještajnom periodu od ukupnog broja zaprimljenih žalbi koje se odnose na imovinska prava ombudsmeni su riješili **107** na način da su utvrdili da je 30 žalbi neosnovano, dok su u 19 predmeta donijeli odluku o zatvaranju predmeta jer su stranke izrazile nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Institucijom. U 21 slučaju ostvarena je zaštita nakon intervencije ombudsmena ili medijacijom (posredovanjem). Analiza podnesenih žalbi ukazuje na kršenje člana 6. *Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda*, a u vezi s članom 1. *Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju*. Specifičnost povreda karakterizira dužina postupka i nepotrebno administrativno odugovlačenje, donošenje zakona i podzakonskih akata bez ugrađenih jasnih procedura i dr. U 11 slučajeva ombudsmeni su donijeli preporuke kojima se nastojala otkloniti povreda imovinskih prava za koja je istragom utvrđeno da su kršena.²⁶

Određeni broj žalbi odnosio se na povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda iz domena *Aneksa VII. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.*²⁷ Odredbe Aneksa VII. pitanje povratka izbjeglica i raseljenih lica svojim kućama tijesno vezuju s pitanjem zaštite privatnog vlasništva na način na koji to predviđa Evropska konvencija. Dugi niz godina provođenje imovinskih zakona praćeno je opstrukcijama i kršenjem prava građana, prije svega raseljenih lica i izbjeglica na svim nivoima vlasti. Istražujući slučajeve pokrenute na osnovu žalbi građana i po vlastitoj inicijativi, ombudsmeni su dolazili do saznanja o brojnim kršenjima prava, među kojima je i kršenje prava na dom i imovinu. Nakon 15 godina stvarno stanje provođenja Aneksa VII. nije zadovoljavajuće. Formalno-pravno, imovina je vraćena, dok je stvarni povratak praćen nizom negativnih pojava. Pitanje obnove i rekonstrukcije nije do kraja i na jasan način definirano procedurama što ostavlja prostora za moguće zloupotrebe.

Ombudsmeni BiH posebno žele da ukažu na problem u vezi s funkcioniranjem Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih i izbjeglih lica na nivou BiH čiji je rad blokiralo Vijeće ministara BiH, a još uvijek nije ustanovljen jasan pravni mehanizam zaštite, koji bi trebalo da riješi preostale slučajeve, a koji se odnose na provođenje imovinskih zakona.²⁸

U predmetu koji je registriran u Instituciji ombudsmena, žalbom se obratio J.R., nezadovoljan radom Suda BiH i radom Vijeća ministara BiH po pitanju mandata i funkcioniranja

²⁵ Pravo na imovinu član 1. Protokola broj 1 uz EKLJP: „Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno i neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i općim principima međunarodnog prava.“

„Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni“.

²⁶ Neke od donesenih preporuka su: P-1/10 u predmetu broj: Ž-SA-05-4444/10; P-3/10 u predmetu broj: Ž-BL-05-167/10; P-6/10 u predmetu broj: Ž-SA-04-47/10; P-10/10 u predmetu broj: BL 5141/06; P-72/10 u predmetu broj: Ž-BR—102/09 i dr.

²⁷ Član 1. „Sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo da se slobodno vrate svojim kućama. Imat će pravo na povrat imovine koja im je oduzeta tokom neprijateljstava od 1991. godine, kao i nadoknadu imovine koja im se ne može vratiti. (...)

²⁸ Preporuka broj:P-236/10 od 8. oktobra 2010.

Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (u daljnjem tekstu: Komisija). U postupku istraživanja kao suštinski problem pojavilo se pitanje da Sud BiH ne može postupati u predmetu dok ne dobije odgovor zajedno sa spisom upravne stvari od Komisije kao tužene strane jer je rad Suda uslovljen dostavljanjem ovog odgovora. U postupku istraživanja utvrđeno je da nije produžen mandat Komisiji, što dovodi do ugrožavanja imovinskih prava raseljenih lica i povratnika, posebno imajući u vidu da jedan značajan broj postupaka koji su vođeni pred ovom komisijom nije završen, čime se onemogućava i korištenje mehanizma sudske zaštite. Zbog toga su ombudsmeni svojom preporukom od 8.10.2010. ukazali Vijeću ministara BiH na nužnost preduzimanja neophodnih mjera i radnji kako bi se riješio problem predmeta koji nisu završeni pred Komisijom, kao i problem određivanja nadležnog organa koji bi vršio dostavu spisa Sudu BiH. Istovremeno, ombudsmeni su preporučili Sudu BiH da preduzme sve neophodne radnje s ciljem donošenja odluke po zahtjevu stranke. Nakon izdate preporuke, Sud BiH, dopisom od 24.11.2010., obavještava Instituciju ombudsmena da je Apelaciono upravno vijeće Suda BiH donijelo presudu. Dakle, jasno je da je Sud BiH ispoštovao i postupio u skladu s preporukom, dok se Vijeće ministara BiH nije izjasnilo povodom preporuke zbog čega ombudsmeni izražavaju zabrinutost zbog nespremnosti ovog organa na saradnju sa Institucijom ombudsmena i njeno ignoriranje.

Ovaj primjer naveden je s ciljem ukazivanja na pojavu da je građanima uskraćena adekvatna pravna zaštita, što za posljedicu ima višestruko kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda, i to: prava na dom, prava na imovinu, prava na pristup javnim službama, prava na pristup sudu, odnosno kršenje odredbi *Evropske konvencije*.²⁹ Iako je pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu univerzalno, kada se govori o pravima raseljenih osoba i povratnika, ombudsmeni žele ukazati na to da ova prava koja su uređena entitetskim zakonodavstvom nisu riješena tako da prate stvarne potrebe povratničke populacije. Slična je situacija i s obrazovanjem gdje pitanje školskih programa, prava na upotrebu jezika i pisma nije adekvatno riješeno, a prisutno je i isticanje vjerskih obilježja u školama. Sve navedeno u velikoj mjeri otvara pitanje usklađenosti prava na obrazovanje s međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U pojedinačnim slučajevima, ombudsmeni su kršenja prava nastojali otkloniti intervencijama i izdavanjem preporuka. Međutim, **izostanak sistemskih mjera** za posljedicu ima širi kontekst kršenja prava raseljenih lica i povratničke populacije. Ombudsmeni BiH su u izvještajnom periodu zaprimili i određeni broj žalbi koje se odnose na pitanje obnove i rekonstrukcije porušenih objekata.³⁰

Posebno je simptomatično kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda u segmentu imovinskih prava povratničke populacije, kroz rad pravosudnih tijela. Nerijetko se dešavaju situacije da **sudovi u istim ili sličnim slučajevima donose različite odluke** ili isti nivo sudova u istom slučaju, a postupajući u predmetima vezanim za Aneks VII. donose dijametralno različite odluke što za posljedicu ima nekonzistentnost u radu sudova, stvara pravnu nesigurnost i u konačnici često rezultira kršenjem ljudskih prava. U postupcima pred sudovima nerijetko imovinska prava, pravo vlasništva, pravo na dom, potvrđena relevantnim odlukama tijela

²⁹ Predmet broj: Ž-SA-05-541/09

³⁰ Donesene preporuke: P-301/10 u predmetu broj: Ž-SA-04-1185/10; P-269/10 u predmetu broj: Ž-SA04-1200/10; predmet broj: Ž-SA-05-616/09 i dr.

ustanovljenih Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH (CRPC) i odlukama sudova, a nakon vođenja dugotrajnih postupaka, u meritumu bivaju na drugačiji način riješena. Sudovi protivno odredbama Aneksa VII. donose odluke kojima poništavaju pravo povratnika na povrat njegove imovine, u postupku reizvršenja *deložiraju* povratnika, stvarnog vlasnika imovine.

Nadalje, prisutne su i situacije u kojima se odlukom suda povratak imovine vlasniku uslovljava obeštećenjem privremenog korisnika na ime njegovih ulaganja u imovinu, bez obzira na to što su ova ulaganja vršena bez saglasnosti vlasnika, a često i bez odobrenja nadležnog organa za urbanizam kada je u pitanju izgradnja novog objekta na imovini koja je vlasništvo povratnika. U ovim slučajevim sudovi donose odluke kojim prihvataju tužbene navode tužioca (bivšeg privremenog korisnika tuđe imovine) radi naknade štete, a po osnovu ulaganja u tuđu (povratničku) imovinu. Novčani iznosi postavljeni u tužbenim zahtjevima u najvećem broju slučajeva bivaju prihvaćeni od sudova, bez obzira na činjenicu da je visina često izvan svake razumne mjere (između 100.000 i 200.000 KM). Uvođenje u posjed imovine za povratnika je često uslovljeno isplatom naknade privremenom korisniku na ime ulaganja u imovinu koju je koristio u uslovima kada su takva ulaganja vršena bez bilo kakve odluke nadležnog organa uprave (*nelegalna gradnja*).³¹

Postupanje na navedeni način po ocjeni Ombudsmena BiH predstavlja nastavak opstrukcije i kršenje imovinskih prava povratničke populacije garantiranih domaćim zakonodavstvom i međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

4.4. Policija

Instituciji ombudsmena u 2010. godini obratio se određeni broj građana, ali i pripadnika policijskih snaga sa žalbom na funkcioniranje policije. Žalbe su se uglavnom odnosile na neefikasnost postupanja policije u slučajevima prijave građana, prekomjerne upotrebe sile od strane policije, rad unutrašnje kontrole, povredu prava prilikom zasnivanja radnih odnosa u policijskim tijelima, te kršenje konkursnih procedura. Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi (72), 11 žalbi su ombudsmeni ocijenili kao neosnovane, u osam slučajeva ostvarena je zaštita u toku intervencije ombudsmena ili medijacijom, dok je u jednom slučaju donesena odluka o kršenju prava. Stranke su u deset slučajeva izrazile nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Institucijom ombudsmena zbog čega su ovi predmeti odlukom ombudsmena zatvoreni.

U vezi s radom policije ombudsmeni su donijeli i određeni broj preporuka koje se tiču provođenja konkursnih procedura prilikom prijema policijskih službenika u radni odnos.³²

U ovom izvještaju ombudsmeni žele ukazati na slučaj u kojem su se nadležni organi izjasnili da neće ispoštovati preporuku ombudsmena, a slučaj zbog svoje specifičnosti zaslužuje dodatnu pažnju.

³¹ Iznesena zapažanja i ocjene posebno su vidljive u predmetu koji je kod Institucije ombudsmena registriran pod brojem: Ž-SA-05-350/09 i predmet pod brojem: 1070/07

³² Predmeti: Ž-SA-06-585/0; Ž-SA-06-376/10; Ž-SA-06-377/10

Institucija ombudsmena zaprimila je žalbu stranke H.S. zbog toga što je njegova prijava, podnesena na javni oglas za popunu upražnjenih radnih mjesta policijskih službenika na neodređeno vrijeme u činu mlađeg inspektora u Upravi policije MUP-a Unsko-sanskog kantona, odbačena kao nepotpuna, jer nije dostavio izvod iz kaznene evidencije. Ombudsmeni su razmatrajući navode žalbe, uslove koji su neophodni za učešće na konkursu i mogućnosti pribavljanja neophodnog uočili postojanje razlika u pogledu traženja i pribavljanja podataka iz kaznene evidencije za fizička lica rođena na teritoriji Republike Srpske i Federacije BiH, što je rezultiralo time da kandidati imaju različit, odnosno nejednak tretman u mogućnosti ostvarivanja prava iz radnog odnosa. Uvjerenje o osuđivanosti ili neosuđivanosti, a prema važećem zakonodavstvu, fizička lica koja su rođena na teritoriji Republike Srpske ne mogu pribaviti osim ako im je taj podatak neophodan radi ostvarivanja njihovih prava u inozemstvu. Dakle, u konkretnom slučaju žalilac kao fizičko lice koje je rođeno na teritoriji Republike Srpske ne može dobiti traženi dokaz, zbog čega je automatski drugačije tretiran u odnosu na ostale kandidate. Imajući u vidu navedeno, ombudsmeni BiH su preporučili MUP-u Unsko-sanskog kantona, odnosno Komisiji za izbor policijskih službenika da omoguće svim kandidatima, a samim tim i podnosiocu žalbe, pravo da pod jednakim uslovima učestvuju na objavljenom konkursu te da po službenoj dužnosti pribave izvode iz kaznenih evidencija za lica/kandidate rođene na teritoriji Republike Srpske, u skladu s važećim zakonskim propisima te da nakon pribavljenja podataka postupe u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima Unsko-sanskog kantona. Komisija za izbor policijskih službenika i MUP Unsko-sanskog kantona su dopisima, od 22.11.2010. i 13.12.2010., obavijestili Instituciju ombudsmena da nisu u mogućnosti da postupe u skladu s preporukom, odnosno da smatraju da nisu prekršili nijedan zakonski propis koji se primjenjuje na teritoriji Federacije BiH. Ombudsmeni ističu da u konkretnom slučaju nije ni ustanovljeno kršenje odredbi pojedinih zakona, već kršenje prava podnosioca žalbe da pod jednakim uslovima učestvuje na objavljenom konkursu, zbog čega se smatra da je žalilac diskriminiran zato što je rođen na teritoriji Republike Srpske i što nije u mogućnosti pribaviti uvjerenje o svojoj neosuđivanosti, odnosno osuđivanosti.

Ombudsmeni posebno žele ukazati na pitanje funkcioniranja odjeljenja za unutrašnju kontrolu rada policije, gdje određeni indikatori ukazuju da su ovo više formalna tijela koja nisu postigla dovoljnu efikasnost da bi suštinski realizirala svoj mandat. Ovakav stav ombudsmena posebno je zasnovan na predmetu broj: Ž-SA-05-1386/10 u kojem je donesena i preporuka broj: P-335/10.

4.5. Pravosuđe

Institucija ombudsmena u 2010. godini zaprimila je 652 predmeta koji se odnose na rad sudova u BiH i u odnosu na 2009. godinu broj žalbi u vezi s ovom oblašću je udvostručen. Problem evidentiranja žalbi u Instituciji ombudsmena BiH, a koje se odnose na funkcioniranje pravosuđa, dosta je kompleksan, jer se u određenom broju žalbi građani obraćaju zbog povrede prava iz nadležnosti drugih odjela, da bi se u toku istrage o kršenju prava utvrdilo da su u tim slučajevima građani okončali sve postupke pred nadležnim organima i da su se za zaštitu svog

prava obratili sudovima. Ovo ukazuje na to da je broj žalbi koji se odnose na funkcioniranje pravosuđa mnogo veći od broja stvarno registriranih žalbi u ovoj oblasti.

Zaprimljene žalbe u Instituciji ombudsmena u vezi s funkcioniranjem pravosuđa mogu se razvrstati u nekoliko grupa:

- Žalbe u kojima se stranke žale na neuzimanje predmeta u rad od strane prvostepenih sudova i nezakazivanje glavnih rasprava. Obrazloženja sudova za ovakvo stanje su različita, ali je ipak potrebno ukazati na problem da jedan značajan broj sudova ima izražene probleme u postizanju ažurnosti zbog neadekvatne popunjenosti, odnosno neimenovanja svih sudija, odsustva sudija iz opravdanih razloga;
- Žalbe u kojima se stranke žale na drugostepene pravosudne organe zbog dužine trajanja donošenja odluke po žalbi;
- Žalbe zbog dužine postupka pred entitetskim vrhovnim sudovima;
- Žalbe koje se odnose na nemogućnost izvršenja sudskih presuda.

Nažalost, žalbe koje se odnose na funkcioniranje pravosuđa su najčešće opravdane i ukazuju da se prava stranaka krše od nivoa vlasti koji se smatra najjačim mehanizmom zaštite u jednom demokratskom društvu. Ova činjenica do koje su došli ombudsmeni ipak se ne smije posmatrati izolirano u odnosu na niz faktora koje su doveli do ovakvog stanja i ukazuje na neophodnost preduzimanja urgentnih mjera u oblasti pravosuđa s ciljem podizanja njegove efikasnosti. Sudovi u komunikaciji sa Institucijom ombudsmena uglavnom izvijeste o tome kada će sud konkretni predmet za koji je podnesena žalba uzeti u rad, uz istovremeno isticanje objektivnih faktora koji su doveli sud u stanje neažurnosti.

Posebna zabrinutost ombudsmena sadržana je u činjenici da se neažurnost u sudovima nastavlja prilikom prijema svakog novog predmeta, što postavlja ozbiljno pitanje izvršavanja obaveza vlasti u BiH utvrđenih u članu 6. Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama. Ombudsmeni smatraju da je potrebno preduzeti dodatne napore kako bi se zaustavilo daljnje kršenje ljudskih prava u slučajevima novoregistriranih predmeta u sudovima, na način da se ovi predmeti uzimaju odmah u rad, a da se predmeti zaprimljeni u ranijem periodu uzimaju u rad hronološki kako su i registrirani, uz angažiranje određenog broja dodatnih sudija.

Ombudsmeni smatraju da će i Sistem upravljanja predmetima u sudovima (CMS)³³ značajno doprinijeti postizanju veće efikasnosti i transparentnosti u sudovima, jer omogućava strankama da same provjere stanje svog predmeta u sudu.

Žalbe koje su građani podnijeli zbog neizvršavanja sudskih odluka mogu se razdvojiti u više podgrupa. Prvu grupu čine **žalbe koje se odnose na nemogućnost izvršenja presuda gdje je izvršenik općina, kanton ili entitet**. Ovo neizvršavanje sudskih odluka zasnovano je na zakonskoj osnovi, jer je, prema odredbama Zakona o izvršnom postupku³⁴, izvršenje moguće samo na sredstvima koja su predviđena za tu namjenu. Kako postoje stalne restrikcije u

³³ Case Management System

³⁴ "Službene novine Federacije BiH", broj: 32/03, 52/03, 33/06, 39/06 i 39/09

korištenju budžetskih sredstava, to se izdvajanja za ovu namjenu u budžetima stalno smanjuju, što dovodi u pitanje pravnu sigurnost građana.³⁵

Drugu podgrupu čine žalbe stranaka koje su dobile postupke protiv Republike Srpske i Federacije BiH, a način isplate obaveza reguliran je Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza FBiH i Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga RS. Stranke su u svojim obraćanjima vrlo često izražavale nezadovoljstvo načinom plaćanja obveznicama, navodeći nezadovoljstvo rokovima i drugim okolnostima.

Treću podgrupu čine žalbe u vezi s **postupkom izvršenja gdje građani ne mogu ostvariti svoje potraživanje zbog nelikvidnosti preduzeća** u kojima su radili. Ovi slučajevi imaju dodatnu ljudsku dimenziju jer je najčešće riječ o strankama u poodmakloj životnoj dobi, lošeg zdravlja, bez ikakvih primanja i minimuma socijalne sigurnosti koju je država dužna osigurati građanima shodno međunarodnim standardima kojima se uređuje ova oblast, a posebno shodno odredbama Evropske socijalne povelje. S tim u vezi, Institucija ombudsmena će u narednom periodu što češće pozivati vlasti u BiH da ratificiraju član 25. Evropske socijalne povelje, kojim se garantira pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca, što smatraju najboljim načinom zaštite njihovih potraživanja.

Četvrtu podgrupu čine **žalbe u vezi s izvršenjem sudskih odluka** gdje podnosioci žalbi pripadaju posebno ranjivim grupama, a to su prvenstveno roditelji koji se obraćaju zbog nemogućnosti izvršenja potraživanja po osnovu neplaćanja izdržavanja od strane drugog roditelja. Taj problem dodatno je usložen činjenicom da veoma često jedan od roditelja živi u inozemstvu i nema imovine u BiH.

U segmentu funkcioniranja pravosuđa u BiH, posebno sa aspekta pristupa sudu, veoma značajno pitanje je **osiguranje pravne pomoći građanima**. Iako su u BiH na svim nivoima vlasti uspostavljeni različiti mehanizmi pravne pomoći, te iako se određeni broj udruženja građana opredijelio da pruža ovaj vid servisa, iz prakse Institucije ombudsmena može se zaključiti da je uspostavljena pravna pomoć nedovoljna i neefikasna. Ombudsmeni su zbog specifičnosti svog mandata prinuđeni da stranke za koje se ukaže potreba za pravnu pomoć upute u institucije i nevladine organizacije koje imaju organiziran ovaj vid pomoći građanima. Nažalost, građani se veoma često vraćaju u Instituciju ombudsmena s informacijom da im pravna pomoć nije pružena, a kao razlozi se navode da nisu kategorija za koju je predviđena pravna pomoć, da već postoji veliki broj predmeta i sl.

U Instituciji ombudsmena zaprimljen je i određeni broj žalbi u kojima se otvara **pitanje pristranosti postupajućeg sudije**. U ovim slučajevima, Institucija ombudsmena predmet proslijeđuje Uredu disciplinskog tužioca koji djeluje pri Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH kako bi ispitao navode žalbe.

---

³⁵ Institucija ombudsmena je zaprimila predmet, broj: Ž-SA-05-138/10, u kojem će tražiocu izvršenja biti potrebno oko 70 godina da se presuda izvrši.

Ombudsmeni žele ukazati da u oblasti pravosuđa na nivou određenog broja sudova postoje i pozitivni pomaci koji se manifestiraju kroz povećanje ažurnosti sudova, čak i rješavanje većeg broja predmeta od zaprimljenih.

Instituciji ombudsmena obratilo se u različitim periodima od 2005. do kraja 2009. godine nekoliko stranaka, a u vezi s povredom člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (suđenje u razumnom roku) pred Sudom BiH (u daljnjem tekstu: Sud BiH), kao i za nepravilnost već donesenih odluka od ovog suda u pojedinim postupcima koje su podnosioci žalbe pokrenuli protiv Uprave za indirektno oporezivanje BiH (u daljnjem tekstu: Uprava). U toku postupka po navedenim žalbama pred Institucijom ombudsmena Sud BiH je u većini slučajeva donio pravosnažne presude, kojima su podnosioci žalbi djelimično uspjeli u radnim sporovima pokrenutim protiv Uprave na način da je Sud BiH poništio rješenja kojima se regulira radnopravni status žalioca u Upravi, dok se istovremeno odbijaju njihovi zahtjevi da budu vraćeni na posao i da im se isplate zaostale plaće i ostale naknade na koje imaju pravo po osnovu rada. Odugovlačenje izvršenja ove sudske odluke rezultiralo je time da su ombudsmeni, a nakon sačinjenog Specijalnog izvještaja, donijeli preporuku da Uprava za indirektno oporezivanje BiH ponovo razmotri status zaposlenika na raspolaganju kroz provedeni postupak organizacionog restrukturiranja, s obzirom na presude Suda BiH kojim se poništavaju rješenja. Do izrade godišnjeg izvještaja, Institucija ombudsmena nije dobila nikakve povratne informacije, odnosno obavještenje o učinku preporuke.

4.6. Javne isprave

U Odjelu za građanska i politička prava u toku 2010. godine ukupno je zaprimljeno 17 žalbi, a koje su u vezi s pravom na javnu ispravu. U dva slučaja pravo je ostvareno u toku intervencije ombudsmena, dok je u jednom slučaju donesena preporuka.³⁶ Ombudsmeni su šest žalbi riješili na drugi način.

4.7. Imigracije i azil

Kretanje i boravak stranaca, te pitanje azila u BiH regulirani su Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azila u BiH. U okviru aktivnosti Odjela za praćenje građanskih i političkih prava u 2010. godini obavljene su posjete Imigracionom centru u Istočnom Sarajevu, Azilantskom centru u Rakovici i Izbjegličkom centru u Salakovcu. Posjete su obavljene s ciljem ocjene poboljšanja stanja u tim ustanovama, posebno nakon završetka izgradnje i adaptacije prostorija navedenih centara. Ocjena stanja ljudskih prava u ovim ustanovama bit će obuhvaćena specijalnim izvještajem koji ombudsmeni planiraju sačiniti u 2011. godini.

Institucija ombudsmena je u 2010. godini zaprimila devet žalbi koje se odnose na pitanje prava imigranata, tražilaca azila i izbjeglica. Žalbe lica smještenih u centre koji su obuhvaćeni posjetama Institucije ombudsmena uglavnom su se odnosile na dugotrajnost njihovog boravka,

³⁶ Preporuka broj: P-299/10 u predmetu broj: Ž-BL-04-516/10 (problematika državljanstva)

nedonošenje odluke po osnovu podnesenog zahtjeva za azil, odlazak u treće zemlje, pitanja revizije državljanstva, odobrenja privremenog boravka i sl. Lica smještena u Imigracioni centar u Istočnom Sarajevu žalila su se ombudsmenima na kršenje prava slobode kretanja, na dužinu trajanja sudskih postupaka u vezi s rješavanjem pitanja nadzora, azila i državljanstva, kao i na nedorečenost zakonskih odredbi.

U Instituciji ombudsmena nije zaprimljena nijedna žalba u vezi sa uslovima smještaja korisnika u centrima i njihovom unutrašnjom funkcionalnom organizacijom.

4.8. Sloboda pristupa informacijama

Pitanje slobode pristupa informacijama uređeno je setom zakona donesenih na nivou BiH i entiteta.³⁷ Prve izmjene Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH usvojene su 2006. godine³⁸ i njima je utvrđeno da javni organi imaju obavezu donošenja rješenja o pristupu informaciji bilo djelimičnoj ili cijeloj ili u slučaju kada je pristup informaciji odbijen djelimično ili u cijelosti, ili kada je utvrđena nemogućnost postupanja, ili utvrđen izuzetak. Ovom izmjenom Zakona podnosiocu zahtjeva za pristup informacijama data je mogućnost ulaganja žalbe i njeno razmatranje od strane drugostepenog organa.

Nepostojanje sankcija u Zakonu u velikoj mjeri reflektiralo se na neefikasnost u primjeni ovog pravnog instrumenta, zbog čega je Parlamentarna skupština BiH 15. decembra 2009. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH³⁹, ugrađivši novi odjeljak Zakona kojim se propisuju kaznene odredbe.

U 2010. godini u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava zaprimljeno je 226 žalbi koje se odnose na slobodu pristupa informacijama, od čega je najveći broj u Uredu Sarajevo (159), dok je u Uredu Banja Luka zaprimljeno 37 žalbi, Uredu Brčko 12, Uredu Mostar 12 i u Uredu Livno 6.

Zaključno s 31.12.2010., ukupno su okončana 103 predmeta koja se odnose na ovu oblast, i to: u Uredu Sarajevo 71, Uredu Banja Luka 16, Uredu Brčko 5, Uredu Mostar 6 i Uredu Livno 5. Najveći broj žalbi riješen je na način da je povreda prava otklonjena u toku intervencije ombudsmena (27), dok je u 18 slučajeva predmet okončan zbog nezainteresiranosti stranke za daljnje vođenje postupka i 31 zbog neprihvatljivosti žalbe.

Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi u Instituciji ombudsmena u 2010. godini, a koje se odnose na slobodu pristupa informacijama, u 2011. godinu prenesene su 123 žalbe, od čega je najveći broj u Uredu Sarajevo 88 žalbi.

³⁷ Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH, „Sl. glasnik BiH“, broj: 28/2000; Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH, „Sl. novine“, broj: 32/2001, Zakon o slobodi pristupa informacijama RS, „Sl. glasnik RS“, broj:20/2001

³⁸ Zakon o izmjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH, „Sl. glasnik BiH“, broj: 45/06

³⁹ Zakon o izmjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH, „Sl. glasnik BiH“, broj: 102/09

4 Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Ministarstvo sigurnosti BiH, Odbor državne službe za žalbe, Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH

Najčešći slučajevi kršenja prava u oblasti slobode pristupa informacijama su ***nepostupanje organa u zakonskom roku od 15 dana, nepoštivanje zakonske odredbe o formi odlučivanja*** (pismeno rješenje sa svim elementima shodno odredbama Zakona o upravnom postupku), ***akt odlučivanja ne sadrži odredbe o mogućnosti ulaganja žalbe i naziv drugostepenog organa koji odlučuje po žalbi***. Također, odbijeni zahtjevi za pristup informacijama često ne sadrže obrazloženje razloga odbijanja niti obrazlaganje testa javnog interesa, nego najčešće sadrže samo konstataciju da se zbog zaštite privatnosti trećih lica odbija dati informacija.

U 2010. godini, nakon intervencije ombudsmena, od četiri javna organa na državnom nivou⁴⁰ koji u 2009. godini nisu ispunili obavezu imenovanja službenika za informiranje, u 2010. godini ovu obavezu nisu ispoštovali Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH. Određeni pozitivan pomak ombudsmeni zapažaju i kad je riječ o izradi i dostavi Vodiča o pristupu informacijama za građane i Indeks registra, u poređenju sa statističkim podacima iz 2009. godine, u 2010. godini 58 javnih organa ispunilo je ovu obavezu dok tri javna organa nisu izvršila ovu zakonsku obavezu⁴¹. Međutim, kada je riječ o dostavi statističkih podataka, po tromjesečnom prikazu koji se odnosi na vrstu traženih informacija, utvrđene izuzetke, kao i odluke koje se donesu u toku postupka i konačne odluke, ombudsmeni primjećuju negativan trend u izvršavanju ove obaveze, dok je u 2009. godini ovu obavezu nakon pismenog upozorenja Institucije izvršavalo 75% javnih organa, u 2010. godini samo 47 % javnih organa izvršava ovu obavezu. Ovaj podatak ukazuje na činjenicu da je jedna od slabosti javnih organa upravo prikupljanje, sistematiziranje i vođenje statističkih podataka.

Također, i dalje je prisutan problem distinkcije između lica, službenika ili stručnog saradnika za odnose s javnošću i službenika za informiranje kojem je Zakonom o slobodi pristupa informacijama, prije svega, utvrđena obaveza obrađivanja zahtjeva sačinjenih u skladu s ovim zakonom, a tog službenika treba da imenuje javni organ. Imenovanje službenika za informiranje osigurava brzu i efikasnu obradu zahtjeva za pristup informacijama, ali i dosljedno vođenje i dostavljanje statističkih podataka o broju, vrsti i načinu postupanju po takvim zahtjevima.

U prethodnoj godini uočeno je da je značajan broj javnih organa u svojim odgovorima naglasio da je usmeno ili telefonom učinio određeni broj informacija dostupnim, ali o tome ne vodi evidenciju niti je svjestan da je ovo protivno uspostavljenim i jasnim procedurama koje treba da se poštuju u skladu sa Zakonom. U dostavljenim statističkim podacima Instituciji vrlo često nema opisa zahtjeva ni procedure koja je provedena, pogotovo u slučajevima kada su zahtjevi odbijeni, što bi ujedno bio indikator Instituciji ombudsmena koja bi u tom smislu bila u mogućnosti da preduzme određene mjere po službenoj dužnosti, a u skladu sa Zakonom.

⁴⁰ Ministarstvo sigurnosti BiH, Odbor državne službe za žalbe, Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH

⁴¹ Javni organi koji nisu ispunili obavezu Vodiča o pristupu informacijama i Index registra : Odbor državne službe za žalbe, Vanjsko-trgovinska komora BiH i Ured za zakonodavstvo BiH

Objedinjavanjem institucija ombudsmena u Bosni i Hercegovini u maju 2010. godine prestale su da funkcioniraju entitetske institucije ombudsmena. U skladu s entitetskim zakonima o slobodi pristupa informacijama, javni organi na nivou entiteta, kantona i općina imali su obavezu imenovanja službenika za informiranje, dostavu Vodiča, Indexa registra i tromjesečnih statističkih podataka. Međutim, Institucija nema dovoljno relevantne parametre na osnovu kojih bi procijenila primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na ovom nivou. U 2010. godini samo sedam javnih organa⁴² s entitetskog nivoa dostavilo je Instituciji ombudsmena BiH statističke podatke. U odnosu na lokalni nivo vlasti općina u ovoj godini Institucija je zaprimila statističke podatke od 41 javnog organa. Ombudsmeni zaključuju da ne postoji saznanje na lokalnom nivou o objedinjavanju institucija ombudsmena u BiH, stoga je jedna od planiranih aktivnosti u 2011. prikupljanje podataka o provođenju Zakona o slobodi pristupa informacijama i podizanje svijesti o izvršavanju njihovih obaveza prema Instituciji ombudsmena BiH. Kako bi se otklonile eventualne postojeće zakonske nedoumice, potrebno je međusobno uskladiti zakone kojima se uređuje oblast slobode pristupa informacijama.

Detaljna analiza prikupljenih podataka, kao i 61 evidentiran telefonski poziv koji su javni organi uputili Instituciji ombudsmena BiH, a u vezi sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, ukazuje da je i dalje prisutna nedovoljna educiranost javnih organa i službenika za informiranje o značaju i primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama.

Ombudsmeni još jednom žele naglasiti da je cilj donošenja ovog zakona promoviranje veće transparentnosti i odgovornosti javnih organa i omogućavanje nesmetanog pristupa informacijama kao javnom dobru, što je ujedno i jedan od preduslova za daljnje unapređivanje procesa demokratizacije svakog društva. Koliko je značajan ovaj pravni instrument u osiguranju transparentnosti potvrđuje i činjenica da ovaj zakon ima prioritet u odnosu na druge zakone, odnosno da je *lex specialis*, tako da svi **zakoni koji se usvoje nakon donošenja Zakona o slobodi pristupa informacijama, a čija svrha nije izmjena ili dopuna ovog zakona, ni na koji način ne mogu ograničiti prava i obaveze utvrđene ovim zakonom.**⁴³

Uočeno je da se u ovom izvještajnom periodu pojavio veći broj zahtjeva za pristup informacijama upućenih fakultetima od njihovih zaposlenika i profesora, pa zabrinjava činjenica da fakulteti kao javne institucije i nosioci naučnoistraživačke djelatnosti⁴⁴ nisu, a trebalo bi da budu, nosioci sveukupnog privrednog i društvenog razvoja i stvaranja društva baziranog na informaciji i znanju. Ovo je posebno značajno posmatrati u kontekstu zakonodavstva o visokom obrazovanju prema kojem *“akademska autonomija i akademske slobode fakulteta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluju, kao i da treba da ispoljavaju otvorenost prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici, promoviraju poštivanje i*

⁴² Federalni hidrometeorološki zavod, Komisija za vrjednosne papire FBiH, Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH, Vlada FBiH, Vrhovni sud BiH, Fond zdravstvenog osiguranja RS, Fond pezijskog i invalidskog osiguranja RS.

⁴³ Član 25. tačka 3. Zakona o slobodi pristupa informacijama

⁴⁴ Npr. član 24. Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti KS

afirmaciju ljudskih prava, te razvijaju osjećaj društvene odgovornosti studenata, akademskog osoblja i drugih zaposlenika“.⁴⁵

Kako zakonodavstvo o visokom obrazovanju naglašava društvenu odgovornost fakulteta, nedopustivo je da fakulteti kao javne ustanove postupaju protivno zakonima donesenim u BiH.

Posebno zabrinjava činjenica da se netransparentno provode postupci imenovanja u zvanja profesora, docenata i doktora nauka i nespremnost da se trajno čuva i pohranjuje arhiva koja se odnosi na naučne radove i njihovo objavljivanje. Također je izražena pojava da zaposlenici nisu informirani o svim aktivnostima na fakultetu, nema razmjene informacija niti zapisnika sa sjednica vijeća/odsjeka fakulteta, što stvara prostor za moguće manipulacije, zloupotrebe, sumnje na ovjere neistinitih sadržaja i druge radnje koje se mogu karakterizirati kao radnje prekršaja ili izvršenja određenih krivičnih djela. Kada se tome doda značaj djelatnosti koju obavljaju fakulteti i njihov uticaj na razvoj društva u cjelini, potreba da svako ima pristup informacijama je neophodnost, a ne slobodna procjena pojedinaca o tome da li će dostaviti informaciju ili ne. Zbog navedenih pojava ombudsmeni su donijeli određeni broj preporuka kojima su nalagali dekanima fakulteta hitno donošenje odluka o zahtjevima za pristup informacijama kao i preduzimanje mjera s ciljem osiguranja transparentnosti i odgovornosti rada, te osiguranja javnosti i otvorenosti provođenja svih procedura i postupaka koji se odnose na rad fakulteta.

4.9. Vladina i druga imenovanja

Nametanjem Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH, Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH i Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima RS⁴⁶ (u daljnjem tekstu: zakon) od strane Visokog predstavnika u BiH, želio se osigurati otvoreni postupak izbora kojim se vrši konačno imenovanje i ponovno imenovanje na pozicije u reguliranim organima na nivou države BiH i Brčko Distrikta BiH, FBiH i RS.

Zakonom se želio osigurati kvalitetan, višenacionalni izbor lica u upravne organe javnih preduzeća u državnoj svojini, odnosno eliminirati praksa koja je imala za rezultat da se na pozicije članova upravnih odbora u javnim preduzećima imenuju lica bez odgovarajućih kvalifikacija, lica u sukobu interesa, da je pri imenovanju prisutan nepotizam i korupcija i da se ne poštuje princip zastupljenosti po svim osnovama.

Zakonom je stvoren pravni okvir koji osigurava transparentan postupak u kojem se sva zainteresirana lica mogu prijaviti na upražnjene pozicije u reguliranim organima, objavljene putem javnog oglasa u dnevnom listu i službenom glasilu i zavisno od traženih kvalifikacija i drugih sposobnosti, u otvorenoj konkurenciji među prijavljenim kandidatima natječu za imenovanje na određene pozicije.

⁴⁵ Član 5. i član 41. Zakona o visokom obrazovanju KS

⁴⁶ “Službeni glasnik BiH”, broj 7/03, “Službene novine FBiH”, broj 34/03, “Službeni glasnik RS”, broj 25/03

Zakonom je određeno da procjenu prijavljenih kandidata vrši prethodno imenovana komisija koja će na osnovu principa utvrđenih zakonom i prema ranije utvrđenim kriterijima sastaviti listu s užim izborom kandidata koji ispunjavaju kriterije za imenovanje. Nijedan kandidat neće biti stavljen na listu kandidata koji su ušli u užu izbor ako nije povoljno ocijenjen prema kriterijima za imenovanje. Pri tome, sve odluke, uključujući i one koje sadrže odbijenice, moraju biti u potpunosti dokumentirane i moraju se čuvati u ministarstvu ili organu u čijoj je nadležnosti regulirani organ. Svi kandidati s liste kandidata koji su ušli u užu izbor pozivaju se na intervju. Prilikom pozivanja kandidata na intervju svaki kandidat koji je ušao u užu izbor mora dobiti obrazac u kojem će iznijeti pitanje koje bi moglo dovesti do sukoba interesa u slučaju da dođe do njegovog imenovanja. Sve odluke donesene nakon intervjua, uključujući i one s odbijenicom, moraju u potpunosti biti dokumentirane.

Nakon intervjua i na osnovu u potpunosti dokumentiranih odluka svakog člana komisije, ona će u formi pisane preporuke predložiti rang-listu najboljih kandidata odgovornom javnom službeniku na daljnje razmatranje. Smatra se da je kandidat koji je prvi na rang-listi i kojeg je preporučila većina članova komisije za izbor najuspješnije prošao otvorenu konkurenciju.

Odgovorni javni službenik, odnosno ministar ili drugi organ (vlada ili parlament) koji je ovlašten, izvršit će konačno imenovanje poštujući redoslijed kandidata na rang-listi, izuzev ako iz opravdanih razloga od tog redoslijeda mora odstupiti. Za takav slučaj odgovorni javni službenik mora imati valjane dokaze.

Nesporno je da se zakonom osigurava da se u postupku imenovanja poštuju principi **zakonitosti, kvaliteta, nezavisne provjere, otvorenosti i transparentnosti, te zastupljenosti**, što su evropski principi prema kojima se osigurava transparentan rad vlade, odnosno ministara i što jača njihovu odgovornost prema javnosti.

U slučaju kada postoje dokazi da principi i postupci utvrđeni ovim zakonom nisu ispoštovani, bilo koji član javnosti može podnijeti prigovor na konačno imenovanje odgovornom javnom službeniku i Ombudsmenu za ljudska prava BiH.

Ombudsmenu su ovim zakonom data široka ovlaštenja u ocjeni njegove primjene, budući da mogu, po podnesenim prigovorima, preduzimati istražne radnje u kojima su **ministri ili drugi odgovorni javni službenici dužni da sarađuju**, što uključuje dostavljanje izjašnjenja, relevantne dokumentacije i spisa u vezi s konkretnim imenovanjem ili razrješenjem, i to u zakonom utvrđenom roku od 14 dana. Ako većina dokaza upućuje da je konačno imenovanje izvršeno u suprotnosti s principima utvrđenim zakonom, ombudsmen je dužan nadležnog javnog službenika pismeno informirati o svim nepravilnostima koje su proistekle iz procesa imenovanja. U slučaju nalaza o nepoštivanju odredbi zakona kod izvršenog konačnog imenovanja, ombudsmen daje preporuku odgovornima da ponište izvršeno imenovanje ili razrješenje i da postupak ponove. Ako odgovorni ne ispoštuju datu preporuku iz nalaza ombudsmena, o tome se obavještava nadležni parlament.

U ovom godišnjem izvještaju ombudsmeni BiH žele ponovo ukazati na proceduru koja je propisana zakonom i ako se poštuje ne može doći do kršenja prava u ovom postupku. Nažalost,

broj zaprimljenih žalbi, a posebno njihova kompleksnost ukazuju **da postoji visok stepen izostanka primjene zakona** koji se odnosi na imenovanja, a što može biti uzrokovano nepoznavanjem zakona ili nespremnošću da se on primijeni na pravilan način.

Tokom 2010. godine Instituciji ombudsmena **podnesena su 142 prigovora na imenovanja** koja su izvršili Vijeće ministara BiH, federalni i kantonalni organi vlasti i vlasti u Republici Srpskoj, od kojih je riješeno 55 žalbi. Najveći broj žalbi podnesen je u Uredu Sarajevo 101, od kojih su riješene 42, dok je u Uredu Banja Luka podneseno 28 žalbi, od čega je riješeno deset. U Uredu Mostar podneseno je devet žalbi, od kojih su dvije riješene, dok su u Uredu Brčko podnesene tri žalbe i jedna žalba u Uredu Livno.

Povodom podnesenih prigovora ombudsmeni su donijeli 17 nalaza i zaključaka s preporukama da se izvršena imenovanja ponište i pristupi novom postupku imenovanja. Razlozi za donošenje nalaza i zaključka s preporukama da se izvršena imenovanja ponište sadržani su u utvrđenim činjenicama koje su pokazale da prilikom imenovanja najčešće članova upravnih i nadzornih odbora u privrednim društvima i javnim preduzećima nisu poštovani osnovni zakonski propisi ili nije proveden pravičan i propisan postupak za imenovanja.

Povreda osnovnih principa odnosila se na nepoštivanje principa **zakonitosti** prema kojem se prilikom imenovanja na određene pozicije moraju poštovati odredbe važećih zakona, propisa i pravila, zatim principa **kvaliteta**, jer je konstatirano da nisu imenovani kandidati koji po svojim kvalifikacijama, sposobnostima i iskustvu najbolje odgovaraju potrebama pozicije na koju se vrši imenovanje.

Povrede propisanog postupka najčešće su se odnosile na **nepoštivanje utvrđenog redoslijeda** s predložene rang-liste za imenovanje, koja kao rezultat svih prethodnih provjera treba da osigura imenovanje najkvalitetnijih kandidata.

Imajući uvidu društveni značaj vladinih imenovanja i sve izraženiju potrebu da se stanje u ovom segmentu konačno unaprijedi, ombudsmeni BiH ukazuju na neke od slučajeva u kojima je donesen nalaz i zaključak s preporukom da se imenovanje poništi, kao i na slučajeve u kojima je donesen nalaz i zaključak kojim je utvrđeno da nije bilo povrede odredbi zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

A. Neki slučajevi u kojima je donesen nalaz i zaključak s preporukom da se imenovanje poništi

Preporuka broj: P-78/10 u predmetu broj: Ž-SA-05-61/10

Podnositeljica prigovora obratila se ombudsmenu u skladu sa Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH, ukazujući na navodne nepravilnosti prilikom imenovanja predsjednika i članova upravnih odbora, i to:

- JU Zavod za sportsku medicinu Sarajevo;

- JU Zavod za hitnu medicinsku pomoć Kantona Sarajevo;
- JU Zavod za medicinu rada Kantona Sarajevo;
- JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Nakon razmatranja spisa i provedenog istražnog postupka, ombudsmeni su utvrdili da postupak izvršenog imenovanja predsjednika i članova navedenih upravnih odbora nije osigurao poštivanje principa *zastupljenosti* koji podrazumijeva nastojanje odgovornog javnog službenika da osigura da imenovanja na javne pozicije u pravilu odražavaju sastav naroda i građana BiH. Ombudsmeni su preporučili Vladi Kantona Sarajevo da poništi navedena imenovanja i otkloni uočene nepravilnosti.

Preporuka je djelimično ispoštovana.

Preporuka u predmetu broj: Ž-SA-05-174/10 P-338/10

U postupku po prigovoru na imenovanje Upravnog odbora Agencije za privatizaciju FBiH, koje je izvršila Vlada FBiH, ombudsmeni su dali preporuku Vladi da poništi izvršena imenovanja, jer su konstatirane povrede zakona koje su se odnosile na nepoštivanje redoslijeda predloženih kandidata koji je sačinila Komisija za izbor, nego su, suprotno zakonu, izvršena imenovanja bila rezultat "usaglašavanja na nivou Vlade".

Nema odgovora na preporuku.

Preporuka u predmetu broj: Ž-SA-05-437/10 P-233/10

U postupku po prigovoru na imenovanje predstavnika Ministarstva obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo u Školskom odboru JU "Srednjoškolski centar Vogošća" ombudsmeni su utvrdili nepravilnosti kod predmetnog imenovanja i preporučili Vladi Kantona Sarajevo da poništi predmetno imenovanje i izvrši imenovanje članova školskog odbora JU "Srednjoškolski centar Vogošća" u skladu s rang-listom uspješnih kandidata.

Preporuka je ispoštovana.

Preporuka u predmetu broj: Ž-SA-05-605/10 P-208/10

U postupku po prigovorima podnesenim na Odluku Općinskog vijeća Bosanski Petrovac o razrješenju članova Nadzornog odbora ispred osnivača d.o.o. "Komunalno", nakon provedene istrage, ombudsmeni su Općinskom vijeću Bosanski Petrovac preporučili da preispita navedenu odluku. Ombudsmeni su izrazili zabrinutost da razrješenje članova Nadzornog odbora nije bilo motivirano efikasnošću funkcioniranja preduzeća nego s ciljem postavljanja podobnih kadrova.

Preporuka je ispoštovana.

Preporuka u predmetu broj: Ž-SA-05-232/10 P-228/10

Rješavajući po prigovoru na imenovanje Upravnog odbora Agencije za privatizaciju FBiH, ombudsmeni su Vladi Federacije BiH preporučili da poništi navedeno imenovanje jer su utvrdili da je povrijeđen princip *zakonitosti*.

Nema odgovora na preporuku.

Preporuka u predmetu broj: Ž-SA-05-1044/10 P-211/10

Povodom podnesenog prigovora na imenovanje direktora Agencije za rad i zapošljavanje BiH, ombudsmeni su preporučili Vijeću ministara BiH da poništi predmetno imenovanje, jer je utvrđena povreda principa zakonitosti, jer nije imenovana kandidatkinja koja je ispunjavala sve uslove stručnosti, sposobnosti i iskustva, iako je Zakonom o ravnopravnosti spolova utvrđena obaveza vlasti da osigura učešće žena u procesima odlučivanja i upravljanja u svim sferama društvenog života.

Preporuka nije prihvaćena.

Preporuka u predmetu broj: Ž-BL-05-547/10

U postupku po prigovoru na imenovanje direktora JP „Banijapromet“ iz Kostajnice ombudsmeni su utvrdili nepravilnosti kod predmetnog imenovanja i preporučili Nadzornom odboru JP „Banijapromet“ Kostajnica da poništi Javni konkurs za izbor i imenovanje direktora Preduzeća, kao i da se opredijeli da li će raspisati konkurs i provesti proceduru u skladu sa Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske ili Zakonom o javnim preduzećima.

Preporuka nije prihvaćena.

B. Neki slučajevi u kojima je donesen nalaz i zaključak kojim je utvrđeno da nije bilo povrede Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

Nalaz i zaključak u predmetu broj: Ž-SA-05-1240/10

Po podnesenom prigovoru na imenovanje direktora JP NIO Službeni list BiH, nakon provedenih istražnih radnji, ombudsmeni su utvrdili da nije bilo nepravilnosti u postupku predmetnog imenovanja, odnosno da podnosilac prigovora ni na koji način nije opravdao tvrdnju da je diskriminiran u ovom postupku.

Nalaz i zaključak u predmetu broj: Ž-SA-05-962/10

Rješavajući po podnesenom prigovoru na imenovanje direktora Federalnog zavoda za zapošljavanje, ombudsmeni su nakon provedenih istažnih radnji i svih provedenih dokaza ocijenili da u postupku navedenog imenovanja nisu prekršena ljudska prava podnosioca prigovora pa samim tim nema ni osnova za primjenu člana 16. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH budući da je imenovanje provedeno po propisanom postupku.

Nalaz i zaključak u predmetima broj: Ž-SA-05-234/10; Ž-SA-05-406/10 i Ž-SA-05-412/10

Povodom podnesenih prigovora na Odluku Skupštine JKP „Komb“ d.o.o. Bužim o imenovanju Komisije za provođenje postupka izbora Nadzornog odbora, ombudsmeni su sačinjenim nalazom i zaključkom konstatirali da je imenovanje Komisije za izbor provedeno pravično i po propisanom postupku.

Uzimajući u obzir činjenicu da je u maju 2010. godine okončano spajanje entitetskih ombudsmena sa Institucijom ombudsmena za ljudska prava BiH, nameće se neophodnost da entiteti u što kraćem roku izvrše izmjene odredbi člana 16. stav 2. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima tako da glasi:

"Prigovor se podnosi odgovornom javnom službeniku, a kopija se dostavlja Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine."

POGLAVLJE V.

EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

POGLAVLJE V. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

5.1. Uvod

U Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH u 2010. godini u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava zaprimljene su ukupno **962 žalbe**, od čega 346 u Uredu Sarajevo, 344 u Uredu Banja Luka, 151 u Uredu Brčko Distrikta, 77 u Uredu Mostar i 44 u Uredu Livno. Iz 2009. godine preneseno je 147 predmeta⁴⁷, tako da je 2010. godine u ovom odjelu ukupno u radu bila 1061 žalba i najveći broj odnosio se na pravo na rad i prava iz radnog odnosa (488), pravo na penzijsko i invalidsko osiguranje (171), prava iz socijalne zaštite (112) i dr.

Kako je baza podataka u Instituciji ombudsmena uspostavljena u 2010. godini, to je detaljan pregled žalbi u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava moguće prikazati samo za ovaj period, dok se za prethodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbiru okončanih predmeta, bez analitičkih podataka. Sveobuhvatnost oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za posljedicu ima da Odjel, zadužen za ovu oblast, ima veliki broj žalbi, zbog čega su ombudsmeni odlučili da dio nadležnosti iz ovog odjela povjere zaposlenima u odjelima koji imaju mnogo manji priliv žalbi, a prvenstveno zaposlenima u Odjelu za zaštitu prava djece i Odjelu za zaštitu prava manjina.

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Arhivirani predmeti
Ured Banja Luka	344	101	243
Ured Brčko	151	75	76
Ured Livno	44	9	35
Ured Mostar	77	39	38
Ured Sarajevo	346	204	142
UKUPNO	962	428	534

Tabela 6. Prikaz zaprimljenih i urađenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava

Od ukupnog broja zaprimljenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava riješene su 534, od čega se 288 odnosi na oblast radnih odnosa. U ovom segmentu najviše predmeta okončano je tako da je pravo ostvareno intervencijom ombudsmena, a značajan broj predmeta zatvoren je jer je u toku istrage utvrđeno da žalbe nisu osnovane.

U oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja riješene su 94 žalbe, a među njima je najveći broj riješen tako da je stranka ostvarila svoje pravo nakon intervencije ombudsmena. Slična je situacija i u postupanju po žalbama zbog kršenja prava u oblasti socijalne zaštite gdje je riješeno 60 žalbi.

⁴⁷ Ovaj broj predmeta odnosi se na period od 2004. do 2009. godine, tako da je iz 2004., 2005., 2006. i 2008. godine preneseno 13 predmeta, a iz 2009. godine 147 predmeta. U 2010. godini od ukupnog broja prenesenih predmeta iz prethodnih godina okončana su 102 predmeta (95 predmeta iz 2009. i 13 predmeta iz perioda 2004.-2008.). U rad u 2011. godini preneseno je 58 predmeta.

5.2. Pravo na penziju

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2010. godini ukupno je zaprimljena 171 žalba, koja se odnosi na kršenje prava vezanih za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Penzijsko i invalidsko osiguranje u BiH regulirano je na entitetskom nivou, i to u Federaciji BiH Zakonom o penzijsko-invalidskom osiguranju, Zakonom o doprinosima, Zakonom o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i Zakonom o poreznoj upravi FBiH i u Republici Srpskoj Zakonom o penzijsko-invalidskom osiguranju, Zakonom o doprinosima i Zakonom o poreskoj upravi RS.

S obzirom na specifičnost ove oblasti i značajan broj zaprimljenih individualnih žalbi građana, a u vezi sa ostvarivanjem prava na penziju, donesena je odluka za izradu Specijalnog izvještaja o pravu na penziju u BiH, objavljenog u decembru 2010. godine, čiji su zaključci i preporuke upućeni vlastima. Specijalni izvještaj o pravu na penziju u BiH prikazuje zašto je pravo na penziju upitno, koje su to povrede prava koje onemogućavaju mirno uživanje penzije i šta je to što doprinosi povredama.⁴⁸

Preporuke iz Specijalnog izvještaja o pravu na penziju u BiH ukazuju na potrebu da se uspostavi **efikasniji sistem naplate obračuna i uplate doprinosa** zbog čega Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH i Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite, Porezna uprava FBiH i Poreska uprava RS, Inspekcija rada FBiH i Inspekcija rada RS treba da preispitaju postojeći zakonski okvir, a posebno u dijelu koji se odnosi na definiranje termina „isplaćena plaća“.

Neophodno je osigurati da Ministarstvo finansija RS i Ministarstvo finansija FBiH **razmotre mogućnost jačanja kapaciteta poreskih uprava**, posebno u segmentu stvaranja uslova za efikasniji nadzor nad uplatom doprinosa, te da poreske uprave **blagovremeno preduzmu mjere s ciljem izvršenja obaveza obavještavanja osiguranika o statusu uplate doprinosa**, i to najkasnije do kraja prvog polugodišta za prethodnu godinu. Na ovaj način osigurat će se informiranost osiguranika o njihovom statusu, te steći uslovi za blagovremeno preveniranje kršenja njihovih prava.

Okončanje započetog procesa reforme penzijsko-invalidskog osiguranja značajan je razvojni iskorak u ovoj oblasti i potvrda pristupa vlasti ovom pitanju kao progresivnom pravu, zbog čega je neophodno da Parlament FBiH ubrza postupak usvajanja Strategije za reformu penzijskog sektora u FBiH, a da Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS i Ministarstvo rada i socijalne zaštite ubrzaju postupak usvajanja zakonodavnog okvira, a u skladu sa usvojenim strategijama, uz osiguranje permanentne konsultacije s udruženjima i institucijama koje djeluju u ovoj oblasti.

Ombudsmeni podržavaju sve napore s ciljem uspostavljanja sistema koordinacije i razmjene informacija i podataka kao značajnog segmenta u razvoju svake oblasti, a posebno penzijsko-invalidskog osiguranja. Ovo je značajno s obzirom na broj građana koji ostvaruju

⁴⁸ <http://www.ombudsmen.gov.ba>

pravo u ovom sistemu, te imajući u vidu njihovu potrebu kretanja, zbog čega je saradnja između različitih subjekata prioritet kako bi se osigurala realizacija prava penzionera. Ombudsmeni BiH smatraju da Ministarstvo civilnih poslova BiH treba uložiti dodatne napore na jačanju Sektora za penzije, a posebno na jačanju kapaciteta osoblja u tom sektoru kako bi u potpunosti mogli obavljati svoju koordinacijsku ulogu u punom značenju te riječi, a da entitetske vlasti podrže unapređenje mehanizama koordinacije i saradnje.

5.3. Prava na rad

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2010. godini ukupno je zaprimljeno 488 žalbi koje se odnose na kršenja prava na rad i prava iz radnog odnosa.⁴⁹ Najveći broj zaprimljenih žalbi odnosi se na: neprijavlivanje radnika na zavod/fond za penzijsko-invalidsko osiguranja, neobezbjeđivanje zdravstvenog i socijalnog osiguranja od strane poslodavaca, odnosno neuplaćivanje doprinosa, neisplaćivanje prekovremenog rada, neisplaćivanje otpremnine po okončanju radnog odnosa, interni premještanje koji obavlja poslodavac i dr.

Značajna kršenja prava radnika vezana su i za prestanak radnog odnosa zbog otkaza koji poslodavci uručuju zaposlenicima pozivajući se na član 87. Zakona o radu FBiH i člana 124. Zakona o radu RS, u slučajevima kada se zaposlenik proglašava tehnološkim viškom ili uručenje otkaza radi nemogućnosti zaposlenika da izvršava svoje radne obaveze.

Kroz zaprimljene žalbe u 2010. godini primjetan je priliv i žalbi koje ukazuju na kršenje člana 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu FBiH i člana 17. Zakona o radu RS, prema kojima se poslodavac i radnik mogu sporazumjeti da se važnost ugovora o radu na određeno vrijeme, jednom ili više puta, produži za određeni period, ali najduže do dvije godine od dana zaključivanja ugovora o radu na određeno vrijeme. U ovaj period uračunavaju se i prekidi koji su trajali do dvije sedmice. Ako radnik, nakon isteka ugovora o radu u trajanju dužem od dvije godine, uz izričitu ili prećutnu saglasnost poslodavca, nastavi da radi, smatrat će se da je radnik zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme. Dakle, veoma česti su slučajevi kada **poslodavci prekidaju radni odnos** u trajanja od dvije sedmice kako bi **izbjegli prelazak ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme**, što evidentno dovodi zaposlenike u stanje neizvjesnosti i ekonomske nesigurnosti.

Ombudsmeni BiH uvidom u prošlogodišnji rad i tematiku uložениh žalbi primjećuju da značajan broj žalbi u oblasti rada i radnih odnosa ukazuje na **nezakonitost konkursne procedure prilikom prijema u radni odnos**. U žalbama podnosioci ističu da konkursna procedura nije transparentna, da primljeni kandidati ne zadovoljavaju tražene uslove konkursa, da po završetku konkursne procedure kandidati nemaju mogućnost ulaganja žalbi, odnosno mogućnost korištenja pravnih lijekova. Kako je u ovim slučajevima, osim povrede ljudskih prava, često riječ i o kršenju zakona u oblasti rada, ombudsmeni su uspostavili saradnju sa inspeksijskim organima, kako bi se osiguralo i otklanjanje kršenja zakona. U ovim žalbama za

⁴⁹ Ekonomska, socijalna i kulturna prava (u daljnjem tekstu: ESKP) pripadaju tzv. pravima druge generacije, za razliku od političkih i građanskih prava, kao tzv. prava prve generacije. Riječ je o nizu prava kao što su: a) pravo na rad i prava iz radnog odnosa (pravo na rad, pravo na pravedne i povoljne uslove rada, sindikalna prava), b) prava iz socijalnog osiguranja, pravo na dostojan životni standard, pravo na zdravlje, prava na posebnu zaštitu majki i djece i prava invalidnih lica.

ombudsmene su svakako značajni nalazi i mišljenja inspektora koji su direktnim uvidom u dokumentaciju, ali i radom na terenu u mogućnosti utvrditi sve sporne činjenice relevantne za utvrđivanje postojanja kršenja ljudskih prava. Nažalost, u posljednje vrijeme sve je evidentnija pojava da su podnosioci žalbi zaštitu svojih prava u oblasti rada prisiljeni tražiti na sudu. Takva praksa postala je pravilo, a ne izuzetak kao u većini demokratskih društava. **Pokretanje radnih sporova pred sudovima dodatno opterećuje sudski sistem**, te iako su ovi sporovi hitne prirode, njihovo rješavanje na sudovima u nekim slučajevima traje i više godina, čime se gubi smisao sudske zaštite. Prilikom pokretanja radnih sporova podnosioci žalbe kao dokaze koriste dokumentaciju prikupljenu tokom istrage Institucije ombudsmena jer je često ovo jedina dokumentacija kojom raspolaže stranka, a zbog netransparentnosti postupka u vezi s provođenjem konkursa i zasnivanja radnog odnosa.

Još jedan od problema u oblasti radnih odnosa, a koji se zbog višegodišnjeg prisustva i neotklanjanja uzroka može nazvati i kontinuiranim, jesu **žalbe u vezi s primjenom člana 182. (152) Zakona o radu RS i člana 143. Zakona o radu FBiH**, a odnose se na obavezu uspostavljanja radnopravnog statusa radnika čiji je radni odnos prestao radi ratnih dejstava. Rad komisija se od samog formiranja pokazao sporim i neefikasnim. Ogroman broj žalbi koje odnose na ovu tematiku ukazuju da se stanje nije značajno poboljšalo u odnosu na 2009. godinu, na što su ombudsmeni BiH posebno skrenuli pažnju u Godišnjem izvještaju za 2009.⁵⁰ Posebno su česta obraćanja ponosilaca žalbi kojima ukazuju da nakon višegodišnjeg obraćanja nadležnim komisijama, uprkos brojnim urgencijama, podnosioci nisu dobili nikakve povratne informacije. Ombudsmeni BiH ukazuju da je u ovim predmetima prisutno sistemsko kršenje ljudskih prava, posebno principa *ex aequo et bono* (*pravde i pravičnosti*) koji zahtijeva od nadležnih organa konačno rješavanje u ovim predmetima.

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH se već duži period bavi problemima građana koji su se obratili Komisiji za implementaciju člana 182. Zakona o radu RS, sa zahtjevom za priznavanje prava na otpremninu. Prema podacima koji se odnose na Republiku Srpsku, ogroman broj žalbi upućenih tokom 2010. godine ukazuju na to da se stanje eventualno poboljšalo u odnosu na prethodne godine, ali da značajnijih pomaka i rezultata u radu Komisije nije bilo u 2010. godini. Tako je prema podacima Komisije u oktobru 2010. još 43.000 zahtjeva evidentirano kao neriješeno. Potrebno je naglasiti da je u 2010. godini ostvarena saradnja Komisije sa Institucijom ombudsmena, u formi korespondencije i dostavljanja statističkih podataka. Ombudsmeni BiH bili su primorani da u 2010. godini, povodom žalbi građana, donesu 146 preporuka, kojima preporučuju Komisiji da preduzme neophodne mjere i odluči o zahtjevima podnosilaca žalbe. Nakon izdavanja preporuka, Komisija dostavlja podatke o podnosiocima zahtjeva i to tako što obavještava Instituciju ombudsmena o tome da pojedini podnosioci žalbe nisu registrirani u bazi podataka, da su pojedini zahtjevi riješeni, dok se u najvećem broju slučajeva čeka na rješavanje zahtjeva, s tim da je većina zahtjeva neuredna, nepotpuna i po njima se ne može postupati. Institucija ombudsmena je svakog podnosioca žalbe ponaosob obavijestila o njegovom stanju predmeta i pozvala ga da ili podnese Komisiji dokaz o tome da je predao zahtjev u zakonskom roku ili da svoj zahtjev upotpuni.

⁵⁰ Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, februar 2010. godine

Dopisom, broj: 16-126-363-9/10, od 21.12.2010., Komisija je informirala Instituciju ombudsmena da su u periodu od januara do septembra 2010. godine obrađena 4.803 zahtjeva u kojima su donesena 1.352 rješenja o priznavanju prava na otpremninu, dok je u 643 slučaja zahtjev za otpremninu odbijen, u 180 slučajeva je zahtjev odbačen i 52 zahtjeva su prosljeđena na postupanje FBiH. Komisija je uputila i 2.192 dopisa za dopunu dokumentacije, u 238 predmeta izvršila je pripreme za upućivanje predmeta po žalbi drugostepenom organu, te pripremila 101 odgovor po tužbi.

U izjašnjenju Komisije u vezi s pitanjem dinamike postupanja po zahtjevima za otpremninu, istaknuto je da prosječno Komisija godišnje obrađuje oko 3.000 zahtjeva te da je prema dosadašnjoj praksi teško utvrditi dinamiku, s obzirom da ona zavisi od stepena kompletnosti predmeta za rad.

Kada se radi o pravu na otpremninu, osim postupka na utvrđivanje ovog prava, postoje i određeni problemi u vezi sa izvršenjem rješenja kojima je ovo pravo priznato, posebno s obzirom na nedostatak novčanih sredstava za isplatu otpremnina. Tako je Vlada RS za 2010. godinu predvidjela iznos od 2.000 000, 00 KM, s tim da je do 21.12.2010. godine isplaćeno 588.084,00 KM. Ova sredstva utrošena su za izvršenje 300 rješenja, dok je preostali dio planiranih sredstava (1.411.916,00 KM) trebalo da bude utrošen za isplatu još oko 720 otpremnina po rješenjima. Za 2011. godinu, a prema informaciji koju su ombudsmeni dobili od Komisije, za ove namjene planira se izdvojiti iznos od 2.000.000,00 KM.

Ombudsmenima je sasvim jasno da Komisiji nedostaju ljudski i materijalni resursi kako bi se o svim zahtjevima odlučilo, odnosno u slučaju priznavanja prava i isplate otpremnine, ali sve to ne umanjuje obavezu i dužnost da se osigura puna primjena Zakona o radu RS. S tim u vezi, ombudsmeni ponovo ukazuju na daljnja kršenja prava radnika, odnosno nepostupanje Komisije za implementaciju člana 182. Zakona o radu RS.

Instituciji ombudsmena obratio se i određeni broj građana nezadovoljnih zbog nepostupanja po rješenjima, odnosno neisplate otpremnina koja im je priznata rješenjem. Pojedini podnosioci žalbe insistirali su na dostavljanju spiska redoslijeda isplate otpremnina, kako bi ustanovili kada se može očekivati isplata po njihovim rješenjima. S tim u vezi, podnosiocima žalbe pojašnjeno je da Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH ulaže napore s ciljem rješavanja zahtjeva za priznavanje prava na otpremninu. Veliki broj predmeta uslovio je uspostavljanje stalnih kontakata s nadležnom komisijom s ciljem rješavanja spornih zahtjeva kojima je ukazano na član 184. Zakona o radu RS: „*Otpremnina iz člana 183. ovog zakona isplaćuje se na teret fonda formiranog za tu svhu iz sredstava osiguranih od prodaje državnog kapitala i drugih izvora u skladu sa zakonom*”.

Iz citirane zakonske odredbe proizlazi, kako je tumače nadležni, da zakonom nije propisan rok u kojem bi predmetna otpremnina trebalo da bude isplaćena, već je određeno da se ona isplaćuje na teret fonda formiranog u tu svrhu, tako da ni Komisija kao prvostepeni organ ni ministar kao drugostepeni organ nemaju obavezu niti mogu odrediti rok za isplatu otpremnine. Također, nadležna komisija ima bazu podataka i sačinjavaju se spiskovi za isplatu otpremnine, a prioritet u isplati imaju lica čija su rješenja ranije donesena, kao i lica u vanrednim situacijama (teža bolest, smrt u porodici, itd.) prilikom čega podnosioci zahtjeva

treba da dostave relevantnu dokumentaciju. S obzirom na veliki broj zaprimljenih predmeta koji se odnose samo na rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava na otpremninu, ombudsmeni, bez obzira na tumačenje i značenje člana 183. Zakona o radu RS, prvenstveno smatraju da je u dogledno vrijeme potrebno prioritarno odlučiti o svim zahtjevima za priznavanja prava na otpremninu i osigurati izvršenje ovih rješenja na način da vlasti u Republici Srpskoj osiguraju izvršenje planiranih sredstava za ovu namjenu.

5.4. Prava na socijalnu zaštitu

Iz oblasti socijalnih prava, odnosno prava koja treba da osiguraju socijalnu i društvenu sigurnost, Institucija ombudsmena je tokom 2010. godine zaprimila i postupala po 112 žalbi.

Jedno od značajnijih pitanja koje su ombudsmeni razmatrali u 2009. godini u vezi s oblašću socijalne zaštite je **pravo na naknadu za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva** za zaposlenice u institucijama BiH o čemu je donesen i Specijalni izvještaj s preporukom. Ombudsmeni su donošenjem ovog izvještaja nastojali zaustaviti kršenje ljudskih prava zaposlenica u institucijama BiH za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva, čime bi se izbjegao i sudski postupak. Nepoštivanje preporuka Ombudsmena BiH je u konačnici rezultiralo da je Ustavni sud BiH, a na osnovu prijedloga⁵¹ za ocjenu ustavnosti člana 35. Zakona o plaćama i naknadama u institucijama BiH⁵² i Odluke Vijeća ministara BiH o načinu i postupku ostvarivanja prava na naknadu za porodiljsko odsustvo u institucijama BiH, donio Odluku, broj 12/09, kojom je utvrđena povreda prava zaposlenica u institucijama BiH na naknadu za vrijeme korištenja porodiljskog odsustva.

U vezi s pitanjem **naknade za vrijeme nezaposlenosti**, odnosno žalbama koje su se odnosile na tu tematiku, ombudsmeni su u predmetu Ž-SA-04-1279/10 donijeli preporuku pod brojem: P-332/10 koja je sačinjena nakon ulaganja žalbe D.G. koja se obratila Instituciji ombudsmena kao lice koje ima prebivalište u RS-u, dok je u isto vrijeme bila u radnom odnosu u FBiH. Po prestanku radnog odnosa, ona nije mogla ostvariti naknadu za vrijeme nezaposlenosti. Nakon istražnih radnji ombudsmeni BiH utvrdili su da postoji neusklađenost entitetskih propisa koji se odnose na uplatu doprinosa u slučaju nezaposlenosti.

U FBiH, prema Pravilniku o načinu uplate javnih prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova na teritoriji FBiH, propisano je da su poslodavci čije je sjedište u FBiH dužni jedan dio doprinosa (tj. 70%) uplaćivati u RS za radnike koji žive na teritoriji RS-a, a ostatak doprinosa u FBiH.

S druge strane, Zakonom o doprinosima RS uopće nije propisana mogućnost da poslodavac iz FBiH uplaćuje samo jedan doprinos (a pogotovo ne dio doprinosa) u RS-u, osim za zdravstveno osiguranje, o čemu postoji sporazum između entiteta.

Iz svega navedenog očigledno je da su u entitetima na snazi propisi koji ne samo da nisu međusobno usklađeni, već nisu usklađeni ni s principima utvrđenim međunarodnim

⁵¹ Ovaj prijedlog podnijela su 23 poslanika iz Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i pet delegata iz Doma naroda

⁵² „Službeni glasnik BiH“, br. 50/08 i 35/09

standardima. Upravo koordinacija u oblasti socijalnih prava jeste nadležnost Ministarstva civilnih poslova BiH, a shodno odredbama Ustava BiH, zbog čega su ombudsmeni u konkretnom slučaju sačinili preporuku da Ministarstvo civilnih poslova BiH pokrene postupak usklađivanja entitetskih zakona, uz aktivno učešće Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske.

U odgovoru na ovu preporuku Ministarstvo civilnih poslova BiH obavijestilo je Instituciju ombudsmena da u okviru svoje nadležnosti preduzima aktivnosti neophodne za usaglašavanje propisa na entitetskom nivou s ciljem postizanja sporazuma između zavoda za zapošljavanje. Institucija ombudsmena nastavit će pratiti realizaciju ove preporuke u 2011. godini.

5.5. Pravo na obrazovanje

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava evidentirano je 25 žalbi koje se odnose na prava iz oblasti obrazovanja. Većina žalbi ukazuje na kršenja prava prilikom zapošljavanja u osnovnim i srednjim školama, a što indirektno utiče na kvalitet obrazovnih usluga.

U oblasti obrazovanja i dalje je prisutan problem nostrifikacije stranih diploma. Naime, u predmetu žaliteljice M.G., registriranog pod brojem Ž-SA-04-707/10, koja se Instituciji ombudsmena BiH obratila zbog tvrdnji o neregularnosti i nezakonitosti konkursne procedure u Jedinstvenom općinskom organu uprave Sanski Most, pri čemu se kao dodatno pitanje pojavilo pitanje nadležnosti organa koji bi se bavio nostrifikacijom i ekvivalencijom stranih diploma. Pri tome se neke od nadležnih ustanova pozivaju na Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji stranih školskih svjedočanstava⁵³, prema kojem *nostrifikaciju i ekvivalenciju svjedočanstva o višem i visokom obrazovanju, stručnom i naučnom stepenu, kao i o završenim pojedinim godinama, semestrima, trisemestrima ili položenim ispitima vrši odgovarajuća viša škola, fakultet ili umjetnička akademija*, a druge na Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini⁵⁴, prema kojem se nadležnost nostrificiranja stranih diploma prenosi na kantonalna ministarstva, koja bi trebalo da formiraju komisije. Mišljenje Ministarstva civilnih poslova BiH o ovom pitanju je da prema članu 45. stav 1. alineji 7 Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u BiH Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja ... „u skladu s Lisabonskom konvencijom i njenim pratećim dokumentima, donosi preporuke ministarstvu Republike Srpske, kantonalnim ministarstvima i Brčko Distriktu BiH o priznavanju diploma stečenih van BiH s ciljem zaposlenja, nastavka obrazovanja i ostvarivanja drugih prava koja proističu iz stečene kvalifikacije“. Podnositeljica žalbe se u konkretnom slučaju za ostvarivanje zaštite obratila Općinskom sudu u Sarajevu.

U radu tokom 2010. godine Institucija ombudsmena BiH registrirala je veliki broj žalbi koje se odnose na prijem u radni odnos u osnovnim i srednjim školama gdje podnosioci žalbi

⁵³ „Službeni list SRBiH“, broj 07/88

⁵⁴ „Službeni glasnik BiH“, br. 59/07 i 59/09

ukazuju na neregularnost i nezakonitost konkursnih procedura, kao i nepotizam i protekcije prilikom prijema kandidata u radni odnos, što utiče na kvalitet obrazovanja i nastavnog procesa u školama. Kao očit primjer nepotizma prilikom prijema u radni odnos nastavnika u srednjoj školi mogu se navesti žalbe podnositeljica⁵⁵ gdje je u Mješovitoj srednjoj ekonomsko-ugostiteljskoj školi Travnik direktorica škole u radni odnos primila svog sina, a pri čemu je bitno istaknuti i činjenicu da je u istoj školi zaposlen i njen suprug. U ovom slučaju Institucija ombudsmena sačinila je preporuku kojom je od škole zatraženo da poništi dio konkursa koji se odnosi na to radno mjesto i da se prilikom provođenja novog konkursa kandidatima osigura objektivna izbor tokom kojeg će svi učesnici imati jednake uslove, bez favoriziranja po rodbinskoj osnovi. Škola nije prihvatila preporuku pravdajući taj postupak činjenicom da su se žaliteljice za ostvarivanje svojih prava obratile sudu. Ovakvo postupanje je problematično jer je konkurs koji je bio predmet razmatranja u Instituciji ombudsmena raspisan za popunu radnog mjesta na određeno vrijeme, tako da će, dok sud donese odluku, primljeni kandidat ostvarivati prava iz radnog odnosa.

5.6. Pravo starih lica

Ombudsmeni za ljudska prava BiH su u 2010. godini sačinili Specijalni izvještaj o pravima starih lica, s posebnim fokusom na prava starih lica smještenih u ustanove. U ovom izvještaju ukazuje se na potrebu i značaj osiguranja prava starih ljudi – *lica treće životne dobi*. Demografske statistike o trendu starenja društva ukazuju na aktuelnost i značaj osiguranja prava ove kategorije lica. Taj fenomen uzrokovan je razvojem društva, a sam po sebi izražava mnoge socijalne i psihološke, medicinske, ekonomske i druge probleme. U BiH je i dalje prisutan trend starenja društva, a mnogi indikatori ukazuju da će ovaj trend biti nastavljen i u budućnosti, zbog čega postoji potreba za osiguranjem veće brige i boljom organiziranošću u rješavanju problema starih lica.

Navedeni trend neminovno je teret za sistem socijalne zaštite i to posebno u vrijeme ekonomske i finansijske krize, kada nedovoljno izdvajanje sredstava izlaže starije, često siromašne ljude, riziku da postanu ugrožena grupacija.

Iz iskustava ombudsmenau radu po žalbama, te rezultata posjeta institucijama za smještaj i zbrinjavanje starih lica i konsultativnih razgovora u organima i institucijama u čijoj je nadležnosti rješavanje prava ove kategorije, te na osnovu u javnosti općepoznatih činjenica u vezi s položajem starih ljudi ***zapaža se nedostatak društvene pažnje*** u odnosu na prava ove kategorije, koja se očituje u zanemarenosti i uskraćivanju njihovih ljudskih prava. Ovo je posebno izraženo u slučajevima kada su stara lica iznemogla, od porodice napuštena, siromašna, ekonomski neosigurana i ugrožena.

Nepostojanje adekvatnog normativnog okvira za podršku starim licima u ostvarivanju njihovih ljudskih prava, te činjenica da se društvo kroz socijalnu pomoć brine o relativno malom broju, i to uglavnom lica koja su smještena u ustanove za zbrinjavanje starih lica, ukazuje na

---

⁵⁵ Ž-SA-04-1234/10 i Ž-SA-04-1541/10

izostanak sistemskog pristupa uređenju njihovih prava. Kada se govori o ustanovama, neophodno je istaknuti da su njihovi kapaciteti nedovoljni, a značajan broj ustanova nije u sistemu socijalne zaštite, što stvara percepciju o društvenoj isključenosti jednog broja starih lica.

Ombudsmeni su došli do saznanja da je u ustanovama u kojima se zbrinjavaju stara lica, a posebno u nadležnim organima koji su odgovorni za položaj i ostvarivanje prava ove kategorije, prisutna zabrinutost zbog postojanja brojne staračke populacije u BiH. Među tom populacijom je veliki broj siromašnih i oni su u velikoj mjeri zapostavljeni, prvenstveno zbog loših ekonomskih prilika, posljedica rata, raseljavanja i neriješenih brojnih društvenih pitanja. Upravo ova saznanja ukazuju na potrebu podizanja svijesti o neophodnosti osiguranja pomoći starim licima s ciljem osiguranja bržeg i efikasnijeg ostvarivanja njihovih ljudskih prava.

Ombudsmeni su općenito zabrinuti kada se govori o pravima starih lica zbog nedostatka strategije i odgovarajuće regulative kojim bi bila uređena prava ove kategorije, a što jeste i obaveza koja proističe iz odredbi Evropske socijalne povelje. Ovo je preduslov koji bi trebalo da omogući starijim licima da ostanu punopravni članovi društva te da se spriječi njihovo društveno odbacivanje, socijalno otuđenje i slično. Nužno je uspostaviti mjere koje će osigurati da penzije i druga socijalna primanja budu dovoljna za pristojan život, kao i da bude uspostavljen sistem stambenog zbrinjavanja, zdravstvene i socijalne zaštite, uključujući ustanove za smještaj starih lica, posebnu medicinsku njegu i lijekove, uspostavljanje klubova i ustanova za dnevni boravak, domova s pristupačnim cijenama i uslovima u njima, kvaliteta i standarda ovih ustanova, a posebno uvođenje dnevne njege kao zakonskog prava socijalnog osiguranja koje bi pružale javne i privatne ustanove, koje bi finansiralo društvo uz odgovarajući doprinos korisnika, kao i društvene pomoći porodicama koje brinu o dementnim i na drugi način zavisnim starim licima.

U ovom Specijalnom izvještaju o stanju ljudskih prava starih lica ombudsmeni su preporučili Ministarstvu civilnih poslova BiH, Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvu rada i socijalne politike FBiH i Vladi Brčko Distrikta BiH kao nadležnim organima i institucijama da odmah preduzmu mjere s ciljem osiguranja i poboljšanja života starih lica i spriječe njihovu socijalnu i društvenu otuđenost, te da preduzmu aktivnosti na izradi strateškog dokumenta i odgovarajućih propisa za reguliranje prava starih lica.

Kako je od prezentiranja specijalnih izvještaja koje je uradila Institucija ombudsmena prošao kratak vremenski period, veoma je važno osigurati da preporuke ombudsmena prezentirane uz ove izvještaje budu ispoštovane, imajući u vidu brojnost populacije na koju se one odnose. Iz izvještaja je vidljivo da se oni uglavnom odnose na ekonomsko-socijalna prava koja su progresivnog karaktera i samim tim je jasno da ne mogu biti trenutno zadovoljena, ali je veoma važno osigurati političku saglasnost za utvrđivanje reformskih mjera u oblastima koje su obuhvaćene izvještajima i koje bi dugoročno trebalo da unaprijede prava kategorija građana obuhvaćenih izvještajima.

Ombudsmeni će nastaviti pratiti stanje u oblastima obuhvaćenim specijalnim izvještajima, jer se radi o pravima najugroženijih kategorija građana, kojima je veoma otežan pristup pravu i pravdi.

POGLAVLJE VI.

PRAVA LICA S INVALIDITETOM

POGLAVLJE VI. PRAVA LICA S INVALIDITETOM

6.1. Uvod

U Odjelu za praćenje prava lica s invaliditetom u toku 2010. godine zaprimljeno je **ukupno 147 žalbi**, pri čemu osam u Uredu Banja Luka, 135 u Uredu Sarajevo, tri u Uredu Mostar i jedna u Uredu Brčko. Iz 2009. godine preneseno je 85 žalbi, tako da su 2010. godine u ovom odjelu u radu bile **ukupno 234 žalbe**. Najveći broj žalbi odnosi se na neisplaćivanje dospjelih potraživanja korisnika prava u dužem periodu (1 do 6 godina).⁵⁶ Razlog tome je, prema izjašnjenju Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, nedostatak finansijskih sredstava u budžetu Federacije BiH.

Zbog velikog broja žalbi, koje ukazuju na kršenja prava lica s invaliditetom, sačinjen je Specijalni izvještaj o pravu lica s invaliditetom u BiH koji sadrži preporuke nadležnim organima i tijelima upućene radi osiguranja jednakih mogućnosti u ostvarivanju prava lica s invaliditetom i utvrđivanja obaveza striktnog poštivanja postojećih zakonskih rješenja i njihove dosljedne primjene.⁵⁷

Ombudsmeni BiH, također, preporučuju **da se ujednači praksa u primjeni zakona** i jasno definira djelokrug javnih organa na različitim nivoima vlasti, te s tim u vezi sugeriraju donošenje zakona i podzakonskih akata kojima će se sveobuhvatno i kvalitetno regulirati ova oblast. Permanentna briga o licima s invaliditetom i njihovih porodica prepoznata je kao obaveza organa vlasti BiH na svim nivoima. Preporučuje se **uključivanje lokalne zajednice** s ciljem ostvarivanja kvalitetnijeg života ove kategorije stanovništva.

S ciljem ostvarivanja prava na novčanu naknadu i poboljšanja položaja invalida, ombudsmeni BiH preporučuju nadležnim organima da se **isplata svih naknada invalidima odvija redovno**, bez bilo kakvih zastoja, da se izvrši preraspodjela sredstava u budžetima koja se izdvajaju za potrebe lica s invaliditetom, da se nađu dodatni izvori finansiranja za potrebe osoba s invaliditetom, te da se razmotri ponovno uvođenje prava lica s invaliditetom kojima je priznato tjelesno oštećenje ispod 90%. S tim u vezi, a kako bi se spriječila diskriminacija, jedna od preporuka odnosi se na ujednačavanje kriterija za dodjelu naknada po svim osnovama.

Budući da je u 2010. godini u Instituciji ombudsmena uspostavljena baza podataka, detaljan pregled žalbi moguć je samo za period od 2010. godine, dok se za prethodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbiru okončanih predmeta bez analitičkih podataka.

⁵⁶ Žalbe koje se odnose na dužinu čekanja isplate invalidnine registrirane su pod sljedećim brojevima: Ž-SA-02-502/10, Ž-SA-02-271/10, Ž-SA-02-254/10, Ž-SA-02-190/10, Ž-SA-02-83/19, Ž-SA-02-667/10, Ž-SA-02-655/10, Ž-SA-02-586/10, Ž-SA-02-584/10, Ž-SA-02-877/10, Ž-SA-02-834/10, Ž-SA-02-794/10, Ž-SA-02-1272/10, Ž-SA-02-793/10, Ž-SA-02791/10, Ž-SA-02-705/10, Ž-SA-02-1034/10, Ž-SA-02-996/10, Ž-SA-02-792/10, Ž-SA-02-817/10.

⁵⁷ http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf

Uredi Institucije ombudsmena	Broj žalbi prema uredima	Broj završenih žalbi
Ured Banja Luka	8	6
Ured Sarajevo	135	61
Ured Mostar	3	2
Ured Brčko	1	-
Ukupno:	147	69

Tabela 7. Prikaz zaprimljenih i urađenih žalbi u Odjelu za praćenje prava lica s invaliditetom prema uredima

Od 234 žalbe koje su bile u radu, u toku 2010. godine završeno je ukupno **69 žalbi**, pri čemu je najveći broj arhiviran Specijalnim izvještajem s preporukama (24) i sve su registrirane u Uredu Sarajevo. Institucija ombudsmena je za 11 žalbi utvrdila da su neosnovane, u jednoj žalbi da nije nadležna za postupanje, dok je u deset žalbi ostvarena zaštita prava intervencijom ombudsmena. Nezainteresiranost stranke bila je razlog donošenja odluke o zatvaranju predmeta u 17 slučajeva.

Uredi Institucije ombudsmena BiH	Neosnovanost	Nenadležnost	U toku intervencije Institucije ombudsmena	Na drugi način	Nezainteresiranost stranke	Specijalnim izvještajem	Ukupno
Ured Banja Luka			2	1	3		6
Ured Sarajevo	11	1	6	5	14	24	61
Ured Mostar			2				2
Ukupno:	11	1	10	6	17	24	69

Tabela 8. Prikaz postupanja ombudsmena po žalbama u Odjelu za praćenje prava lica s invaliditetom prema uredima i načinu okončanja predmeta

Pitanje prava lica s invaliditetom predstavlja spektar prava koja uključuju građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava i često zahtijevaju od Institucije ombudsmena multidisciplinarni pristup. Ipak, postoje određene specifičnosti koje zahtijevaju da, s ciljem unapređenja položaja lica s invaliditetom, budu posebno naglašene, a što se posebno odnosi na osiguranje principa nediskriminacije kao apsolutnog prava.

6.2. Diskriminacija lica s invaliditetom

Uprkos međunarodnim dokumentima, ustavima u BiH i donesenom Zakonu o zabrani diskriminacije⁵⁸, lica **s invaliditetom u BiH višestruko su diskriminirana**.

Postojećim zakonima se na različit način reguliraju prava vojnih invalida, civilnih žrtava rata i mirnodopskih invalida, različiti su i postupci i uslovi za sticanje statusa invalida i različita su budžetska sredstva za ostvarivanje prava po osnovu invalidnosti, pri čemu su visine naknada i izdvajanja za vojne invalide znatno veće u odnosu na civilne invalide.

Primjetna je diskriminacija lica s invaliditetom **prema mjestu boravišta odnosno prebivališta**, a to posebno dolazi do izražaja s obzirom na to da su prava lica s invaliditetom koja su utvrdili nadležni organi jednog entiteta neprenosiva na teritoriju drugog entiteta, a u slučaju promjene prebivališta lica s invaliditetom.

Posebna zabrinutost u pogledu ostvarivanja prava civilnih žrtava je u **nemogućnosti ostvarivanja prava zbog postojanja zakonskih prepreka**. Tako je u Republici Srpskoj na snazi **Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata**⁵⁹ koji je donesen 1993. godine kojim se utvrđuje da se status civilne žrtve rata može ostvariti samo ako se lice prijavi u roku od pet godina od dana početka primjene zakona, odnosno od dana kada je lice zadobilo oštećenje organizma ili je ubijeno, poginulo, umrlo ili nestalo. Kako su ovi rokovi prošli, a zbog niza objektivnih faktora osobe se nisu mogle u zakonom utvrđenim rokovima obratiti nadležnim organima za ostvarivanje prava, a na što su ukazali i UN komiteti, to je 2007 godinedonesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata kojim je utvrđe **naknadni rok od šest mjeseci** u kojem su građani mogli podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa civilne žrtve rata. Međutim, ovaj naknadni rok nije bio dovoljan da sve osobe koje polažu prava i podnesu zahtjeve jer je veliki broj lica raseljen, a informacije o izmjenama zakona i rokovima nisu na adekvatan način prezentirane i učinjene dostupnim javnosti.

U Federaciji BiH primjetan je **nesrazmjer u izdvajanjima za lica s invaliditetom** u zavisnosti od kantona u kojem žive, s obzirom da se ova prava ostvaruju na kantonalnom nivou.

Diskriminacija se u Federaciji BiH ogleda i s obzirom na procenat oštećenja tako da samo lica s procentom oštećenja od 100% i 90% mogu ostvariti prava propisana **Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom u FBiH**⁶⁰, dok su lica s invaliditetom s procentom oštećenja manjim od 90% ta prava izgubila. I dalje se ne poštuju preporuke komiteta UN-a, posebno Komiteta protiv torture kojim se vlastima BiH preporučuje da se prava lica s invaliditetom utvrđuju na osnovu potreba, a ne na osnovu pripadanja određenim kategorijama i grupama.

⁵⁸ „Službeni glasnik BiH“, broj 59/05

⁵⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 25/93, 32/94, 37/07 i 60/07

⁶⁰ „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09.

6.3. Isplata naknada po osnovu invaliditeta

Budući da se najveći broj žalbi u ovom odjelu odnosi na neisplaćivanje dospjelih potraživanja korisnika prava u Federaciji BiH u dužem periodu Institucija ombudsmena primjećuje da realiziranje naplate dugovanih iznosa sudskim putem ostaje bezuspješno. Razlog tome je što sudovi **različito tumače zakone i pristupaju ovom pravnom pitanju**, smatrajući da rješenja centara za socijalni rad nisu izvršne isprave u smislu člana 23. tačka 2. Zakona o izvršnom postupku na osnovu kojeg se može tražiti izvršenje. Sudovi smatraju da oštećeni u parničnom postupku može tražiti da se utvrdi obaveza isplate na osnovu priznatog prava, pa bi takva pravosnažna presuda predstavljala izvršni naslov. Dakle, stranke se upućuju da pokreću sudske postupke za ostvarivanje prava koje je već zakonom priznato, a čija primjena očito nije efikasna.

Istovremeno, različite formulacije u Zakonu o pravima boraca i članova njihovih porodica u FBiH⁶¹ i Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom u Federaciji BiH⁶², a koje se odnose na isplatu invalidnina ukazuju na daljnje različito tretiranje vojnih invalida i lica s invaliditetom. Tako je u članu 3. Zakona o pravima boraca i članova njihovih porodica u FBiH propisano da rješenja o pravima na naknade iz ovog zakona po službenoj dužnosti izvršava nadležni prvostepeni organ. Ovakva zakonska odredba nije utvrđena u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom u FBiH zbog čega su lica s invaliditetom uskraćena u uživanju svojih priznatih prava po više godina.

Ovakvi propusti pokazuju da ne postoji efikasan mehanizam koji bi osigurao korisnicima prava na isplatu dospjelih, a neizmirenih potraživanja iz osnova lične invalidnine i prava na tuđu njegu i pomoć, za šta sredstva treba da osigura Vlada FBiH u budžetu za svaku kalendarsku godinu.

6.4. Ocjenjivanje stepena oštećenja organizma

Veliki broj žalbi pred Institucijom ombudsmena odnosi se na dug period **čekanja da** Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja (u daljnjem tekstu: Institut) **provede vještačenje zdravstvenog stanja** ili da se okonča postupak po žalbi izjavljenoj na rješenje Instituta o ocjeni invalidnosti.⁶³ Postupak revizije traje neopravdano dugo, bez obavještanja korisnika i javnosti o tome kada će biti okončan. Ovakvo postupanje smatra se nedopustivim, s obzirom da je Institut **ustanova od javnog značaja**, što ga obavezuje da preduzima mjere na informiranju građana o svim relevantnim činjenicama koje se odnose na njegov rad, a posebno na način rješavanja pojedinačnih predmeta.

⁶¹ „Službene novine Federacije BiH“, br. 33/04 i 56/05

⁶² „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09

⁶³ Ž-SA-02-464/10, Ž-SA-02-54/10, Ž-SA-02-533/10, Ž-SA-02-519/10, Ž-SA-02-717/10, Ž-SA-02-924/10, Ž-SA-02-533/10

Posebno zabrinjava činjenica da u postupku revizije zdravstvenih stanja korisnika Institut donosi nalaze i mišljenja na osnovu kojih se ranije utvrđeni procenat invalidnosti od 100% smanjuje na procenat ispod 90%, a što za posljedicu ima **gubitak ranije stečenih prava**. Kako reviziju provodi isti organ koji je vršio i prethodnu ocjenu, a to je Institut, zabrinjavajuće je da Institut bez obrazloženja razloga i egzaktnih podataka smanjuje stepen invalidnosti. Ovakvo postupanje ostavlja prostor za sumnje u kompetentnost lica koja vrše ocjenu zdravstvenog stanja, pitanje postojanja pritisaka vlasti usmjerenih na smanjenje broja korisnika, odnosno smanjenja troškova u budžetu za ovu namjenu, što iz perspektive zaštite ljudskih prava ukazuje na **nedostatak i nespremnost države da osigura zaštitu građanima** u skladu s međunarodnim dokumentima koje je ratificirala i obavezala se na njihovu primjenu.

Zbog svega navedenog, Institucija ombudsmena smatra da **svi nivoi vlasti u BiH**, a s obzirom na svoje ustavne nadležnosti, **treba da preduzmu mjere s ciljem osiguranja uživanja svih lica s invaliditetom** na svojoj teritoriji na osnovama jednakih mogućnosti i bez diskriminacije, a što se, prema međunarodnim standardima za ljudska prava, smatra apsolutnim pravom. Ove mjere treba da otklone sve probleme u uživanju prava lica s invaliditetom, a koje su posljedice mjesta prebivališta odnosno boravišta kao osnova za sticanje invalidnosti, te treba da uspostave jedinstven pristup egzistencijalnim pitanjima lica s invaliditetom. Kako bi se osigurala pristupačnost lica s invaliditetom javnim objektima, ombudsmeni posebno žele ukazati na nužnost da se u oblasti prostornog planiranja i urbanizma preduzmu mjere na preveniranju gradnje objekata koji imaju fizičke barijere za lica s invaliditetom.

POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

7.1. Uvod

U 2010. godini u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina zaprimljeno je ukupno **osam žalbi**, od čega tri u Uredu Sarajevo i pet u Uredu Banja Luka. Kako je u toku 2010. godine u Instituciji ombudsmena bio registriran velik priliv žalbi iz nadležnosti drugih odjela, to je s ciljem ekonomičnijeg i racionalnijeg korištenja ljudskih resursa odlučeno da po ovim žalbama postupaju pravnici iz Odjela za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

Relativno mali broj zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, u poređenju s drugim odjelima, posljedica je niza faktora među kojima je svakako značajno istaknuti sljedeće:

- **Pripadnici manjina još uvijek nisu upoznati s postojanjem Odjela** u Instituciji ombudsmena koji ima isključivu nadležnost da štiti i promovira međunarodnim standardima i relevantnim zakonodavstvom garantirana prava;
- Značajan broj **obraćanja koja su se odnosila na kršenje prava pripadnika manjina registrirana su u Odjelu za sprečavanje svih oblika diskriminacije**, jer česte povrede prava u sebi sadrže i diskriminatorna ponašanja. Tako su u ovom odjelu registrirane žalbe koje se odnose na nemogućnost izbora za članove Predsjedništva BiH i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH,⁶⁴ kao i na neravnomjernu zastupljenost pripadnika manjina i ostalih u javnim službama, a u skladu s posljednjim popisom;
- Žalbe koje su pripadnici manjina upućivali Instituciji ombudsmena u 2010. godini odnosile su se na zaštitu njihovih **prava u oblasti socijalnog osiguranja, zdravstvene zaštite**, dok u njima nije navedena povreda prava po osnovu pripadnosti manjinama, zbog čega su ove žalbe registrirane u Odjelu za zaštitu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

U Godišnjem izvještaju za 2010. godinu **ombudsmeni ukazuju na neophodnost osiguranja izvršenja presude Evropskog suda za ljudska prava** donesene u predmetu Sejdić i Finci protiv BiH, jer neizvršenje ove presude i dalje za posledicu ima kršenje prava manjina i ostalih, ali otvara i pitanje nepostojanja efikasnih mehanizama za osiguranje vladavine prava u BiH, a što je jedan od osnovnih principa svakog demokratskog društva.

Iako je relativno mali broj žalbi u vezi s pravima pripadnika nacionalnih manjina, Odjel je tokom rada na terenu došao do saznanja o činjenicama koje imaju uticaj na efikasno

---

⁶⁴ Žalba broj: Ž-SA-06-1610/10

ostvarivanje prava manjina. Značajno se ističe problem predstavljanja manjina, zbog strukture njihovih udruživanja, pri čemu je potrebno organizirati udruživanja koja će olakšati komunikaciju, lakše iznositi probleme s kojima se suočavaju, i što će olakšati njihovo rješavanje. Pitanje samoorganiziranja manjina i pitanja organiziranja tijela koja se bave pitanjima zaštite prava manjina ukazuju na potrebu unapređenja ovih procesa.⁶⁵

Drugi problem koji je mnogo kompleksniji jeste **nemogućnost korištenja prava koja im pripadaju zbog neinformiranosti o pravima** ili nemogućnosti da ispune uslove potrebne za njihovo ostvarivanje. To se prvenstveno odnosi na Rome kao pripadnike najbrojnije nacionalne manjine u BiH. Pripadnici ove manjine i dalje imaju problem prilikom dobivanja identifikacijskih dokumenata, a što im otežava pristup ostvarivaju drugih prava, uključujući pravo na prijavu prebivališta, pravo na zdravstvenu, socijalnu zaštitu i obrazovanje.

U radu po žalbama predstavnika manjina ukazano je i na **problem korištenja prava Roma utvrđenih u Programu za njihovo stambeno zbrinjavanje**.⁶⁶ U Bosni i Hercegovini, entiteti i općine su u 2010. godini izgradili ili rekonstruirali 210 stambenih jedinica za Rome, a isti broj predviđen je i u 2011. godini. U praksi, Romi vrlo često nisu u mogućnosti na vrijeme skupiti potrebnu dokumentaciju za podnošenje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, što im u značajnoj mjeri ograničava pristup ovom pravu i otvara pitanje potrebe da nadležni organi potrebnu dokumentaciju pribave po službenoj dužnosti.

Ovaj problem treba sagledati i u kontekstu **neadekvatno uređenog pitanja pružanja besplatne pravne pomoći u BiH** koja, prema informacijama kojim raspolažu ombudsmeni, nije osigurana na jednakim principima i kriterijima, a stranke često moraju dokazati da su socijalno ugrožene da bi im bio osiguran ovaj vid pomoći i priložiti niz dokumenata za čije pribavljanje moraju platiti različite takse, a za što nemaju finansijska sredstva.

U septembru 2010. godine ratificirana je Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima, a nastavljene su i druge aktivnosti za poboljšanje uslova u kojima žive pripadnici manjina, prvenstveno Romi, odnosno poboljšano je provođenje akcionih planova za Rome koji se tiču zdravstva, zapošljavanja i stanovanja.

Kao jedan od većih problema s kojima se suočavaju Romi svakako treba istaknuti i dalje postojanje određenih stereotipa o Romima, izvještavanje u negativnom kontekstu i slično.

Institucija ombudsmena je nakon prijema žalbe Udruženja Turaka u 2010. godini provela istragu o tome koji su kantoni u FBiH uredili pitanje prava pripadnika manjina, a u skladu s članom 23. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u FBiH.⁶⁷ Ovom istragom utvrđeno je da je ovo pitanje uređeno isključivo u Tuzlanskom i Sarajevskom kantonu, dok su aktivnosti izostale u ostalim kantonima što se može pravdati činjenicom da je na području tih kantona registriran mali broj udruženja koja okupljaju pripadnike manjina, te se može pretpostaviti da im pitanje prava manjina stoga nije prioritet.

⁶⁵ Žalba broj: Ž-SA-06-3/10

⁶⁶ Žalba broj: Ž-SA-03-1310/10,

⁶⁷ "Službene novine Federacije BiH", broj 70/08

Na lokalnom nivou primijećeno je da brojne općine u BiH pomažu udruženja nacionalnih manjina pri organiziranju kulturnih manifestacija i za ove namjene redovno se izdvajaju sredstva iz budžeta, što se može smatrati određenim napretkom usmjerenim na unapređenje položaja nacionalnih manjina.

Neprovođenje popisa na prostoru BiH utiče i na nivo zaštite i prava koji ostvaruju manjine, a prema podacima kojima raspolažu udruženja, može se istaknuti da su od 17 nacionalnih manjina, koje su navedene u zakonu o zaštiti prava lica koja pripadaju nacionalnim manjinama, najbrojnija manjina Romi, koji su ujedno u najlošijem položaju, počevši od zdravstva, obrazovanja, stambenog zbrinjavanja i slično.

Najviše pažnje i dalje privlači diskriminacija nad pripadnicima manjina po pitanju mogućnosti izbora za određene političke dužnosti, a što je utvrdio i Evropski sud za ljudska prava.

POGLAVLJE VIII.

PRAVA ZATVORENIKA/PRITVORENIKA

POGLAVLJE VIII. PRAVA ZATVORENIKA/PRTVORENIKA

8.1. Uvod

U Instituciji ombudsmena u Odjelu za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika (u daljnjem tekstu: Odjel) u 2010. godini ukupno je zaprimljena **101 žalba** koja se odnosi na prava zatvorenika i pritvorenika, od čega u Uredu Sarajevo 82, u Uredu Banja Luka 15 i Uredu Brčko 4 žalbe. Iz prethodnih godina Odjel je prenio 72 predmeta, tako da je u radu ukupno bilo 170 žalbi. Osnovni razlozi obraćanja pritvorenika/zatvorenika Instituciji ombudsmena su: pravo na zdravstvenu zaštitu, vanzavodske pogodnosti, uslovni otpust i pravo na posjetu.

U izvještajnom periodu riješeno je **110 žalbi**, od čega iz 2010. godine **52 žalbe**, dok je iz prethodnih godina riješeno **58 žalbi**. Način rješavanja žalbi osuđenih lica neophodno je posmatrati u svjetlu specifičnosti razloga zbog kojih se žalioци obraćaju Instituciji ombudsmena. Uslovni otpust ili korištenje vanzavodskih pogodnosti najčešći su razlog podnošenja žalbi, što ukazuje da postoje određeni problemi u vezi s kriterijima i metodologijom koja se koristi pri korištenju ovih prava, a što će biti detaljnije objašnjeno u izvještaju. U procesu istrage koja uključuje komunikaciju s različitim subjektima, posebno kada je u pitanju korištenje vanzavodskih pogodnosti, odgovori subjekata imaju presudan uticaj i na samo ostvarivanje prava.⁶⁸

Način rješavanja predmeta	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja izjašnjenja i najave istraživanja			6	2	8
Donesena preporuka			1	3	4
Donesen specijalni izvještaj					
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka		1	12	11	24
Ustupljen drugoj instituciji/uredu			1	3	4
Drugi način	2		33	26	61
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe			2	7	9
Ukupno	2	1	55	52	110

Tabela 9. Prikaz postupanja ombudsmena po žalbama u Odjelu za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika prema godinama i načinu okončanja predmeta

8.2. Stanje u zatvorima

Ombudsmeni BiH su u septembru 2009. godine objavili Specijalni izvještaj o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u BiH (u daljnjem tekstu: Specijalni izvještaj) s preporukama čija realizacija treba da doprinese unapređenju stanja u ovim

⁶⁸ Ovi odgovori obuhvataju, prije svega, stav okoline

ustanovama. U ovom dijelu Godišnjeg izvještaja za 2010. godinu ombudsmeni BiH daju ocjenu napretka ostvarenog nakon obavljenih posjeta ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u 2010. godini, a koje su bile fokusirane na utvrđivanje provođenja preporuka ombudsmena donesenih u 2009. godini. Ova ocjena zasnovana je i na osnovu zaprimljenih žalbi i pritužbi u Odjelu za zaštitu prava pritvorenih i zatvorenih lica, ali i kroz monitoring i analizu stanja na terenu. Ombudsmeni BiH u ovom izvještaju daju prikaz stanja, pregled podataka o poštivanju ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih lica, te ocjenu i prijedlog mjera za daljnje poboljšanje postojećeg stanja u ovoj oblasti.

Izvještaj o stanju u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija za 2010. godinu koncipiran je tako da sadrži informacije o posjetama obavljenim svim kaznenopopravnim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u BiH. Na opservacije Institucije ombudsmena dostavljene nakon posjeta upravama kaznenopopravnih ustanova nije bilo značajnijih primjedbi, što ukazuje na njihovu objektivnost i nepristrasnost. Transparentnost i javna kontrola uprave predstavljaju sastavni dio bilo kojeg sistema zasnovanog na principima demokratije i vladavine prava, a što je posebno važno kada se govori o kontroli ovlaštenja koja država koristi prilikom lišavanja lica slobode.

Posjete ombudsmena ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija imaju nekoliko značajnih aspekata od kojih su svakako najznačajniji:

Preventivna funkcija: činjenica da neko izvana redovno ulazi u zatvorsku ustanovu sama po sebi doprinosi zaštiti onih lica koja su tu smještena. To znači da je vanjsku kontrolu prihvatilo rukovodstvo ustanove koje prepoznaje korisnost ovog mehanizma zaštite;

Direktna zaštita: posjete na licu mjesta pružaju mogućnost brzog reagiranja na problem koji pogađaju pritvorena i zatvorena lica, a koji oni koji su za to zaduženi ne rješavaju;

Dokumentacija: u toku obilaska moguće je ispitati materijalne uslove u pritvoru i/ili zatvoru i ocijeniti njihovu adekvatnost. Prikupljene informacije sačinjavaju osnovu za formiranje stavova koji će potom biti dokumentirani i korišteni kao osnova za predlaganje kaznenopopravnih mjera;

Podrška pritvorenim ili osuđenim licima: direktan kontakt s licima lišenim slobode sam po sebi predstavlja oblik moralne podrške. Obilasci ustanova, također, mogu poslužiti da bi se uočile i pokrile materijalne potrebe koje nadležni organi nisu zadovoljili ili da bi se na individualnoj osnovi osigurala pravna pomoć;

Osnova za dijalog s rukovodstvom ustanove: posjete omogućavaju uspostavljanje direktnog dijaloga s rukovodstvom i zaposlenima u ustanovi. Ako je dijalog zasnovan na obostranom poštovanju, on vodi ka razvoju konstruktivnih odnosa i tom prilikom mogu se čuti i stavovi nadležnih lica o njihovim uslovima rada i problemima koje su oni uočili.

8.2.1. Zapažanja i zabrinutosti Ombudsmena

a) Pozitivna zapažanja

Uvažavajući više puta ponavljanu činjenicu da je pretrpanost glavni uzročnik ograničavanja ili kršenja prava lica lišenih slobode, ombudsmeni posebno pohvalnim ocjenjuju izgradnju novih objekata i to u Federaciji BiH: u **KPZ Tuzla na Kozlovcu**, paviljona specijalnog nadzora u KPZ Zenica, izgradnju i opremanje odjeljenja u Ustikolini i Orašju, planove za izgradnju novih objekata u KPZ Mostar na lokaciji nekadašnje kasarne Heliodrom.

U **Odjeljenju Orašje** bilo je planirano da se do kraja 2010. godine stavi u funkciju novi objekat u koji će se izmjestiti biblioteka, sala za obuku i čitaonica, kuhinja i dnevni boravak što bi omogućilo proširenje kapaciteta ustanove za dodatna 34 mjesta. Nažalost, ovaj proces prolongiran je za početak 2011. godine.

Federacija BiH angažirala je određena novčana sredstva čime je učinjen značajan napredak u Forenzičko-psihijatrijskom odjelu pri **KPZ Zenica**. Ovaj odjel izmješten je iz zatvorenog kruga Zavoda u vanjski paviljon i to u odvojenu zgradu koja je potpuno adaptirana i opremljena u skladu s potrebnim standardima za osiguranje boljih uslova smještaja lica koja su počinila krivično djelo u stanju mentalne neuračunljivosti. Ovo novo odjeljenje ima šest spavaonica, trpezariju, ambulantu, sanitarni čvor i jednu dvokrevetnu sobu za izolaciju, te veliko dvorište za šetnju i fiskulturu pacijenata. Objekat pruža smještaj manjim grupama, što predstavlja ključni momenat u očuvanju pacijentovog digniteta, kao i njegovu psihološku i socijalnu rehabilitaciju. Međutim, ombudsmeni ponovo ukazuju da aktuelni objekat predstavlja samo privremeno rješenje i da je nužno pristupiti konačnom rješavanju ovog problema u Federaciji BiH.

U Republici Srpskoj također je prisutno značajno izdvajanje sredstava za poboljšanje uslova u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija tako da se grade novi objekti te adaptacija, sanacija i rekonstrukcija postojećih. Tako je u **KPZ Bijeljina** na prostoru bivše kasarne u Patkovači - Golo Brdo urađen ogradni betonski zid i novo odjeljenje pritvorske jedinice kapaciteta 60 mjesta s mogućnošću proširenja. Planirano je da se ovaj objekat stavi u funkciju krajem 2010. ili početkom 2011. godine. Na ovom prostoru u planu je i izgradnja osuđeničkog dijela kapaciteta 150 mjesta.

U **KPZ Doboj** dograđeni objekat je u funkciji od augusta 2010. godine, čime je došlo do značajnog povećanja kapaciteta i to sa 120 ležajeva na 188, od čega je 66 pritvorskih mjesta, zatim jedan stacionar sa četiri ležaja, prijemna soba s deset ležajeva, kao i dnevni boravak. U **KPZ Foča** stavljen je u funkciju novi objekat specijalnog nadzora kapaciteta 50 mjesta.

Kada je u pitanju podnošenje pritužbi i žalbi bilo od osuđenika ili od zaposlenika, ističemo primjer **KPZ Mostar** gdje je uprava ustanove postavila kutije za ovu namjenu. Tako je otkriven slučaj šefa Prijemno-otpusnog odjeljenja da je primao mito od zatvorenika. Pozitivnim je ocijenjena i inicijativa za pronalaženje novih mogućnosti za radni angažman osuđenih lica u KPZ Mostar izgradnjom travnatih terena za nogomet koji će se iznajmljivati i na taj način omogućiti jednom broju osuđenika radnu terapiju.

Ombudsmeni posebno žele da ukažu na **profesionalnu saradnju rukovodstva ustanova za izvršenje krivičnih sankcija sa Institucijom ombudsmena** što se posebno odnosi na pružanje traženih informacija, omogućivanje posjeta ombudsmena svim dijelovima ustanova, uvid u dokumentaciju kao i kontakt s licima s kojim su željeli razgovarati. S ciljem provjere efikasnosti funkcioniranja sistema izvršenja krivičnih sankcija u BiH, ombudsmeni će u narednom periodu nastojati izvršiti veći broj nenajavljenih posjeta ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija.

Ombudsmeni posebno pohvalnim ocjenjuju završetak projekta "Efikasno upravljanje zatvorima u BiH" koji je proveden uz učešće eksperata Vijeća Evrope, te stručnjaka i profesionalaca iz zatvorskih sistema iz cijele BiH. Ovaj projekat uključivao je i obuku 460 službenika iz ustanova za izvršenje krivičnih sankcija. Svakako da će rezultati tog rada pomoći da se u BiH primijene moderni evropski standardi u upravljanju zatvorskim sistemima, odnosno postave osnove za ambicioznija očekivanja i dobre rezultate u ovoj oblasti.

b) Generalne zabrinutosti

Ombudsmeni i dalje prepoznaju problem **neujednačenosti zakonodavstva u krivično-pravnoj oblasti**, zbog kojeg su lica lišena slobode uskraćena u pravu da izdržavaju kaznu zatvora pod jednakim uslovima.⁶⁹ Istovremeno, ombudsmeni primjećuju česte izmjene zakonskih propisa u ovoj oblasti bez donošenja prečišćenog teksta, što otežava primjenu zakona, kao i to da se ne preduzimaju dovoljno efikasne mjere za donošenje provedbenih akata.

1. Smještaj pritvorenika/zatvorenika

Nepostojanje ustanove za izvršenje krivičnih sankcija na nivou BiH, kao i nepostojanje ustanove za smještaj lica koja su krivično djelo počinila u stanju neuračunljivosti u značajnoj mjeri umanjuju efikasnost sudskog sistema, posebno u segmentu izvršenja krivičnih sankcija. Istovremeno podižu pitanje odgovornosti vlasti u BiH za osiguranje primjene člana 6. Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama.

Što se tiče smještajnih kapaciteta, država BiH raspolaže samo Pritvorskom jedinicom Suda BiH, a što je nedovoljno s obzirom na ograničenost kapaciteta samo na 21 pritvorsko mjesto, pri čemu je trenutno 78 lica osumnjičenih ili optuženih kojima je Sud BiH izrekao mjeru pritvora.

⁶⁹ Krivični zakon BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 08/10. Krivični zakon Federacije BiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, Krivični zakon Republike Srpske „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 49/03, Krivični zakon Brčko Distrikta, „Službeni glasnik Brčko Distrikta“, br. 10/03, 45/04, 06/05. Zakon o krivičnom postupku BiH, „Službene glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 64/07. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07. Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta, „Službeni glasnik Brčko Distrikta“, br. 10/03, 48/04, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07.

Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, „Službeni glasnik BiH“, br. 13/05, 53/07, 97/07, 37/09, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji BiH, „Službeni glasnik“, br. 44/98, 47/99 i 12/09, Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/01, 24/04, 68/07, Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija Brčko Distrikta BiH, „Službeni glasnik Brčko Distrikta“, br. 08/00, 01/01, 19/07, 36/07.

Ministarstvo pravde BiH najavljuje da bi izgradnja državnog zatvora, odnosno zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, trebalo da počne uskoro.

U državnom zatvoru kapaciteta oko 300 mjesta, čija je izgradnja planirana, trebalo bi da budu smješteni pritvorenici i osuđenici po odlukama Suda BiH. Iz Suda BiH upozoravaju da nepostojanje ovakve ustanove predstavlja veliki problem kako sa aspekta sigurnosti, tako i ekonomičnosti, te se ističe da bi se izgradnjom državnog zatvora rasteretili postojeći zatvori i poboljšali uslovi u svim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija.

Prema podacima Ministarstva pravde BiH, u pritvorskoj jedinici Suda BiH trenutno je smješteno 20 pritvorenika, dok podaci Ministarstva pravde FBiH ukazuju da u šest kaznenopopravnih ustanova u FBiH, uključujući i tri odjeljenja, broj smještenih osuđenih i pritvorenih lica je 1671. Ministarstvo pravde Republike Srpske bilježi da se u šest kaznenopopravnih ustanova nalazi smješteno ukupno 1058 lica, od toga 861 osuđeno i 197 pritvorenih lica. Brčko Distrikt BiH nema ustanovu za izvršenje krivičnih sankcija, te se osuđena lica s teritorije Brčko Distrikta, na osnovu memoranduma o razumijevanju, upućuju na izdržavanje kazne u ustanove u RS ili FBiH.

Broj ustanova		Broj smještenih lica	Zatvorenici	Pritvorenici
FBiH	6 KPZ	1671	-	-
	3 Odjeljenja			
RS	6 KPZ	1058	861	197

Tabela 10. Prikaz smještajnih kapaciteta u kaznenopopravnim ustanovama u BiH

U toku posjeta ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija obavljenih u 2010. godini utvrđeno je da je u Federaciji BiH pretrpanost i dalje najveći problem zatvorskog sistema i generator većine ograničenja ili kršenja prava lica lišenih slobode. Generalno, u svim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija prisutan je **nedostatak adekvatnog tretmana osuđenih lica koji pripadaju nekoj od osjetljivih kategorija**, kao što su maloljetnici, ovisnici o drogama, lica s invaliditetom, hronični bolesnici, žene. Jednako kao i u prethodnom izvještaju, ombudsmeni smatraju potrebnim ponovo naglasiti da je pretrpanost odavno prestala biti isključivo organizacioni problem zatvorskog sistema. Nesumnjivo da se radi o problemu koji država mora sistemski rješavati, uz izradu dugoročnog plana.

Ombudsmeni BiH ponovo ukazuju da je po pitanju kapaciteta ustanova u Federaciji BiH teže stanje. Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, čak **932 osuđenika** čekaju na izvršenje kazne, jer u zatvorima nema mjesta. U Republici Srpskoj situacija je nešto bolja, a u kaznenopopravnim zavodima ima **200 slobodnih mjesta**.

U ovom izvještaju ombudsmeni BiH žele ukazati na to da iskustva brojnih zemalja pokazuju da izgradnja novih zatvora i povećanje kapaciteta ne rješavaju problem pretrpanosti već je neophodno postupati u skladu s Preporukom R (99) 22 Vijeća Evrope, prema kojoj bi

oduzimanje slobode trebalo biti posljednje sredstvo i izuzetak, te je neophodno afirmirati alternativne kazne, određivati pritvor što rjeđe u što kraćem trajanju.

U nekim kaznenopopravnim ustanovama (npr. KPZ Bijeljina, KPZ Sarajevo) utvrđeno je da **uslovi smještaja ne odgovaraju higijenskim i zdravstvenim standardima**. U osuđeničkim sobama hrana se drži na podu, često zajedno s obućom, što sve zajedno stvara dojam neurednosti i zapuštenosti. U sobama nema dovoljno mjesta za stolove i stolice pa se hrana konzumira po krevetima, a loše higijenske standarde dodatno otežava činjenica da su sanitarni uređaji dotrajali i oštećeni, a na podu se nalaze drvene grede koje su natopljene vodom, što sve skupa stvara sumoran dojam.

Ozbiljan problem i dalje predstavlja činjenica da **na istom mjestu kaznu zatvora izdržavaju lica koja su počinila najteža krivična djela** (kao što su teški slučajevi razbojništva, trgovina drogom ili ljudima, ratni zločini, teški oblici ubistva, otmice, ucjene ili organizirani kriminal) **zajedno s licima koja kaznu zatvora služe zbog počinjenja lakših krivičnih djela**. Jasno je da je ovakvo stanje u kaznenopopravnim ustanovama na duže vrijeme neodrživo, posebno imajući u vidu činjenicu da nije isti način uspješne reintegracije u društvenu zajednicu počinilaca lakših i težih krivičnih djela. Dakle, u sistemu izvršenja krivičnih sankcija nisu preduzete efikasne mjere da se provedu preporuke ombudsmena, a u vezi s pitanjem smještaja osuđenika koji su počinili različita krivična djela te da se otklone evidentne slabosti.

2. Uslovni otpust

Ombudsmeni BiH posebnu pažnju posvetili su analizi primjene instituta uslovnog otpusta zatvorenika u FBiH zato što im se obratila grupa osuđenika iz KPZ Mostar (114 osuđenih lica) i iz KPZ Sarajevo - Objekat Igman (50 osuđenih lica) sa žalbama na praksu primjene instituta uslovnog otpusta koji se, prema žalbenim navodima, daje samo u izuzetnim slučajevima, i to privilegiranim licima.

Ombudsmeni podsjećaju da je učestalija primjena uslovnog otpusta jedan od prioriteta identificiranih u Strategiji za reformu sektora pravde u BiH i, prema stanovištu Vijeća Evrope i većine zemalja Evropske unije, te predstavlja jedan od najdjelotvornijih instituta za unapređenje rehabilitacije i resocijalizacije osuđenih lica, smanjenje recidivizma u društvu i za kontrolu zatvorske populacije.

Jedan od ključnih problema koji je identificiran u sistemu uslovnog otpusta je **nepostojanje institucionaliziranog sistema nadzora**, a što zahtijeva preduzimanje određenih izmjena u zakonodavstvu. Ove izmjene treba da osiguraju da sistem uslovnog otpusta bude uspostavljen tako da predstavlja jedno od najdjelotvornijih i najkonstruktivnijih sredstava za sprečavanje recidivizma i unapređenja rehabilitacije i resocijalizacije koje omogućavaju zatvoreniku reintegraciju u zajednicu uz pomoć nadzora.

Zakonske izmjene treba da obuhvataju:

- Obavezu direktora zavoda da, po službenoj dužnosti, uputi prijedlog za uslovni otpust komisiji za uslovni otpust (u daljnjem tekstu: komisija) za sve zatvorenike koji se mogu uzeti u razmatranje, odnosno koji ispunjavaju zakonom predviđene uslove za uslovni otpust, i to u roku od 30 dana prije datuma isteka 2/3 od izrečene kazne;
- Unapređenje primjene kriterija predvidivosti, pravovremenosti, transparentnosti i objektivnosti, što zahtijeva standardiziranje formata i sadržaja informacija koje zavodi dostavljaju komisiji, redovno sastajanje komisije i predstavnika kaznenopopravnih ustanova a u vezi s molbama, uvođenje prakse periodičnog sastajanja s odabranim osuđenim licima. Rad komisije treba preciznije normativno urediti poslovnikom, a prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija nužno je precizirati podatke i činjenice na osnovu kojih komisija treba da donese odluku o uslovnom otpustu;
- Osiguranje kriterija transparentnosti tako da rješenja komisije moraju biti obrazložena, posebno u dijelu ključnih činjenica na kojima se zasniva odluka o uslovnom otpustu;
- Uspostavljanje tehničkog sekretarijata u sektoru izvršenja krivičnih sankcija za podršku radu komisije koji treba da: vodi evidencije i statističke analize, obavlja periodične evaluacije primjene instituta uslovnog otpusta, osigurava dostupnost tih podataka svim zainteresiranim pojedincima i institucijama, razvija i provodi programe redovne edukacije i usavršavanja članova komisije itd;
- Proširenje unutrašnje sistematizacije radnih mjesta u resornim ministarstvima kako bi se osiguralo efikasno funkcioniranje sekretarijata komisije.

Ombudsmeni su obaviješteni da se prilikom prijema, kao i prilikom odlučivanja o vanzavodskim pogodnostima, za svako osuđeno lice procjenjuje visina rizika za zajednicu u slučaju bjekstva osuđenog i stepen vjerovatnoće da će takvo lice pokušati pobjeći samo ili uz pomoć izvana. U ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija uglavnom se sistematski i permanentno primjenjuje standardiziran obrazac za procjenu rizika i potreba osuđenih lica u saradnji sa sektorom za poslove osiguranja. U tom smislu svaka dva mjeseca (reklasifikacijski period) klasificiraju se osuđena lica prema kriteriju njihovog vladanja i ponašanja u ustanovi. Međutim, pritužbe koje ombudsmeni prikupljaju prilikom posjeta ovim ustanovama jasno ukazuju da osuđenici smatraju da je u praksi evidentna proizvoljnost i izostanak osiguranja principa jednakog tretmana tako da i dalje insistiraju na rješavanju ovog problema.

3. Sigurnost i održavanje reda u ustanovama

U ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija ***prisutan je problem nasilja među zatvorenicima***, što u značajnoj mjeri otežava održavanje reda, posebno s obzirom na činjenicu da je u ustanovama koje su bile obuhvaćene posjetama u 2010. godini utvrđen problem nepostojanja odgovarajućeg smještaja za ugrožene zatvorenike, kao i za one kojima treba viši nivo sigurnosti. U KPZ Zenica i KPZ Foča postoje odjeljenja s pojačanim mjerama sigurnosti, što se pokazalo opravdanim, a imajući u vidu da osuđenici u svojim žalbama često ističu da su razlozi za određivanje i produžavanje smještaja na odjeljenjima pojačanog nadzora stereotipni i da se ponavljaju bez dovoljnog procjenjivanja potrebe u svakom pojedinom slučaju. Tokom

posjete KPZ Foča ombudsmeni su razgovarali sa zatvorenicima koji se u odjeljenju pojačanog nadzora nalaze duže od deset mjeseci, a s njima se ne provodi nikakav poseban tretmanski program. Zbog složenosti problematike, a s ciljem smanjivanja rizika od ponavljanja nasilničkog ponašanja, odnosno ispunjavanja svrhe izvršavanja kazne zatvora, ombudsmeni smatraju da bi s ovom kategorijom osuđenih lica trebalo da radi multidisciplinarni tim, sastavljen od sociologa, pedagoga i psihologa koji bi jasno definirali pravila postupanja.

Ombudsmeni su, također, zabrinuti određenim brojem neočekivanih smrti u KPZ Zenica, tačnije dva smrtna slučaja u dva dana (8. i 9. marta 2010.) i treći smrtni slučaj koji se desio u julu 2010. godine. Prvi slučaj je samoubistvo A.S. koji je pronađen mrtav u WC-u u noći 8. marta 2010. godine, dok se dan kasnije desio drugi slučaj samubistva A.Č. koji se nalazio na izdržavanju kazne zatvora od jedne godine. Treći smrtni slučaj desio se u julu 2010. godine kada je osuđenik S.H. zapalio madrac u sobi, a zatim podlegao od zadobijenih opekotina.

Ombudsmeni su u sva tri slučaja zatražili da se provede istraga o njihovoj smrti, te da se rezultati tih istraga dostave kako bi se isključile tvrdnje članova porodice da su ovi slučajevi posljedica nemara zbog odsustva nadzora nad ovim licima.

Zabrinjava i slučaj koji se desio u KPZ Tuzla, odjeljenje Orašje, gdje je u 2010. godini u kratkom vremenskom periodu od predoziranja drogom umro prvo zatvorski čuvar, a zatim i osuđenik.

4. Osoblje u ustanovama

Većina kaznenopopravnih ustanova napravila je značajne pomake u izvršenju preporuke ombudsmena u vezi s popunjavanjem postojeće sistematizacije radnih mjesta, pogotovo u dva ključna sektora: u sektoru za poslove osiguranja (zatvorske straže) i u sektoru za poslove odgoja - tretmana osuđenih lica. Tako je u KPZ Zenica primljeno prvo 30, a zatim i 50 novih stražara, i to još uvijek nije potreban broj ljudi, jer se pravilnikom o sistematizaciji predviđa 300 mjesta, a sada su zaposlena 253 stražara od kojih 50 pripravnika. Trenutno stanje u KPZ Zenica je 3,1 osuđenik na jednog stražara. Slično stanje je i u ostalim kaznenopopravnim ustanovama.

Evropski standard za zatvor zatvorenog tipa je dva osuđenika na jednog stražara dok je za zatvor poluotvorenog tipa standard četiri do sedam osuđenika na jednog stražara.

Primjera radi, u KPZ Mostar u Sektor za poslove osiguranja primljeno je deset novih stražara (devet lica muškog spola i jedno lice ženskog spola), a u Sektor za poslove tretmana u radni odnos primljena je socijalna radnica, stručni saradnik – psiholog kao i odgajatelj za obrazovne, kulturne i sportske aktivnosti. Iako su u realizaciji ove preporuke napravljeni značajni pomaci, ombudsmeni i dalje insistiraju na preispitivanju i popunjavanju postojeće sistematizacije radnih mjesta u ustanovama, te njihovo usklađivanje sa uspostavljenim standardima.

Ovo je posebno značajno s obzirom da su ombudsmeni prilikom posjeta obavljenih tokom 2010. godine evidentirali i pojavu da u posjećenim kaznenopopravnim ustanovama **u pravilu nisu popunjena sva sistematizirana radna mjesta**, a u nekim ustanovama je prisutna i pojava

da se ne popunjavaju ni upražnjenja radna mjesta u slučaju kada su izvršioci otišli u penziju.⁷⁰ Ombudsmeni smatraju da ovakvo postupanje značajno utiče na ostvarivanje prava lica koja se nalaze na izvršavanju krivičnih sankcija u ustanovama, a otvara i pitanje zakonitosti s obzirom da su za ova radna mjesta osigurana sredstva u budžetu, a poslove izvršavaju lica angažirana po ugovoru o djelu.

Kada se govori o kadrovskoj popunjenosti u Ministarstvu pravde BiH, ombudsmeni ukazuju na to da je od posjete u 2009. godini nivo popunjenosti povećan za dva izvršioca, i to za jednog inspektora za nadzor nad radom kaznenopopravnih ustanova i jednog stručnog savjetnika za obuku zavodskih službenika tako da Sektor za izvršenje krivičnih sankcija i rad kaznene ustanove Ministarstva pravde BiH ima osam izvršilaca. U Federalnom ministarstvu pravde također su primljena dva nova izvršioca, i to pomoćnik ministra za izvršenje krivičnih sankcija i jedan stručni saradnik, te Sektor za izvršenje krivičnih sankcija ima pet izvršilaca. U Ministarstvu pravde Republike Srpske zaposlen je stručni saradnik za normativno-pravne poslove, tako da u Sektoru za izvršenje krivičnih sankcija trenutno ima sedam izvršilaca. Ombudsmeni cijene da su prijemima novih zaposlenih svakako učinjeni koraci u pravom smjeru i smatraju da je to podstrek koji ne treba izgubiti.

U većini kaznenopopravnih ustanova stručno osoblje pohađa seminare, kurseve, stručne obuke i radionice koje organizira ustanova iako ne postoji plan i organizacija sistemskog kontinuiranog programa stručnog usavršavanja u pogledu pitanja ljudskih prava. U ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija također nije napravljen ni program prevencije sindroma „sagorijevanja“ osoblja. Prema ocjeni ombudsmena, stručno usavršavanje zaposlenih u kaznenopopravnim ustanovama treba slijediti proaktivni pristup koji čine konkurentni proces zapošljavanja za zavodske službenike na osnovu strogih kriterija odabira, kurs za sve novozaposlene, te redovno osiguravanje specifičnih kurseva sposobnosti za stražare u službi kako bi se unaprijedile njihove vještine i znanje te stekle nove sposobnosti. Dakle, neophodno je da se stručno usavršavanje provodi kontinuirano i sistematski, te da se preduzmu odgovarajući koraci kako bi se osiguralo da se u praksi strogo poštuju spomenuta pravila.

5. Smještaj neuračunljivih izvršilaca krivičnih djela

Poseban problem uočen je prilikom **smještaja lica koja su počinila krivično djelo u stanju mentalne neuračunljivosti**. Ombudsmeni su ozbiljno zabrinuti zbog neadekvatne brige o ovoj kategoriji lica. Dimenziju ovog problema moguće je sagledati kroz konkretan slučaj registriran u Instituciji ombudsmena, a koja je razmatrala pitanje prisilnog smještaja lica T.P. koji je počinio niz krivičnih djela, uključujući i višestruko ubistvo u stanju neuračunljivosti i koji je nakon isteka pritvora trebalo da bude premješten na Psihijatrijsku kliniku u Tuzli. Osnov ovakvog postupanja

---

⁷⁰ Tako su u KPZ Sarajevo u penziju otišli ljekar i pravnik, a za ova upražnjena radna mjesta nije raspisan konkurs.

je bila odluka Vrhovnog suda Federacije BiH kojom se ovom licu određuje prisilni smještaj u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu u trajanju od šest mjeseci.⁷¹

Predstavnici Univerzitetsko-kliničkog centra u Tuzli izrazili su zabrinutost mogućnošću da se T.P. smjesti na Neuropsihijatrijsku kliniku u Tuzli, obrazlažući to činjenicom da Klinika nije specijalizirana niti registrirana kao ustanova za smještaj lica koja su počinila krivično djelo u stanju neuračunljivosti, nego da se radi o ustanovi otvorenog tipa u kojoj se pacijenti zadržavaju samo kratko vrijeme. Istovremeno su ukazali na jednu veoma bitnu okolnost kada je u pitanju konkretan slučaj, a to je da u Neuropsihijatrijskoj klinici u Tuzli u okviru zaposlenog osoblja ima i lica koja pripadaju porodicama oštećenih protupravnim djelom koje je počinio T.P. Ova činjenica ukazuje na mogućnost da bi se smještajem T.P. u ovu ustanovu otvorilo pitanje njegove sigurnosti, kao i sigurnosti bolesnika koji su smješteni u bolnicu, a koji su s područja s kojeg je i T.P.

Ombudsmeni za ljudska prava BiH prepoznali su da je slučaj T.P. slučaj visokog rizika kojem cijela društvena zajednica mora posvetiti posebnu pažnju na način da se mora uspostaviti adekvatna psihijatrijska ustanova u koju bi se on mogao smjestiti. S obzirom na ovu ocjenu, ombudsmeni su izdali preporuku da Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo zdravstva **bez daljnjeg odgađanja preuzmu sve potrebne aktivnosti s ciljem određivanja ustanove u koju će T.P. biti smješten radi liječenja, a nakon pravosnažnosti rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH kojim je određen njegov prisilni smještaj u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu.**

Nakon protivljenja zaposlenika UKC-a Tuzla i javnosti, Vlada Federacije BiH donijela je odluku da se T.P., do stavljanja u funkciju Psihijatrijske bolnice "Podromanija" Sokolac, smjesti na Forenzički odjel KPZ-a Zenica, gdje će mu, uz ostalo, biti pružena i medicinska njega i stručna pomoć.

Ombudsmeni BiH ocjenjuju da je problem smještaja neuračunljivih lica u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu posljedica loše koordinacije nadležnih ministarstava koja do danas nisu osigurala uslove smještaja, liječenja, boravka i čuvanja lica kojima je izrečena mjera sigurnosti prisilnog smještaja u zdravstvenoj ustanovi.

Ombudsmeni posebno žele ukazati na potrebu konačnog rješavanja smještaja lica koja su počinila krivično djelo u stanju mentalne neuračunljivosti na području FBiH, jer svako daljnje odgađanje rješavanja ovog problema povećava broj žalbi koje se upućuju kako Ustavnom sudu BiH, tako Sudu za ljudska prava u Strazburu i po čijim presudama FBiH uredno plaća značajna obeštećenja ovim licima zbog kršenja njihovih prava. Nesumnjivo da prioritet treba da bude

---

⁷¹ Odluka Vrhovnog suda FBiH, broj: broj: 03 0 K 000619 09 Kžk, od 29.3.2010., kojom se utvrđuje da je optuženi T.P. počinio šest protupravnih djela – ubistava iz člana 166.stav 2. tačka b), krivičnog djela – ubistva u pokušaju iz člana 166. stav 2. tačka b), u vezi s članom 28. i krivičnog djela – oštećenja tuđe stvari iz člana 293. stav 1. Krivičnog zakona Federacije BiH u neuračunljivom stanju.

ulaganje sredstava u otklanjanje uzroka koji dovode do kršenja ljudskih prava, a ne plaćanje odšteta kao posljedice ovih kršenja.⁷²

6. Pravna pomoć i zaštita

Prema žalbenim navodima i podacima sakupljenim u toku posjeta, utvrđeno je kako u pojedinim kaznenopopравnim ustanovama⁷³ postupajući sudija ne vrši obilazak pritvorenika kako bi ih uputio u njihova prava, uprkos zakonskoj obavezi. Ombudsmeni podsjećaju na preporuke Evropskog odbora za sprečavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) da nadležne sudske vlasti treba češće da obilaze i razgovaraju sa osuđenima, a ne samo da postupaju kada im se osuđenici izričito obrate.

U nekim kaznenopopравnim ustanovama⁷⁴ nema pravnika, tako da osuđena lica u korištenje njihovih prava upućuju odgajatelji koji u tom smislu nemaju potrebna znanja, ali ulažu dodatne napore kontaktirajući nadležno ministarstvo pravde i tražeći uputstva kako u konkretnim slučajevima pomoći osuđenom licu u ostvarivanju njegovih prava.

Posebnu zabrinutost izazivaju usmene pritužbe zatvorenika da su nakon podnošenja pritužbi ombudsmenima izloženi određenoj vrsti šikaniranja ili vrijeđanja uz opaske da im u tom slučaju „pomognu ombudsmeni ako mogu“.

Izražava se zabrinutost ne samo zato što je Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija propisano da se kazna zatvora izvršava na način da se zatvoreniku garantira poštovanje ljudskog dostojanstva, već se tu radi o ustavnom pravu zatvorenika na podnošenje pritužbe. U tom smislu CPT u svojim preporukama navodi da se svaki oblik prijetnje ili zastrašivanja zatvorenika zbog podnošenja pritužbe ne može tolerirati i podliježe sankcioniranju.

7. Koordinacija

Ombudsmeni za ljudska prava su u Specijalnom izvještaju o stanju u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija za 2009. godinu ukazali na potrebu uspostavljanja koordinacije, tako da se kreira baza podataka osuđenih lica i kapaciteta u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija, te formiraju trijažni centri na entitetskom nivou kroz koje bi prolazila sva osuđena lica. Ovo bi unaprijedilo i učinilo efikasnijim sistem za izvršenje krivičnih sankcija. Nažalost, do realizacije ove preporuke ombudsmena nije došlo, ali sve kaznenopopравne ustanove svakog radnog dana nadležnom ministarstvu pravde putem e-maila podnose dnevni izvještaj s kompletnim statističkim podacima o brojnog stanju pritvorenih i osuđenih lica.

⁷² Presuda od 24.11.2009., Halilović protiv BiH, Aplikacija br. 23968/05 prema kojoj je tužena država dužna aplikantu da isplati iznos od 22.500 eura (dvadesetdvijehiljadepetstotina eura) na ime nematerijalne štete, pretvoreno u konvertibilne marke po kursu koji važi na dan isplate, plus svi porezi koji mogu biti određeni na taj iznos

⁷³ KPZ Bijeljina

⁷⁴ Jedan od primjera je Odjeljenje Orašje, KPZ Sarajevo.

8. Radna terapija

Ombudsmeni su zabrinuti zbog činjenice da su u gotovo svim ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija učinjene samo minimalne promjene od prethodne posjete u pogledu pronalaženja mogućnosti za radno angažiranje osuđenih lica. Razlog za ovakvo stanje je nedostatak adekvatnog i raspoloživog radnog prostora unutar ustanova. Što se tiče rada osuđenih lica van ustanova, trenutno ih je angažiran veoma mali broj, a njihovo zapošljavanje provedeno je prema zakonskoj regulativi, mada i dalje postoji zabrinutost ombudsmena zbog kriterija prema kojima se odobrava ovaj vid radnog angažmana, posebno imajući u vidu činjenicu da ova osuđena lica uglavnom rade u preduzećima i firmama u kojima su radili prije upućivanja na izdržavanje kazne zatvora.

9. Obrazovanje

Kada je u pitanju uspostavljanje pravila za obrazovanje zatvorenika s ciljem eliminiranja nejednakog postupanja na terenu i prepuštanja da o ovom pravu odlučuje isključivo uprava ustanove, uočeni su nedovoljni napor. Ombudsmeni cijene da obrazovanje zatvorenika treba biti osigurano u saradnji s entitetskim, odnosno kantonalnim ministarstvima obrazovanja i nauke, uz uključivanje stručnog kadra za provođenje različitih obrazovnih programa za zatvorenike. Također, smatraju da odgajatelji za obrazovni, kulturni i sportski rad osuđenih lica treba da uspostavljaju adekvatniji i svrsishodniji program obrazovnih i kulturnih aktivnosti osuđenih lica imajući u vidu njihove obrazovne, kulturološke, vjerske i druge specifičnosti i potrebe.

10. Problem ovisnosti

Kada je u pitanju izrada procedura postupanja sa osuđenim licima koji su ovisnici o drogama, uključujući i postupanje u slučajevima unošenja, konzumiranja i rasturanja droge u ustanovama, ombudsmeni su uočili da većina ustanova po tom pitanju nije ništa uradila. Izuzetak je KPZ Bijeljina gdje se tokom dva mjeseca obavljao grupni terapijski rad sa osuđenim licima o temi: "Rad na ličnoj odgovornosti počilaca krivičnog djela nedozvoljene proizvodnje i prometa opojnih droga uz shvatanje društvene opasnosti počinjenog krivičnog djela i rad na primarnoj i tercijarnoj prevenciji narkomanije". Ombudsmeni insistiraju na kompletiranju stručnog kadra u sektoru za poslove tretmana (socijalni radnik, psiholog i odgajatelj) koji će pokrenuti adekvatan program i proceduru rada s ovisnicima o drogama, ali i pospješiti proceduru rješavanja mogućih zloupotreba unošenja, konzumiranja i rasturanja narkotika u ustanovama, kroz savjetodavne, preventivne, ali i represivne mehanizme.

11. Zaključak

Posjete ustanovama koje su ombudsmeni obavili u 2010. godini jasno pokazuju da veliki dio preporuka iz Specijalnog izvještaja nije ispoštovan. Može se zaključiti da su uprave kazno-popravnih ustanova usvojile samo određene ograničene mjere kao odgovor na date preporuke.

8.2.2. Preporuke

Osim sveobuhvatne analize stanja u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija, ombudsmeni su djelovanjem u individualnim slučajevima u 2010. godini nastojali otkloniti uzroke koji dovode do kršenja ljudskih prava, te su u ovim slučajevima donosili preporuke. Tako su u četiri slučaja izdate preporuke nadležnim organima i zbog specifičnosti slučajeva i potrebe preduzimanja daljnjih aktivnosti od šire društvene zajednice, ombudsmeni ukazuju na ove preporuke.

Preporuka broj: P-106/10

Povodom slučaja stranke T.P. kojoj je izrečena mjera prisilnog smještaja u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu, ombudsmeni su po službenoj dužnosti izdali preporuku Ministarstvu pravde BiH, Federalnom ministarstvu pravde i Federalnom ministarstvu zdravstva da bez daljnjeg odgađanja preduzmu sve potrebne aktivnosti s ciljem određivanja ustanove u koju će T.P. biti smješten radi liječenja. **Preporuka je ispoštovana.**

Preporuka broj: P-142/1075

U postupku po žalbama podnesenim od zatvorenica koje izdržavaju kaznu u KPZ Tuzla, ombudsmeni su utvrdili povredu prava na očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja podnositeljica žalbi i preporučili direktoru KPZ Tuzla da izvrši preispitivanje odluke o boravku svih osuđenica u zatvorenom odjeljenju, te da bez daljnjeg odgađanja preduzme sve mjere za otklanjanje mogućih negativnih posljedica usljed boravka na ovom odjelu. **Preporuka je djelimično prihvaćena.**

- Navedena preporuka ukazuje da u FBiH još uvijek nije sistemski, na kvalitetan način i u skladu s međunarodnim standardima uređeno pitanje izvršavanja krivičnih sankcija nad ženama, tako da, iako su izvršena određena ulaganja u adaptaciju Odjeljenja za izvršenje krivičnih sankcija nad ženama u KPZ Tuzla, posjetom ovom odjeljenju ombudsmeni su utvrdili da zatvorenice borave u dnevnom boravku bez prirodne svjetlosti i da se zajedno s majkama koje se nalaze na izdržavanju kazne nalaze i dvije bebe.⁷⁶ Upoređujući uslove za smještaj lica muškog spola koji su upućeni na izdržavanje kazne može se zaključiti da se osuđenice nalaze u lošijim uslovima i da zbog činjenice da su smještene u zatvoreni odjel, koji postoji samo u KPZ Tuzla, ne mogu biti čak ni premještene. Nadležni organi u

⁷⁵ Ova preporuka odnosi se na predmete broj: Ž-SA-07-280/10, Ž-SA-07-219/10 i Ž-SA-318/10

⁷⁶ Obrazloženje koje je ombudsmenima dato prilikom posjete KPZ Tuzla je da je prilikom projektiranja zaboravljeno planiranje prozorskih otvora u dnevnom boravku, a koji je za ovu namjenu pretvoren od hodnika koji vodi u spavaonice.

F BiH moraju pod hitno preduzeti mjere s ciljem osiguranja jednakog tretmana svih osuđenih lica bez obzira na njihov spol.

- Pravo na radni angažman osuđenica je u značajnoj mjeri ograničeno i uglavnom uključuje poslove čišćenja, a za svoj rad one nisu plaćene, što ih stavlja u stanje socijalne ugroženosti, jer je nekim od njih to jedini izvor prihoda. Neke od njih nemaju novca za održavanje lične higijene, što je posebno bitno kada se uzme u obzir da se radi o licima ženskog spola.
- Onemogućen radni angažman osuđenica, također, za sobom povlači nemogućnost korištenja pogodnosti popodnevnog odmora, što znači da one od ustajanja u 6h ujutro do "prebrojavanja" u 21h moraju da provode u tzv. dnevnom boravku, sjedeći na drvenim klupama, naslonjene na trpezarijski sto ili jedna na drugu.
- Na traženje okupacione terapije koja bi uključivala: pletenje, heklanje i slično, Uprava je osuđenica obećala da će materijal za ove potrebe biti kupljen, ali da im rad neće biti plaćen. Međutim, one smatraju da je to nepravedno jer bi ovakvim svojim radom doprinijele Zavodu.
- Sve osuđenice s kojim je obavljen razgovor žalile su se na pravo na šetnju. Naime, one navode da imaju pravo na šetnju tri sata na dan, između 15 i 18 sati, ali ih šalju u tzv. „veliki krug“ gdje, kako tvrde, nema sunca ni u koje doba dana, jer je ovaj prostor zaklonjen velikom zgradom, a nije im dozvoljeno ni sjedenje u „šadrvanu“. Tokom šetnje potpuno im je onemogućen susret s drugim osuđenica smještenim u poluotvoreni odjel.
- Sve osuđenice su se prilikom posjete ombudsmena žalile na pravo korištenja telefona. Osuđenica koje se nalaze u zatvorenom odjeljenju bilo je omogućeno korištenje telefona samo naveče poslije 19 sati, kada se nisu mogle obratiti ombudsmenima, nevladinim organizacijama za zaštitu ljudskih prava itd. Nakon intervencije ombudsmena osuđenica je omogućeno pravo korištenja telefona i to u dva termina na dan, ne duže od pet minuta po licu. Osuđenice su se žalile i da njihove telefonske razgovore prisluškuju sudski vodnici/vodnice, a potom se te informacije prenose.
- Jedna od osuđenica žalila se da dobiva otvorena pisma i da se to desi „slučajno“, te da je primijetila da predugo čeka na dolazak pisama.

Sve one smatraju da su u diskriminirajućem položaju u odnosu na osuđenice u drugom odjeljenju. Osnovi sumnje na kršenje ljudskih prava, po ocjeni ombudsmena BiH, u konkretnom slučaju odnose se na moguću povredu prava na očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja osuđenica.

Polazeći od iznesenih ocjena, a s ciljem otklanjanja uočenih slabosti i nepravilnosti te sprečavanja daljnjeg kršenja pojedinačnih prava osuđenica, ombudsmeni su izdali preporuku direktoru ustanove da izvrši preispitivanje odluke o boravku svih osuđenica u zatvorenom odjeljenju te da bez daljnjeg odgađanja preduzme sve mjere za otklanjanje mogućih negativnih posljedica usljed boravka na ovom odjelu. Tokom posjete ovoj ustanovi obavljene u oktobru 2010. godine uprava ustanove i osuđenice informirali su ombudsmene da su uslovi života u ovom odjeljenju donekle poboljšani, ali da i dalje ostaje problem nedostatka dnevnog svjetla i manjka okupacione terapije.

POGLAVLJE IX.

PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

POGLAVLJE IX. PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

9.1. Uvod

Ombudsmeni su u 2010. godini posebnu pažnju posvetili pitanju prava djece jer postoji zabrinutost da se zbog odsustva statističkih podataka, analiza, procedura, standarda i normativa, zasnovanih na profesionalnim principima, ne može stvoriti slika stvarnog stanja dječijih prava u BiH, a prisutna je i pojava isključenosti djece i njihovih roditelja ili zakonskih staratelja iz procesa odlučivanja o pravima djece, čak i u slučajevima kada je zakonom to propisano kao obaveza.

Tokom 2010. godine usvojen je određen broj zakona i drugih pravnih akata usmjerenih na zaštitu djece, i na državnom i na entitetskom nivou.⁷⁷ Međutim, ombudsmeni primjećuju da je proces usvajanja novih zakonskih rješenja ili izmjena postojećih u interesu djece veoma spor, opterećen dugom procedurom usvajanja i često se odvija bez konsultacija.

9.2. Postupanje po žalbama

U Odjelu za praćenje prava djece tokom 2010. godine zaprimljene su **94** žalbe i one su se u najvećem broju odnosile na nemogućnost kontakata djeteta s jednim od roditelja ili drugim članovima uže porodice, nemogućnost izdavanja putnih isprava za djecu⁷⁸, neizvršenje procesa upisa djece u matične knjige rođenih, neosiguranje efikasne zaštite djece od nasilja u porodici i vršnjačkoj grupi, neizvršenje uplate alimentacije i sl. Dakle, u žalbama izjavljenim Odjelu, kao odgovorni organi, organi koji krše i ugrožavaju prava djece najčešće su označeni centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije i nadležna resorna ministarstva u oblasti socijalne i dječje zaštite, kao i u oblasti obrazovanja.

Postupanje Odjela po pojedinačnim žalbama roditelja djece ili drugih lica koja zastupaju interese djece predstavlja jedan od najvažnijih vidova djelovanja u ostvarivanju zaštite dječijih prava. Kroz rad na pojedinačnim žalbama ili u postupcima istraživanja po službenoj dužnosti, ombudsmeni nastoje ukazati na značaj što dosljednije primjene Konvencije o pravima djeteta u svakodnevnom radu i odlučivanju i usklađivanja domaćeg zakonodavstva s Konvencijom. Kroz preporuke i ostale odluke ukazuje se odgovornim institucijama i službama na faktore koji onemogućavaju adekvatan zakonski tretman prema djeci u BiH i predlažu odgovarajuće mjere za efikasnu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava djece.

---

⁷⁷ Odluka o ograničavanju stavljanja na tržište igračaka i proizvoda za djecu koja sadrže ftalate („Službeni glasnik BiH“, broj 4/10), Uredba o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnicima („Službeni glasnik RS“, broj 10/10), Pravilnik o izvođenju ekurzija i izleta („Službeni glasnik RS“, broj 19/10), Pravilnik o uslovima za početak rada predškolske ustanove („Službeni glasnik RS“, broj 24/10) i sl.

⁷⁸ Ovo je najčešće posljedica nerazriješenih konflikata roditelja i nedavanja saglasnosti jednog od roditelja za izdavanje putne isprave djetetu.

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Završeni predmeti
Ured Banja Luka	32	14	18
Ured Brčko	3	2	1
Ured Livno	/	/	/
Ured Mostar	6	4	2
Ured Sarajevo	53	35	18
UKUPNO	94	55	39

Tabela 11. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava djece po uredima

9.3. Karakteristični primjeri zaštite prava djece

U ovom dijelu Izvještaja, a s ciljem dobivanja slike stanja u oblasti prava djece, prezentirano je nekoliko pojedinačnih slučajeva vezanih za pojedinačna kršenja prava djece koji predstavljaju karakteristične grupacije žalbi registriranih u Odjelu za praćenje prava djece.

9.3.1. Problem izdavanja putne isprave

Instituciji ombudsmena žalbom se obratila stranka zbog problema vezanog za nespremnost bivšeg supruga da da saglasnost za prelazak granice za njihovo zajedničko maloljetno dijete koje je odlukom suda povjereno na brigu i staranje majci dok se otac obavezao na doprinos u izdržavanju djeteta. Istom presudom utvrđeno je da je za odlazak maloljetnog djeteta u inozemstvo i prelazak državne granice neophodna saglasnost oca. Podnositeljica žalbe istaknula je da otac ne želi dati saglasnost za prelazak granice zajedničkog maloljetnog djeteta, iako s djetetom nema kontakta niti plaća alimentaciju. U skladu sa svojim ovlaštenjima i nadležnostima, ombudsmeni su preporučili nadležnom centru za socijalni rad da odmah pozove oca maloljetnog djeteta i provjeri navode žaliteljice, te da preduzme sve mjere s ciljem uspostavljanja dijaloga i normalizacije odnosa između roditelja maloljetnog djeteta. U konkretnom slučaju žaliteljica se za zaštitu svojih prava obratila nadležnom sudu kojem je Institucija ombudsmena uputila dopis ukazujući na hitnost prioritnog rješavanja ovog predmeta, a s obzirom da su prava djeteta ugrožena zbog nespremnosti roditelja djeteta na dijalog. Ovaj slučaj riješen je tako da je sud donio odluku kojom se omogućava putovanje djetetu.

U drugom slučaju registriranom u Odjelu za praćenje prava djece, a koji je u vezi s pitanjem ostvarivanja prava na putnu ispravu djeteta, navodi žalbe ukazuju na kršenje prava djeteta, jer nadležni organ za izdavanje putne isprave (centar javne sigurnosti i ministarstvo unutrašnjih poslova) zahtijevaju i saglasnost oca, iako pravosnažnom presudom o razvodu braka izdavanje putne isprave nije uslovljeno saglasnošću oca. U konkretnom slučaju, otac djeteta u postupcima kod nadležnih organa za izdavanje putne isprave ne daje saglasnost. Zbog toga, a sve u skladu s Uputstvom o načinu utvrđivanja ispunjavanja uslova za izdavanje putne isprave iz člana 18. stav 3. Zakona o putnim ispravama BiH, nadležni zahtijevaju mišljenje nadležne službe socijalne zaštite (centra za socijalni rad). Prema navodima nadležnih predstavnika centra za socijalni rad, navedenim uputstvom samo se dodatno opterećuju roditelji maloljetne djece, djeca, ali i organi starateljstva.

9.3.2. Ostvarivanje kontakta djece s roditeljima i srođnicima

Ombudsmeni su donijeli preporuku kojom ukazuju nadležnom sudu i centru za socijalni rad na nužnost da odmah, po prijemu preporuke, preduzmu sve neophodne radnje i mjere s ciljem ostvarivanja neposrednih kontakata podnosilaca žalbe, bake i djeda s unukom. Naime, podnosioci žalbe, kao baka i djed, ne ostvaruju kontakt s unukom, iako su imali pravosnažne sudske presude i pokrenuli odgovarajuće izvršne postupke kod nadležnog suda. Institucija ombudsmena je u ovom predmetu istraživanju kršenja prava pristupila isključivo sa aspekta prava djeteta, odnosno prava maloljetne djevojčice. Djevojčica je bez roditeljskog staranja, jer su joj roditelji poginuli u saobraćajnoj nesreći, a druga baka i staratelj maloljetne djevojčice onemogućuju viđanje s bakom i djedom po majci. Centar za socijalni rad i općinski sud preuzeli su niz mjera radi ostvarivanja i održavanja ličnih odnosa bake i djeda s unukom, ali do kontakta nije dolazilo. U postupku po preporuci ombudsmena, a nakon održanog konsultativnog sastanka između predstavnika centra i suda, staratelju je ukazano na odredbe Porodičnog zakona i na mogućnost da, ako ugrožava interese štice, organ starateljstva može imenovati drugog staratelja. Institucija ombudsmena obaviještena je da je zajedničkim djelovanjem suda i organa starateljstva došlo do uspostavljanja dijaloga i normalizacije odnosa između dvije porodice, odnosno do kontakta između bake i djeda s unukom.

9.3.3. Nasilje nad djecom

Ombudsmeni su otvorili istragu po službenoj dužnosti, a na osnovu članka u dnevnim novinama s ciljem zaustavljanja navodnog dugogodišnjeg zlostavljanja djevojčica iz okoline Novog Travnika od strane oca i maćehe. U ovom slučaju, nadležno tužilaštvo obavijestilo je ombudsmene da je podignuta optužnica protiv D.S. i D.M. zbog krivičnog djela nasilja u porodici. Ombudsmeni navode ovaj slučaj u svom godišnjem izvještaju kao negativan primjer koji ukazuje na to koliko su svi mehanizmi zaštite dječijih prava u jednoj lokalnoj zajednici zakazali i da se u konkretnom slučaju isključivo organi bave posljedicom iako je nasilje trajalo duži vremenski period.

9.3.4. Obrazovanje

Institucija ombudsmena zaprimila je žalbe roditelja, koje se tiču kršenja dječijih prava koje uzrokuje primjena Pravilnika za izbor učenika generacije i ponosa generacije u osnovnim školama na području FBiH. S obzirom na broj žalbi koje se odnose na ovu tematiku⁷⁹, upućen je dopis Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH, čija je nadležnost *inter alia* ustanovljavanje standarda znanja učenika i ocjenjivanje postignutih rezultata; davanje savjeta nadležnim obrazovnim vlastima u vezi s pitanjima propisanih standarda znanja i njihove primjene; uspostavljanje kontakata s tijelima koja imaju slične funkcije u drugim zemljama kao i s međunarodnim organizacijama i institucijama s ciljem usklađivanja propisanih standarda u obrazovanju; provođenje drugih aktivnosti u vezi sa uspostavljanjem i primjenom standarda znanja i ocjenjivanja kako bi se zajednički postiglo da se ispuni jedan od ciljeva obrazovanja - promocija poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i priprema svakog lica za život u društvu koje poštuje principe demokratije i vladavine zakona. Ombudsmeni su preporučili Agenciji da,

⁷⁹ Ž-SA-01-876/10, Ž-SA-01-822/10 i Ž-SA-01-447/10

imajući u vidu zakonom utvrđena ovlaštenja, a u saradnji s nadležnim ministarstvima, prije početka školske 2010/11 provjere činjenice na koje žalbe podnesene ombudsmenima ukazuju, te da preduzmu mjere na utvrđivanju jedinstvenih standarda i normativa koji bi izbor učenika učinili objektivnim bez trauma za učenike koji učestvuju u izboru, ali i komisiju koja ih bira.

9.4. Aktivnosti Odjela na promoviranju prava djece

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH je od početka reforme Institucije započete u januaru 2009. godine u fokus svog djelovanja stavila zaštitu prava djeteta kroz jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece, kao specijaliziranog odjela. U tom nastojanju i u 2010. godini Instituciji je punu podršku dala organizacija *Save the Children Norway*, a u skladu sa svojom politikom jačanja nacionalnih mehanizama zaštite prava djeteta. U 2010. godini Odjel za praćenje prava djece preduzeo je niz aktivnosti s ciljem promoviranja prava djece od kojih su svakako značajna istraživanja o pravima djece, edukacija u školama, izrada specijalnih izvještaja, učešće na stručnim skupovima na kojima se raspravljalo o pravima djece i sl. U 2010. godini nastavljena je aktivnost „Ombudsmen u vašoj školi“ u formi edukacije djece u osnovnim i srednjim školama BiH kroz sadržajne radionice usmjerene na senzibiliziranje djece za problem narušavanja dječijih prava i promociju ombudsmena kao mehanizma djelovanja radi ostvarivanja i zaštite dječijih prava. Paralelno s procesom edukacije, provedeno je istraživanje o primjeni principa participacije djece i odraslih u interesu djece, te o stepenu informiranosti djece o Konvenciji o pravima djeteta i načinima zaštite dječijih prava kroz mehanizme djelovanja ombudsmena, kako opažaju situacije narušavanja dječijih prava i šta predlažu za popravlanje stanja u državi.

Zaključci istraživanja prezentirani su u Specijalnom izvještaju koji ukazuje da djeca nisu imala potpunu informaciju o tome čime se bave ombudsmeni i koji je mehanizam rada Institucije. Oko dvije trećine ukupnog uzorka ispitanika/ca čulo je nešto o Konvenciji o pravima djece. Nadalje, djeca su procijenila da se najviše krši pravo djeteta na slobodu (23%), zatim pravo izražavanja mišljenja (17%), pravo na obrazovanje (13%) i pravo djece da budu zaštićena od svakog oblika nasilja (9%). Veliki broj djece, skoro tri četvrtine, nije odgovorilo na pitanje koja se dječija prava posebno krše u školi. Skoro polovina djece nije imala prijedlog kako se može poboljšati stanje dječijih prava, dok se druga polovina usmjerila na edukaciju o dječijim pravima, veće poštovanje dječije ličnosti i dječijeg mišljenja i na kažnjavanje onih koji narušavaju dječija prava kao i na alarmiranje odgovornih institucija i sankcioniranje onih koji krše dječija prava.

U 2010. godini Institucija je provela istraživanje o stanju prava djece u ustanovama za smještaj djece bez roditeljskog staranja, ustanovama za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i u dijelu ustanova za djecu s teškoćama u razvoju. U okviru istraživanja organiziran je obilazak 33 ustanove u cijeloj BiH, 19 ustanova za zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja, šest centara za djecu s posebnim potrebama i tri ustanove za djecu s društveno-neprihvatljivim ponašanjem. Istraživanjem je obuhvaćeno oko 2000 djece uzrasta od nekoliko dana do 18 godina.

U 2010. godini Odjel je prema Komitetu o pravima djeteta UN-a uputio izvještaje vezane za primjenu dva opciona protokola u BiH, i to: Izvještaj o primjeni fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta koji se odnosi na prodaju djece, dječiju prostituciju i dječiju pornografiju (OPSC) i Izvještaj o primjeni fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o učešću djece u oružanim sukobima (OPAC).

9.4.1. Obilježavanje značajnih datuma

Ombudsmeni su, prilikom obilježavanja Međunarodne sedmice djeteta⁸⁰, pokušali u što većoj mjeri skrenuti pažnju javnosti na potrebu i obavezu poštivanja djeteta i zaštitu dječjih prava, garantiranih Konvencijom o pravima djeteta. U okviru Sedmice djeteta, Institucija ombudsmena realizirala je aktivnost „Ombudsmen u vašoj školi“ u školama u Sarajevu i Brčkom. U istoj sedmici predstavnici Odjela za praćenje prava djece učestvovali su na stručnom skupu o većem obuhvatu djece predškolskim sistemom vaspitanja i obrazovanja, a koje je organizirao Savjet za djecu Republike Srpske i Ministarstva za porodicu, omladinu i sport Republike Srpske. Povodom Međunarodnog dana djeteta, 20. novembra, Institucija je upriličila pres-konferenciju u Banjoj Luci na kojoj su prezentirani Specijalni izvještaj o stanju prava djece smještene u ustanove i Specijalni izvještaj o participaciji djece i odraslih u školama.

9.4.2. Članstvo u mrežama

Institucija ombudsmena je kao dio mreže Ombudsmena za djecu Jugoistočne Evrope učestvovala u svim aktivnostima koje je realizirala Mreža u 2010. godini, uključujući i učešće na godišnjoj konferenciji koja je održana u Banjoj Luci o temi: *“Djeca imaju pravo na zaštitu od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja. Da li smo učinili dovoljno da ih zaštitimo?”*

Institucija ombudsmena je u 2010. godini primljena u punopravno članstvo Evropske mreže ombudsmena za djecu (ENOC-European Network of Ombudspersons for Children). Dodjeljivanje punopravnog članstva podrazumijeva određene kriterije kao što su potpuna nezavisnost Institucije, djelovanje u skladu s Pariskim principima i istaknuta uloga u zaštiti i promociji dječjih prava. Članstvo u ovoj asocijaciji predstavlja podstrek, ali i dalju obavezu ombudsmenima da angažiranje i rad usmjere na očuvanje dostignutog nivoa primjene standarda u zaštiti i promociji prava djece, a što i jeste bio jedan od uslova za članstvo u ENOC-u.

9.4.3. Istraživanja i specijalni izvještaji

9.4.3.1. Djeca i prosjačenje

Rezultati provedene studije o prosjačenju iz 2009. godine bili su zabrinjavajući i upućivali su na propuste u sistemskom rješavanju problema prosjačenja djece u BiH zbog čega je Odjel za praćenje prava djece nastavio aktivnosti vezane za sprečavanje prosjačenja djece. Tako je tokom 2010. godine finaliziran Specijalni izvještaj o problemu prosjačenja djece u BiH koji sadrži smjernice za daljnje djelovanje a koje su zasnovane na najboljem interesu djece. Institucija ombudsmena, a na osnovu nalaza istraživanja, zagovara uspostavljanje dnevnih centara za

⁸⁰ Kao sedmica djeteta obilježava se prva sedmica u oktobru

djecu zatečenu u prosjačenju kao i prihvatnih stanica za djecu i omladinu zatečenu u skitnji i prosjačenju u svim općinama u BiH u kojima je ta pojava izražena. Ovakvo stajalište ombudsmena zasnovano je na pozitivnoj praksi centara za socijalni rad u Banjoj luci, Sarajevu i Nevladine organizacije „Zemlja djece“ iz Tuzle. Na ovaj način želi se ukazati da dobra saradnja ustanova i nevladinih organizacija u suzbijanju i prevenciji prosjačenja među djecom i mladima daje izvanredne rezultate. Ombudsmeni smatraju da je rješavanju problema prosjačenja neophodno pristupiti sistemski, postupno uz uključivanje i koordinaciju svih nadležnih organa koji su dužni da zaštite djecu i njihova prava.

9.4.3.2. Djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH

Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH je polazeći od osnovnih principa da svaki čovjek ima urođena, jednaka i neotuđiva prava ocijenila potrebnim izvršiti procjenu stanja prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju. Indikator za izradu ovog izvještaja su predmeti koji su zaprimljeni u Instituciji ombudsmena, a tiču se prava djece s posebnim potrebama, posebno u oblasti obrazovanja i socijalne zaštite.

Predstavnici Institucije ombudsmena su u namjeri da sačine sveobuhvatnu procjenu stanja prava ove kategorije djece izvršili analizu zakonodavnog okvira koji uređuje ovu oblast, te analizu stanja na terenu koja je sačinjena na osnovu razgovora s djecom, predstavnicima udruženja roditelja i ostalih lica koja se brinu o djeci koja imaju smetnje u psihofizičkom razvoju. Izvršena je i posjeta određenom broju nevladinih organizacija i vladinih institucija na čitavoj teritoriji BiH (škole, zavodi, centri, savezi i sl.), a održano je i nekoliko konsultativnih sastanaka s predstavnicima nadležnih organa.

U specijalnom izvještaju posebna pažnja posvećena je problemu autizma i autistične djece zato što postoji veoma malo saznanja o ovom problemu, dok u BiH evidentno postoji tendencija porasta broja autistične djece. U BiH **ne postoji nijedan specijalizirani dijagnostički tim za autizam, ne postoji klinički odjel za tretman poremećaja u ponašanju, niti postoji namjenski objekat za autistična lica**. Samo dvije ustanove, odnosno klinike (Banja Luka i Sarajevo) vrše dijagnosticiranje, a proces postavljanja dijagnoze veoma je stresan i za dijete i za roditelje.

Zbog nepostojanja medicinsko-pedagoško-socijalnog sistema usluga za lica u autističnom spektru, njihova osnovna ljudska prava, prije svega pravo na zdravlje, pravo na obrazovanje i na rad, **svakodnevno se krše**. Podrška roditeljima i cijeloj porodici lica s autizmom također izostaje, te je cijela porodica potpuno prepuštena sama sebi.

Ombudsmeni za ljudska prava, a na osnovu analize stanja prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju prezentiranom u Specijalnom izvještaju, ukazuju na potpuni izostanak sistema brige i zaštite ove kategorije, a što se odražava u činjenicama da nema uspostavljenog procesa kategorizacije, prisutan je nedostatak stručnog kadra i specijaliziranih ustanova, nije osigurana društvena inkluzija djece, posebno u segmentu obrazovanja itd.

S tim u vezi, upućene su preporuke nadležnim institucijama, Ministarstvu civilnih poslova BiH, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, entitetskim i kantonalnim ministarstvima nadležnim za obrazovanje i socijalnu zaštitu i Vladi Brčko Distrikta BiH da preduzmu odgovarajuće mjere i radnje s krajnjim ciljem da djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH uživaju sva prava zagwarantirana Konvencijom o pravima djeteta.

Nedovoljna edukacija roditelja i društva čine djecu „nevidljivom“, jer se mnoga nalaze u svojim domovima i prepuštena su uglavnom na brigu porodici. Neophodno je preduzeti korake radi podizanja svijesti društva kako bi ova djeca, kao i sva druga djeca, bila uključena u društvo. Nažalost, predrasude okoline i dalje imaju dominantan uticaj, što ima za posljedicu da se djeca najčešće izoliraju, bez mogućnosti socijalizacije i ostvarivanja osnovnih prava. Međutim, ono što apsolutno niko ne može osporiti i umanjiti značaj jeste način na koji se roditelji djece sa posebnim potrebama i druge osobe, prvenstveno profesionalci, „snalaze“, u smislu da formiraju udruženja/udruge, sa krajnjim ciljem da pomognu prvenstveno svojoj djeci, a potom i sami sebi. Sve dosada postignuto u radu sa djecom sa posebnim potrebama/smetnjama u psiho-tjelesnom razvoju je u većoj mjeri rezultat volje, energije, nade i entuzijazma prvenstveno članova ovih udruženja koji se maksimalno trude da izmijene stanje i svijest u društvu vezano za prava ove kategorije, organizirajući pojedinačne akcije, aktivnosti, kampanjame i sl. Svakako da, usprkos brojnim željama i teškom radu, udruženja ne mogu sistemski rješavati probleme i svjesni su da im je potrebna podrška vlasti, te na brojne načine „lobiraju“ kod nadležnih za bilo kakav vid podrške i suradnje.

Ombudsmeni za ljudska prava žele ponovo ukazati i u svom Godišnjem izvještaju na **nužnost osiguranja dosljedne primjene donesenih zakona**, posebno imajući u vidu činjenicu da su ti zakoni usvojeni na prijedlog izvršne vlasti, koja sada propušta da primijeni te zakone. Vladavina prava na kojoj počiva svaka država prvenstveno treba osigurati primjenu zakonodavstva, uključujući i usvojene međunarodne standarde. Specijalni izvještaj pokazao je, nažalost, da u praksi postoje veliki otpori u primjeni zakona, koji su često zasnovani i na subjektivnosti. Tako, primjera radi, veoma često i neopravdano pojedini predstavnici predškolskih i školskih ustanova izražavaju svoje neslaganje s inkluzijom u nastavi, iako je ovo pravo utvrđeno zakonom. Ombudsmeni smatraju da lična stajališta ne smiju biti prepreka za provođenje zakona i da je potrebno, kada se radi o inkluziji, osigurati edukaciju nastavnog i drugog stručnog osoblja.

Pored problema u inkluziji djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u obrazovanju, predstavnici udruženja i saveza ukazuju da se djeca iz ove kategorije i kada završe školu ne mogu zaposliti, jer se uglavnom školuju za zanimanja za koja nema potrebe na tržištu rada (npr. slijepo lice i zanimanje telefoniste i sl.), odnosno nisu aktuelna i zastarjela su. Bilo bi veoma značajno da se preduzmu mjere s ciljem promjene stanja u ovoj oblasti, posebno imajući u vidu da u BiH na entitetskom novu postoji Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida⁸¹, odnosno Zakon o profesionalnoj

---

⁸¹ Prečišćeni tekst, objavljen u „Službenom glasniku RS“, broj 54/09

rehabilitaciji i zapošljavanju lica s invaliditetom⁸², koji pružaju dobru osnovu za zapošljavanje ove kategorija lica.

9.4.3.3. Stanje u ustanovama za zbrinjavanje djece

Odjel za praćenje prava djece, uz podršku organizacije *Save the Children Norway*, u 2010. godini proveo je istraživanje o stanju u 33 ustanove na nivou teritorije BiH, od čega **19 ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja, tri ustanove za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i šest centara za djecu s teškoćama u razvoju**. Istraživanje je zasnovano, prije svega, na ocjeni stanja na terenu, a posebna pažnja posvećena je pitanju finansiranja ustanova, mehanizmima za zaštitu djece od svih oblika diskriminacije, kao i mehanizmima za ocjenu kvaliteta njihovog življenja, a s obzirom na dob djeteta, i standarde koji se primjenjuju u ustanovama. Obuhvaćeno je oko 2000 djece u trenutku istraživanja u ustanovama, u dobi do 18 godina.

U toku obilaska ustanova istraživački tim uočio je povredu prava djeteta i intervenirao *ex officio* u nekoliko slučajeva od kojih ističemo: JU Dječiji dom "Bjelave" Sarajevo; problem saobraćajnice ispred Doma za djecu bez roditeljskog staranja u Tuzli; smještaj dječaka u ustanovu protivno njegovoj volji; kršenje prava hraniteljica u Socijalno-pedagoškim životnim zajednicama (SPŽZ) Unsko-sanskog kantona i nenamjensko korištenje Đačkog doma u Bihaću; Dječiji dom "Kiseljak" Zvornik.

Iz provedenog istraživanja proizilaze **zapažanja i zabrinutosti** ombudsmena u pogledu nedostatka zvaničnih statističkih pokazatelja o tačnim podacima koji se tiču djece bez roditeljskog staranja, djece s posebnim potrebama i djece društveno neprihvatljivog ponašanja. Prisutno je zanemarivanje uloge centara za socijalni rad pri čemu je nužno osigurati da nadležni organi u oblasti socijalne zaštite moraju postati svjesni značaja i uloge centara za socijalni rad. Ombudsmeni posebno ukazuju na problem nedefiniranog odnosa ustanova i osnivača, a što se odražava i pitanje sigurnosti finansiranja ovih ustanova. Ustanove za smještaj djece često se nalaze na lokacijama koje ne zadovoljavaju minimalne standarde, a i sami objekti su u veoma lošem stanju. Sporna su i imenovanja direktora ustanova i nepostojanje jasnih kriterija i pravila nadzora nad procedurom izbora odgajateljica. Zakonski su nedovoljno definirana pitanja angažiranja djece u radionicama organiziranim u okviru ustanova, njihova zdravstvena zaštita, obrazovanje, komunikacije s biološkom porodicom, prijateljima, okruženjem itd.

S obzirom na nalaze iz Specijalnog izvještaja, Institucija ombudsmena izradila je osam preporuka nadležnim organima, i to:

Vladi Federacije BiH da razmotri mogućnosti uspostave Fonda za socijalnu zaštitu s ciljem postizanja socijalne izjednačenosti prava svih na teritoriji FBiH, po ugledu na već postojeći Javni fond u RS-u.

---

⁸² „Službene novine FBiH“, broj 9/10

Vlada FBiH i RS da iniciraju donošenje pravilnika s jedinstvenim kriterijima za otkrivanje i ocjenjivanje sposobnosti, razvrstavanje i evidenciju djece i omladine ometene u fizičkom i psihičkom razvoju koji bi se primjenjivao u oba entiteta.

Ministarstvu civilnih poslova BiH da sačini informaciju o realizaciji mjera utvrđenih dokumentom “Zaštita djece bez roditeljskog staranja i porodice pod rizikom od razdvajanja u BiH 2006-2016” s posebnim fokusom na donošenje akcionog plana za transformaciju institucija za djecu bez roditeljskog staranja i uspostavljanje minimuma socijalnih usluga.

Ministarstvu finansija BiH da razmotri sve mogućnosti realiziranja oslobađanja od PDV-a svih nabavki i usluga potrebnih za rad ustanova socijalne skrbi i da razmotri uvođenje u praksu dobro iskustvo drugih zemalja koje za socijalnu skrb izdvajaju sredstva i iz poreza na luksuznu robu (piće, cigarete i sl.), te igre na sreću i kocku.

Ministarstvu pravde BiH da dostavi informaciju o mjerama koje su preduzete na provođenju “Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH 2006-2010 godine” i da inicira izmjene i dopune Zakona o udrugama i fondacijama BiH kojima će precizirati pod kojim uslovima humanitarne organizacije, udruženja građana, fondacije, domaće i strane, mogu osnivati ustanove u oblasti socijalne zaštite i organizirati njihov rad.

Federalnoj inspekciji rada da izvrši hitnu provjeru ispunjavanja prava iz ugovora o radu za lica angažirana u socijalno-pedagoškim životnim zajednicama za skrb o djeci bez roditeljskog staranja, s posebnim osvrtom na popunjenost radnih mjesta sistematiziranim unutrašnjim aktima o sistematizaciji i da li se na tim radnim mjestima angažira osoblje po osnovu ugovora o djelu.

Ministarstvu rada i socijalne skrbi FBiH i Federalnoj upravi za inspekcijske poslove da izvrši nadzor i pregled ustanova “Obiteljski centar Papa Ivan Pavao II”, u Vionici i Čitluku, u koje se djeca upućuju rješenjima centara za socijalni rad, ali nad kojima nadzor Ministarstvo nije nikada izvršilo i nema ih u zvaničnoj evidenciji ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja.

Skupštini Unsko-sanskog kantona da osigura hitnu provjeru stanja prava djece i osoblja koje o njima brine u socijalno-pedagoškim životnim zajednicama, posebno u odnosu na ispunjenje Odluke o naknadi za smještaj djeteta te da osigura hitnu provjeru stvarne svrhe Đačkog doma u Bihaću u odnosu na namjenu zbog koje je otvoren.

9.4.3.4. Participacija djece i odraslih u interesu djece u školama

U okviru projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za zaštitu prava djeteta“, koji provodi Institucija ombudsmena BiH, u saradnji s organizacijom *Save the Children Norway*, vođeni činjenicom da je škola ustanova od posebnog značaja, koja uz porodicu ima najznačajniju ulogu u socijalizaciji djece, realizirana je aktivnost praćenja rada školskog odbora i vijeća roditelja, mehanizama koji mogu i treba da utiču na rad, organizaciju i ciljeve škole, kao i rada vijeća učenika kao tijela koje se direktno bazira na mišljenju djece. S tim u vezi, izvršena je analiza primjene principa

participacije djece i odraslih u interesu djece u praksi. Analiza je zasnovana na podacima prikupljenim tokom empirijskog istraživanja na odgovarajućem uzorku odraslih i djece. Na uzorku odraslih primijenjeno je anonimno anketiranje. Upitnik je poštom dostavljen menadžmentu, kao i predstavnicima vijeća roditelja i članovima školskih odbora u 150 škola. Povratnu informaciju dobili smo iz 100 škola (57 iz FBiH, 41 iz RS i 2 iz BD; ili ukupno 63 osnovne i 37 srednjih škola s područja cijele BiH). Također, istraživanje je izvršeno i na uzorku od 273 djece, uzrasta od 9 do 18 godina, učenika osnovnih i srednjih škola u Doboju, Zenici, Tuzli, Mostaru, Stocu, Prijedoru, Trebinju i Nevesinju. Anketiranje djece bilo je anonimno, organizirano u školskom ambijentu u grupama do 20 učenika. Radi potpunijeg uvida u problem participiranja djece u školama, organizirani su i razgovori s djecom po principu ciljnih grupa.

Rezultati realiziranog istraživanja pokazali su da se participacija u školama samo deklarativno poštuje i da je neophodno preduzeti konkretne korake s ciljem podizanja nivoa uvažavanja mišljenja odraslih i djece u procesu odlučivanja u školama. Stoga Ombudsmeni BiH, shodno svojim ovlaštenjima iz člana 32. Zakona o ombudsmenu BiH, u Specijalnom izvještaju o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama preporučuju nadležnim organima, i to Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke, a preko njih drugim nadležnim (osnivači škola i škole) da što hitnije:

1. izaberu puni sastav školskih odbora, te provjere mandat postojećih;
2. u svim školama, gdje je uspostavljen vršilac dužnosti direktora, izaberu direktora;
3. organiziraju sistematski pregled svih zaposlenih u školi, koji pretpostavlja i sveobuhvatnu ocjenu psihofizičke sposobnosti nastavnika, neophodne za rad s djecom;
4. uspostave registar u kojem će se, bez diskriminacije, evidentirati povrede prava djece i način njihovog rješavanja, a koji će se kao zvaničan podatak dostavljati u godišnjem izvještaju o radu škole;
5. informiraju djecu i nastavno osoblje o ulozi vijeća učenika i vijeća roditelja u procesu odlučivanja djece u interesu djece u školi;
6. educiraju djecu, roditelje i nastavno osoblje o osnovnim principima Konvencije o pravima djeteta;
7. pruže priliku djeci da sama izrade program i plan rada vijeća učenika, a ne da ovaj posao za njih radi nastavno osoblje.

Također, kontinuirano tokom školske godine neophodno je da nadležna ministarstva obavežu škole da:

1. učine transparentnim svima u školi osnovne zaključke redovnih sjednica vijeća učenika i vijeća roditelja;
2. dozvole djeci, predstavnicima vijeća učenika škole, da prisustvuju sjednicama nastavničkog vijeća kada se govori o onim tačkama dnevnog reda u okviru kojih se razmatraju pitanja uspjeha i vladanja učenika ili sličnih tema koje se direktno odnose na djecu;

3. materijalno pomognu rad vijeća učenika pronalaženjem prostorije za rad i davanje osnovnog materijala za rad;
4. omogućće saradnju vijeća učenika i predstavnika lokalne zajednice u aktivnostima koje su u najboljem interesa djece;
5. organiziraju slobodne aktivnosti u školi za je čiju pripremu i realizaciju neophodan partnerski odnos djece i nastavnog osoblja;
6. razmotre mogućnosti za češće organiziranje školskih jednodnevnih izleta, a ne samo odlazak na školsku ekskurziju.

9.4.4. Ostale aktivnosti Odjela za praćenje prava djece

Ostale značajne aktivnosti Odjela su rad i učešće u radnoj grupi Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH na usklađivanju propisa domaćeg zakonodavstva s Konvencijom o pravima djeteta UN-a, zatim učešće na konferenciji o ostvarivanju prava djece iz ranjivih kategorija, te učešće na VII. i VIII. javnoj debati u organizaciji Centra za kulturu dijaloga BiH o temi "Počinioci i žrtve krivičnih djela su naša djeca – spriječimo maloljetničko prijestupništvo". S ciljem osiguranja prava djece i postizanja zajedničkih stavova u postupanju i uspostave stalne međusobne koordinacije u radu, Odjel je organizirao sastanak s nadležnim organima za upis djece u matične knjige rođenih, uključivši i pitanje naknadnog upisa djece. Ovom sastanku prisustvovali su predstavnici organa svih nivoa vlasti (općinski matični uredi, policijske uprave, Ministarstva civilnih poslova BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, centara/službi za socijalni rad, Notarske komore BiH).

Prepoznavši KIDS festival (Sarajevo) kao mjesto na kojem djeca iz cijele BiH imaju mogućnost međusobnog druženja i upoznavanja, Institucija ombudsmena je 2010. godine prvi put postala dio ovog velikog događaja. Za tu namjenu postavljen je informativni štand na kojem su djeca imala mogućnost da dobiju informacije i brošure kao i druge materijale edukativno-informativnog karaktera o pravima djece i mogućnostima njihove zaštite.

Predstavnici Odjela nastojali su tokom 2010. godine saradivati sa svim relevantnim organizacijama i institucijama. Uzete su u obzir analize, istraživanja i izvještaji koje su u BiH izradile nevladine organizacije, institucije i međunarodne organizacije. Također, u prikupljanju podataka i analizi problema participacije djece i odraslih u interesu djece, kao i situacije u ustanovama za djecu (domovi za djecu bez roditeljskog staranja, ustanove za djecu s posebnim potrebama, zavodi za djecu u sukobu sa zakonomom i sl.) u poređenju s međunarodnim standardima, ostvarena je značajna saradnja s nadležnim ministarstvima obrazovanja, socijalne zaštite, unutrašnjih poslova/sigurnosti, centrima za socijalni rad/skrb, nevladinim organizacijama i medijima.

POGLAVLJE X.

DISKRIMINACIJA

POGLAVLJE X. DISKRIMINACIJA

10.1. Uvod

Zakonom o zabrani diskriminacije⁸³ koji je stupio na snagu 5. augusta 2009. godine kao *centralna institucija za zaštitu od diskriminacije* određena je Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH. Uvažavajući obaveze propisane navedenim zakonom i imajući u vidu značaj zabrane diskriminacije utvrđen odredbama Evropske konvencije o osnovnim ljudskim pravima i slobodama⁸⁴, te činjenicu da je zabrana diskriminacije jedan od principa međunarodnih standarda koje je usvojila BiH a koji su utvrđeni Ustavom BiH, ombudsmeni BiH uspostavili su Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije i prije donošenja pomenutog zakona.

Nažalost, i prilikom primjene Zakona o zabrani diskriminacije ponovila se praksa da se zakoni veoma lako usvajaju, dok izostaju efikasne mjere za osiguravanje njihove primjene. Iako je članom 7. stav 5. Zakona o zabrani diskriminacije propisano da će u budžetu Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH biti uvrštena posebna budžetska stavka neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije, to se u budžetu za 2010. godinu, kao i u planiranju budžeta za 2011. godinu nije desilo, zbog ograničenja koja su nametnuta Instituciji ombudsmena. Ovakav pristup primjeni jednog novouspostavljenog mehanizma za koji na globalnom nivou postoji veoma nizak nivo pravne prakse značajno utiče na efikasnost primjene zakona i u umanjuje mogućnost Institucije ombudsmena da u potpunosti izvršava svoje Zakonom utvrđene obaveze.

U kontekstu promocije samog Zakona i upoznavanja nadležnih institucija i javnosti s njegovim sadržajem, aktivnosti Institucije ombudsmena bile su limitirane upravo nedostatkom sredstava. Institucija ombudsmena je uglavnom obavezu promoviranja Zakona vršila u sklopu aktivnosti koje su organizirale druge organizacije i institucije. Predstavnici Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovali su na okruglim stolovima i promociji zakona u medijima, a koje su organizirali Misija OSCE-a u BiH i organizacije civilnog društva. Tako je krajem 2010. godine Misija OSCE-a u BiH organizirala serijal okruglih stolova u bh. gradovima na kojima je prezentiran ovaj zakon, ali i otvoren prostor za diskusiju o praktičnim problemima u njegovoj primjeni.

10.2. Postupanje po žalbama

U Instituciji ombudsmena za ljudska prava u 2010. godini, u Odjelu za sprečavanje svih oblika diskriminacije registrirano je **135** žalbi, od čega u Centralnom uredu Banja Luka 46, Područnom uredu Sarajevo 71, Područnom uredu Brčko Distrikt 10, Područnom uredu Livno 3 i u Područnom uredu Mostar 5.

⁸³ Službeni glasnik BiH", broj 59/09

⁸⁴ Član 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i član 1. Protokola 12

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Završeni predmeti
Ured Banja Luka	46	17	29
Ured Brčko	10	4	6
Ured Livno	3	/	3
Ured Mostar	5	3	2
Ured Sarajevo	71	57	14

Tabela 12. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, po uredima

S ciljem kompariranja stanja u oblasti diskriminacije, potrebno je istaknuti da je u 2009. godini zaprimljeno ukupno 156 žalbi, od čega u Centralnom uredu Banja Luka 133, Područnom uredu Sarajevo 19 i Područnom uredu Brčko Distrikt 4. Analitički posmatrano, žalbe u vezi s diskriminacijom u 2009. godini u najvećem broju odnosile su se na diskriminaciju povratnika na nacionalnoj osnovi (47), na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi prilikom zapošljavanja (6), te na mobing (5).⁸⁵

Dakle, bez obzira što je Zakon o sprečavanju diskriminacije usvojen tek sredinom 2009. godine, broj zaprimljenih žalbi u 2009. i 2010. godini je približan, s tim što postoji razlika u njihovoj strukturi, tako da je u 2010. godini došlo do znatnog smanjenja žalbi po osnovu nacionalne pripadnosti (14), a uz povećanje broja žalbi podnesenih zbog mobinga (32). Ovo se može objasniti činjenicom da mobing do donošenja Zakona o zabrani diskriminacije nije bio kao oblik diskriminacije ni propisan osim Zakonom o radu RS.

	Sarajevo	Banja Luka	Brčko	Mostar	Livno	UKUPNO
Diskriminacija na nacionalnoj osnovi	5	5	3	0	1	14
Diskriminacija na osnovu spola	2	1	1	2	0	6
Mobing	22	10	0	0	0	32
Ostalo	42	30	6	3	2	83
UKUPNO	71	46	10	5	3	135

Tabela 13. Prikaz zaprimljenih žalbi po uredima i oblicima diskriminacije

10.2.1. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi

U 2010. godini bilo je 14 žalbi koje se odnose na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi, od čega se najveći broj ticao **povreda prava prilikom zasnivanja radnog odnosa**. Dakle, broj žalbi koje se odnose na diskriminaciju po osnovu nacionalnosti značajno je smanjen, a i sama struktura žalbi je izmijenjena. Primijetno je da je u 2010. godini značajno smanjen broj žalbi koje su podnijeli povratnici. Poređenja radi, u 2009. godini Instituciji ombudsmena obratila su se 44 povratnika žaleći se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi, gdje su se podnosioci žalbe u većem broju slučajeva žalili na postupanje upravnih i sudskih organa zbog odugovlačenja postupka, vraćanja imovine u posjed, dok se jedan manji broj podnosilaca žalbe žalio na

⁸⁵ http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/publikacije/GI2009/Izvjestaj2009_Bosanski.pdf, str.88.

činjenicu da su im nadležni organi vlasti odbijali nadoknaditi štetu za imovinu koja se ne može vratiti ili odbijali pružiti pomoć prilikom obnove njihovih predratnih domova. Četiri žalbe u 2009. godini odnosile su se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi prilikom zasnivanja radnog odnosa, a u sva četiri slučaja radilo se o izboru kandidata po raspisanom javnom konkursu.

Većina žalbi koje se tiču diskriminacije po nacionalnoj osnovi u 2010. godini odnose se na diskriminaciju izraženu prilikom zasnivanja radnog odnosa i izbora kandidata po raspisanim javnim konkursima. Jedna žalba odnosila se na nemogućnost izbora za članove Predsjedništva i Doma naroda, kao i neravnomjernu zastupljenost pripadnika manjina i ostalih u javnim službama, a u skladu s posljednjim popisom.

Stav ombudsmena je da se komparativni odnos statističkih podataka za 2009. i 2010. godinu mora posmatrati u sklopu izvještaja rada Odjela za politička i građanska prava, a koji je nadležan za funkcioniranje uprave i pravosuđa jer žalbe koje sadrže kršenja prava iz oblasti uprave i pravosuđa često sadrže i navode vezane za diskriminativna ponašanja, posebno kada su u pitanju povratnici. Kako je primarno pravo u ovim predmetima pravo na imovinu, odnosno osiguranje efikasne sudske zaštite, to su ovi predmeti registrirani u Odjelu za građanska i politička prava.

10.2.2. Diskriminacija na osnovu spola

Osim Zakona o zabrani diskriminacije kojim je obuhvaćena i diskriminacija na osnovu spola, te kojim se uređuju opća pitanja u vezi s diskriminacijom, ovaj vid diskriminacije posebno je reguliran Zakonom o ravnopravnosti spolova, a kojim se zabranjuje direktna i indirektna diskriminacija na osnovu spola i garantiraju jednake mogućnosti u privatnom i javnom životu. Provođenje i ovog zakona općenito je neefikasno zato što drugi zakoni koji su donošeni nisu usklađeni s ovim zakonom. Neprimjenjivost ovog zakona u praksi je ukazivala na potrebu za izmjenama i dopunama osnovnog teksta Zakona, što je dovelo do usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti spolova⁸⁶ kojim su konkretizirani pojmovi direktne i indirektna diskriminacije, te preciznije definirano šta se smatra uznemiravanjem, seksualnim uznemiravanjem, nasiljem i viktimizacijom, a što je povećalo očekivanja da će u periodu nakon izmjena njegova primjena biti efikasnija. Nažalost, u 2010. godini nisu registriran značajniji napredak u primjeni ovog zakona.

Kako su u 2010. godini održani opći izbori u BiH, značajno je ponovo ukazati na neefikasnost u osiguranju primjene člana 15. Zakona kojom je određeno da će državni organi na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave osigurati i promovirati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Izborni rezultati ukazuju da nije ostvaren cilj promoviran navedenom zakonskom odredbom.

Registrirane žalbe u Instituciji ombudsmena, koje su u vezi s diskriminacijom na osnovu spola, uglavnom se odnose na slučajeve seksualnog uznemiravanja, nasilja na osnovu spola, a

---

⁸⁶ Službeni glasnik BiH, broj 102/09

posebno sa aspekta nedovoljne zaštite žrtava. U vezi sa seksualnim uznemiravanjem jedna žalba prenesena je iz prethodne godine, a dvije su zaprimljene u 2010. godini. Žalbeni navodi odnose se na seksualno uznemiravanje na radnom mjestu. U jednom broju žalbi koje se prvenstveno odnose na mobing, žalbeni navodi djelimično se odnose i na seksualno uznemiravanje. Kako je istraga o kršenju ljudskih prava u ovim predmetima još u toku, detaljnija analiza slučajeva bit će sadržana u narednom godišnjem izvještaju.

10.2.3. Mobing

Mobing je, kao vid diskriminacije, prvi put je zabranjen na cijeloj teritoriji BiH donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije. Prema članu 4. stav 3. utvrđeno je da je mobing oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog. Prečišćeni tekst Zakona o radu koji se primjenjuje na teritoriji Republike Srpske i prije stupanja na snagu Zakona o zabrani diskriminacije definirao je mobing, određujući u članu 111. stav 5. da je mobing specifičan oblik ponašanja na radnom mjestu, kojim jedno ili više lica sistematski, u dužem vremenskom periodu, psihički zlostavlja ili ponižava drugo lice s ciljem ugrožavanja njegovog ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta.

U Instituciji ombudsmena u 2009. godini evidentirano je pet predmeta koji se odnose na mobing, a u 2010. godini 32 predmeta. Uočljivo je da broj žalbi po ovom osnovu znatno povećan i to u Područnom uredu u Sarajevu, a što se može dovesti u vezu s činjenicom da je Zakonom o zabrani diskriminacije, donesenim polovinom 2009. godine, mobing kao specifičan vid diskriminacije prvi put zabranjen na teritoriji FBiH, čime je žrtvama mobinga omogućena zaštita.

U većini žalbi postupak istrage je još uvijek u toku, odnosno nije utvrđeno da li su žalbeni navodi osnovani. Međutim, na osnovu ukupnog broja zaprimljenih žalbi koje se odnose na mobing može se konstatirati da je mobing kao podmukao način ponižavanja zaposlenog, odnosno ponašanje koje nije regulirano odredbama koje uređuju krivičnu, materijalnu ili disciplinsku odgovornost, ali koje je usmjereno na degradaciju radnika, što na njega ima ponižavajući efekat, u posljednje vrijeme u BiH u porastu.

10.3. Zaključak

Prema analizi statističkih podataka evidentiranih u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije može se zaključiti da se u najvećem broju žalbe odnose na uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, mobing i druge oblike diskriminacije i to na poslu. Primijetna je razlika u odnosu na prethodni izvještajni period u vezi sa osnovom i oblikom diskriminacije, kada je veći broj žalbi bio po nacionalnom osnovu, a manji po osnovu mobinga. U 2010. godini samo u nekoliko predmeta žalbeni navodi odnose se na nacionalnu diskriminaciju.

Žalbe se u Instituciji ombudsmena često, a po osnovu navoda njihovih podnosilaca, raspoređuju u Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije, iako se u toku istrage utvrdi da

osnov žalbe nije diskriminacija. U većini predmeta veoma je teško dokazati pa i procijeniti da se radi o diskriminaciji, a katkad se i zloupotrebljava ili olako upotrebljava termin "diskriminacija". Tako je u Instituciji ombudsmena zaprimljeno pet žalbi u kojima je kao odgovorna strana označena ista firma. Podnosioci žalbi su, između ostalog, istaknuli da su diskriminirani tako da je jedan broj njih tvrdio da je diskriminiran po osnovu spola, a drugi po osnovu nacionalne pripadnosti. Kako su podnosioci žalbi bili mješovita grupa i po nacionalnoj i spolnoj strukturi i individualno su bili tretirani na jednak način bez obzira na njihovu spolnu ili nacionalnu pripadnost, nije bilo moguće utvrditi osnov različitog postupanja kršioca prava prema bilo kojem od žalitelja. Ipak, kako su svi žalitelji bili u statusu privremenog prekida rada i nisu im se uplašivali doprinosi, u konkretnom slučaju radilo se o povredi prava iz radnog odnosa, tako da se Institucija ombudsmena obratila nadležnom inspekcijskom organu za preduzimanje mjera iz njihove nadležnosti s ciljem zaštite prava ovih žalitelja.

Institucija ombudsmena je postupajući po žalbama vezanim za diskriminaciju u nekoliko slučajeva izdala preporuke, dok je određeni broj predmeta zatvoren odlukom ombudsmena zbog neosnovanosti žalbi. Najveći broj žalbi još uvijek se nalazi u postupku istrage, koja posebno kada se radi o slučajevima mobinga i seksualnog uznemiravanja traži dodatnu senzibiliranost. Od ukupnog broja izdatih preporuka dvije su realizirane tako da su stranke vraćene na radno mjesto, ali je primijetno da se i po povratku podnosilaca žalbi na radna mjesto nastavljaju aktivnosti usmjerene na opstruiranje realizacije preporuka ombudsmena, vršenjem različitih pritisaka i uznemiravanjem kako bi podnosioci žalbi svojevolumeno napustili radno mjesto.

U radu po žalbama građana u vezi s diskriminacijom, te prilikom primjene Zakona o zabrani diskriminacije, u Instituciji ombudsmena uočene su određene slabosti koje je zbog ograničenosti ljudskih i materijalnih resursa teško otkloniti u kratkom periodu nakon stupanja na snagu Zakona. Istovremeno, očekivanja građana od Institucije ombudsmena, kao „centralne institucije za zaštitu od diskriminacije“, s obzirom na ovu obavezu utvrđenu Zakonom su velika. Stoga ombudsmeni ističu potrebu osiguravanja dodatnih sredstava za primjenu Zakona o zabrani diskriminacije i izražavaju mišljenje da je potrebno održati širi konsultativni sastanak na kojem bi učestvovali sve institucije koje imaju ovlaštenja i obaveze u vezi s primjenom ovog zakona, a potrebno je i sačiniti kvalitativnu procjenu cijene njegove primjene. Rad na provođenju Zakona o zabrani diskriminacije, kao i žalbe građana koje se odnose na njegove povrede, bit će jedan od prioriteta Institucije u 2011. godini.

POGLAVLJE XI.

FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE

POGLAVLJE XI. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE

11.1. Uvod

Godišnji izvještaj za 2010. godinu predstavlja mogućnost prezentiranja ostvarenog napretka u funkcionalnom jačanju Institucije ombudsmena, a što se posebno može prikazati kompariranjem statističkih podataka iz decembra 2010. godine u odnosu na decembar 2008. godine kada su sadašnji ombudsmeni preuzeli dužnost. Komparativni pristup realizacije aktivnosti u periodu 2008.-2010. godina dat je u tabeli. Ombudsmeni BiH su u januaru 2009. godine usvojili normativni okvir za funkcioniranje Institucije, uključujući akte kojima se osigurava njeno nesmetano funkcioniranje,⁸⁷ te akte kojim se stvaraju uslovi za prestanak rada entitetskih institucija.⁸⁸ Razvoj Institucije u 2010. godini predstavljao je stalni izazov za ombudsmene u pravcu daljnjeg unapređenja normativnog okvira, tako da su mnogi unutrašnji akti Institucije pretrpjeli određene izmjene. U svakom slučaju cjelokupan razvoj Institucije bio je usmjeren na kadrovsko jačanje i razvijanje unutrašnjih procedura Institucije, s ciljem stvaranja infrastrukture za efikasniju zaštitu ljudskih prava. Posebna pažnja bila je posvećena aktueliziranju određenih pitanja iz oblasti ljudskih prava u javnosti, što je zahtijevalo jačanje partnerskih odnosa s nevladinim organizacijama, medijima, međunarodnim organizacijama, te uspostavu veb-stranice Institucije čime je omogućeno da stranke zaštitu svojih prava mogu zatražiti i na ovaj način, da se osigura transparentniji rad Institucije i veća dostupnost građanima.

Status Institucije Ombudsmena (OI) u odnosu na decembar 2008. godine	
Osoblje - BiH: 26 zaposlenih od kojih 8 na određeno vrijeme - FBiH: 32 zaposlena - RS: 27 zaposlenih	Osoblje - B&H: 60 zaposlenih - Iz RS preuzeto 8 zaposlenih - Iz FBiH preuzeto 16 zaposlenih
Finansijski menadžment - FBiH: 32 zaposlena - RS: 27 zaposlenih	Finansijski menadžment - Računovođa i finansijski operativni sistem uspostavljeni - OI ima pozitivno mišljenje revizije za 2009. godinu i u toku je revizija za 2010. godinu, a finansijska disciplina je u potpunosti uspostavljena - Budžet OI je povećan, ograničeno je dalje povećanje troškova. Tri institucije su imale preko 5 mil. budžeta, a BiH OI 2,7
Lokacija OI - Sjedište i prisustvo na terenu nije bilo uspostavljeno u skladu sa Zakonom	Lokacija OI - Sjedište i prisustvo na terenu uspostavljeno i izvršena selidba u nove kancelarije. Uspostavljeni Mostar i Livno, a u Tuzli sistem uredovnih dana
Tehnička oprema institucije - OI ne bio potpuno tehnički neopremljen	Tehnička oprema institucije - OI je potpuno tehnički opremljen – IPA Fond 2007. - Uspostavljena baza podataka i sistem digitalnog upravljanja predmetima – OSCE sistem

⁸⁷ Pravilnik o radu, Poslovnik o radu i odlučivanju Ombudsmena, Pravilnik o plaćama, Pravilnik o kancelarijskom poslovanju, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti itd;

⁸⁸ Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i Odluka o preuzimanju osoblja, sredstava i opreme entitetskih institucija

Propisi - OI je funkcionirao bez internih zakonskih akata	Propisi - Svi interni zakonski akti usvojeni
Predmeti - Predato 1103 predmeta (period 2003.-2008.)	Predmeti - Sve veći broj predmeta
Status OI - ICC-ova reakreditacija je odgođena na zahtjev ombudsmena	Status OI - Institucija je prošla postupak reakreditacije ICC –a i 2010. konačno dobila status A - OI je članica svih međunarodnih mreža - Regionalna saradnja postoji

Tabela 14. Status Institucije ombudsmena (OI) u odnosu na decembar 2008. godine

11.2. Osoblje

U Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH u decembru 2008. godine ukupno je bilo 26 zaposlenih od kojih osam na određeno vrijeme. Istovremeno, u Instituciji ombudsmena FBiH bilo je 32, a u Instituciji ombudsmena RS 27 zaposlenih.⁸⁹ Proces objedinjavanja ove tri Institucije trebalo bi da bude okončan krajem 2006. godine, ali je zbog niza opstrukcija konačno objedinjavanje okončano 1. maja 2010.godine. U decembru 2010. godine Institucija ombudsmena imala je 57 zaposlenih⁹⁰, jer je u procesu objedinjavanja iz Institucije ombudsmena FBiH preuzeto 16 zaposlenih, a iz Institucije ombudsmena RS osam zaposlenih, dok je popunjavanje ostalih sistematiziranih a nepopunjenih radnih mjesta vršeno raspisivanjem javnih konkursa.

Kada se govori o osoblju u Instituciji ombudsmena, važno je istaknuti problem da Instituciju često napušta osoblje raspoređeno na poslove i radne zadatke pomoćnika ombudsmena, tako da je od maja do novembra Instituciju ombudsmena napustilo pet pomoćnika. Razlog njihovog odlaska su zahtjevni uslovi za ovu poziciju, dok je istovremeno Zakonom o plaćama u insititucijama BiH utvrđena niska plaća. Traženi uslovi koje pomoćnici ombudsmena treba da ispunjavaju su ekvivalentni onima za poziciju sudije okružnog ili kantonalnog suda, a za koje je propisana znatno veća plaća zbog čega su ove pozicije prihvatljivije i za lica koja su zaposlena na poslovima i radnim zadacima pomoćnika ombudsmena. Svi pomoćnici koji su otišli iz Institucije ombudsmena trenutno su raspoređeni na poslovima sudije. Ombudsmeni BiH žele da ukazuju da ovaj problem značajno utiče na kontinuitet rada u Instituciji, a održava se i na kvalitet, te ukazuje da se Institucija ombudsmena ne može posmatrati kao segment izvršne vlasti, već kao pravosudni sistem, a s obzirom na stepen samostalnosti koji se od nje traži.

Od ukupnog broja zaposlenih na dan 31.12.2010. godine Institucija ombudsmena imala je: 11 diplomiranih pravnika s položenim pravosudnim ispitom, od čega tri ombudsmena i osam šefova odjela/područnih ureda (tri u sjedištu Institucije u Banjoj Luci, tri u Područnom uredu Sarajevo, jedan u Područnom uredu Brčko Distrikt BiH i jedan u Terenskom uredu Livno); tri diplomirana pravnika zaposlena na radnom mjestu savjetnika; četiri diplomirana pravnika zaposlena na radnom mjestu stručni saradnik; 12 zaposlenih sa VSS raspoređenih za obavljanje

⁸⁹ Broj se odnosi samo na uposlenike bez ombudsmena

⁹⁰ Ovaj broj uključuje uposlenike i tri ombudsmena

administrativno-finansijskih poslova i 20 zaposlenih sa SSS raspoređenih za obavljanje administrativno-finansijskih i tehničkih poslova. U Instituciji ombudsmena se u statusu pripravnika nalazi sedam diplomiranih pravnika koji su zaposleni shodno odluci o prijemu pripravnika, donesenoj u skladu sa Zaključkom Vijeća ministara BiH sa 82. sjednice, održane 5.5.2005.godine, prema kojoj su “institucije dužne svojim pravilnicima o unutrašnjoj organizaciji predvidjeti broj ili procenat pripravnika koje će primiti”.

11.3. Finansijsko poslovanje

Osnovna odlika zatečenog finansijskog stanja u Instituciji ombudsmena 2008. godine je da računovostevni i finansijski operativni sistem nije postojao i da je Institucija godinama imala negativno mišljenje Ureda za reviziju poslovanja institucija BiH i to s najvećim brojem preporuka. Zbog lošeg izvršenja budžeta tokom više godina dolazilo je do permanentnog smanjenja planiranih budžetskih sredstava što se negativno odrazilo na funkcioniranje Institucije u 2009. godini, zbog čega su ombudsmeni morali zatražiti finansijska sredstva iz budžetske rezerve. Upravo ***finansijsko stabiliziranje Institucije bio je jedan od ključnih prioriteta ombudsmena*** što je bilo teško dostići s obzirom da nisu postojali realni parametri stvarnih potreba Institucije, posebno u uslovima kada se morao okončati i postupak objedinjavanja s entitetskim institucijama ombudsmena, otvoriti Ured u Mostaru, te izvršiti sve obaveze utvrđene ne samo Zakonom o ombudsmenu, već i zakonima koji posebno definiraju nadležnost Institucije ombudsmena, kao što je Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o slobodi pristupa informacijama itd.

Institucija ombudsmena je 2010. godinu finansijski okončala na način da izvještaj Ureda za reviziju poslovanja institucija BiH za 2009. i Izvještaj o prethodnoj reviziji za 2010. godinu ukazuju na ostvarivanje potpune finansijske discipline. U svom dopisu broj:01-8-16-1-1969/10, od 20.12.2010 godine, Ured za reviziju poslovanja institucija BiH konstatira da u prethodnoj reviziji za 2010. godinu nisu konstatirane veće slabosti koje mogu značajnije uticati na finansijski izvještaj i pravilnost poslovanja, a da će finalni izvještaj biti donesen nakon što bude obavljena konačna revizija.

Tabelarni pregled rashoda budžeta u 2010. godini dat je u Aneksu II. ovog izvještaja.

11.4. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije

Ombudsmeni su u u 2010. godini uspjeli uspostaviti strukturu Institucije na način da je njena funkcionalnost ostvarena u potpunosti. Ovo prije svega znači da su Zakonom o ombudsmenu uspostavljeni svi uredi i pored toga od 1. maja 2010. godine preuzet je od Institucije ombudsmena FBiH ured u Livnu. Prisustvo na terenu među građanima jedan je od prioriteta ombudsmena, zbog čega su u novembru uspostavljeni uredovni dani u Tuzli, a intencija je da se s ovom praksom započne u 2011. godini u Bihaću i Trebinju što zavisi od raspoloživih sredstava.

Nažalost, svih uredi Institucije smješteni su u iznajmljenim prostorima, osim u Brčko Distriktu BiH, gdje je Vlada Brčko Distrikta BiH, Instituciji stavila na raspolaganje prostor bez naknade. Funkcionalnost Institucije u velikoj mjeri zavisi upravo od ove činjenice jer se značajna sredstva u budžetu izdvajaju za zakup prostora, koji nije funkcionalan i prilagođen potrebama Institucije. Dodatno opterećuje i činjenica da svi prostori imaju fizičke prepreke (stepenice) što otežava pristup invalida, a upravo o ovom pravu Institucija ima registrirane žalbe. Ombudsmeni su se u 2010. godini a i ranije obraćali svim nadležnim institucijama u BiH tražeći rješenje za smještaj, ali bez ikakvog uspjeha. Određeni donatori izrazili su spremnost da pomognu u rješavanju pitanja smještaja Institucije ombudsmena, tako da će ovo biti jedna od prioriternih aktivnosti u 2011. godini.

Zahvaljujući podršci Evropske komisije kroz IPA fond 2007., ombudsmeni su uspjeli osigurati minimalnu tehničku opremljenost Institucije, ali je ipak razvojni proces koji se desio u 2010. godini pokazao da se moraju osigurati dodatna sredstva za unapređenje tehničke opremljenosti Institucije, posebno kada je u pitanju njeno djelovanje na terenu.

11.5. Status Institucije

Institucija ombudsmena je odlukom Međunarodnog koordinacijskog komiteta nacionalnih institucija za zaštitu i promociju ljudskih prava (ICC) u novembru 2010. godine akreditirana u statusu „A“, što znači da ova institucija kao državni mehanizam za zaštitu ljudskih prava u potpunosti djeluje u skladu s Pariskim principima koji predstavljaju univerzalni okvir za rad svih institucija za zaštitu ljudskih prava u svijetu.

Ipak, značajno je istaknuti da je Institucija ombudsmena ovaj proces trebala proći u 2008. godini, ali je zbog zahtjeva tadašnjih ombudsmena BiH on odgođen. Ombudsmeni BiH su, slijedeći stroge procedure procesa reakreditacije, u julu 2009. godine podnijeli zahtjev ICC Potkomitetu za reakreditaciju koji je 17. 11. 2009. godine razmatrao navedeni zahtjev ***i dao preporuku da se Instituciji ombudsmena dodijeli status „B“⁹¹ uslovno na period od godinu dana, s tim da Institucija ombudsmena u tom periodu zadržava status „A“.*** Nesumnjivo da je u momentu ocjene Potkomitet bio zabrinut na određeni način, tako da je odlučeno da se Instituciji ombudsmena BiH odobri status „A uslovno, a da se vlasti BiH i Institucija ombudsmena obavežu kroz preporuke da otklone sve nedostatke koji sprečavaju da Institucija dobije status „A“, čime bi se potvrdilo da Institucija djeluje u potpunosti u skladu s Pariskim principima. Dakle, pred Institucijom ombudsmena BiH, ali i ostalim nadležnim organima, bila je obaveza da osiguraju izvršenje Preporuka Potkomiteta kako bi u 2010. godini dobili status „A“, što je podrazumijevalo preduzimanje niza aktivnosti čija je realizacija doprinijela da je Institucija sada akreditirana u statusu „A“.

---

⁹¹ U skladu s procedurama ICC SCA status A označava usklađenost s Pariskim principima, status B označava djelimičnu usklađenost i status C označava neusklađenost s Pariskim principima.

11.6. Dostignuti rezultati u rukovođenju

Specifičnost Institucije ombudsmena u dijelu koji se odnosi na rukovođenje sadržana je u činjenici da se na čelu Institucije nalaze tri ombudsmena od kojih jedan, po abecednom redu, obavlja dužnost koordiniranja, odnosno predsjedavanja.

U svakom slučaju, značajno je istaknuti dostignute rezultate u rukovođenju koji se prije svega manifestiraju u dijelu osiguranja potpune konsolidacije Institucije, a što je zahtijevalo kreiranje unutrašnjeg normativnog okvira, uspostavu organizacione strukture Institucije na način da se osigura efikasno izvršavanje osnovnog mandata, te jačanje ljudskih resursa i postizanje pune finansijske discipline, koja je bila značajno urušena a na što je ukazivao i Ured za reviziju institucija BiH u proteklih nekoliko godina.

Ombudsmeni u ovom dijelu žele ukazati da su u toku 2010 godine primili određeni broj obraćanja građana koji su izrazili svoja stajališta vezano za rad Institucije. U značajnoj mjeri su to bile pohvale, ali nažalost zabilježen je i određeni broj kritičkih stajališta od kojih su određeni vezani za dužinu postupaka pred Institucijom. Ova kritička stajališta stranaka posebno su izražena u slučajevima kada je predmet žalbe funkcioniranje pravosuđa, gdje ne postoji dovoljna svijest o mandatu Institucije i da se Institucija ne može miješati u odluke sudova. Ombudsmeni sva obraćanja stranaka koja otvaraju pitanje lošeg funkcioniranja Institucije redovno razmatraju na sjednicama i u skladu s nalazima preduzimaju mjere. U narednom period maksimalna pažnja bit će povećanju ažurnosti u djelovanju Institucije.

POGLAVLJE XII.

SARADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

POGLAVLJE XII. SARADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

12.1. Saradnja s institucijama u BiH

Imajući u vidu da saradnja s institucijama i organima BiH u značajnoj mjeri doprinosi funkcionalnosti Institucije ombudsmena, ali prvenstveno zaštiti i promoviranju ljudskih prava, ombudsmeni su u 2010. godini ovom pitanju posvetili posebnu pažnju. Najznačajni, ali i najefikasniji oblik saradnje sa institucijama u BiH svakako su redovni konsultativni sastanci. Ove sastanke su ombudsmeni uglavnom realizirali s resornim ministarstvima o pitanjima za koje je registriran veći broj žalbi. Tako se kao jedno od pitanja pred ombudsmene postavilo pitanje prava bh. radnika u Sloveniji., koje je zahtijevalo održavanje niza sastanaka s predstavnicima Ministarstva civilnih poslova BiH, Agencije za rad i zapošljavanje BiH, Federalnog zavoda za zapošljavanje, Ministarstva rada i socijalne politike itd. U toku ovih sastanaka identificirani su nedostaci u bilateralnim sporazumima o socijalnom osiguranju, što pred institucije BiH postavlja obavezu njihovog usklađivanja s međunarodnim standardima ljudskih prava.

Jačanje saradnje sa institucijama vlasti u BiH, a posebno u segmentu unapređenja provođenja preporuka koje su ombudsmeni uputili organima i institucijama BiH, bilo je drugo važno pitanje zbog kojeg su ombudsmeni organizirali sastanke s predstavnicima institucijama u BiH. U sklopu ovih aktivnosti održan je sastanak s predstavnicima Općine Tuzla na kojem je dogovorena i uspostava uredovnih dana Institucije ombudsmena u Tuzli. Ovakva praksa saradnje s lokalnom zajednicom za ombudsmene predstavlja provjeren model koji će se nastaviti u narednom periodu primijeniti i u nekim drugim općinama za koje postoji procjena potrebe takvog angažmana.

S ciljem razmatranja stanja ljudskih prava i osiguranja funkcioniranja Institucije ombudsmena na nivou lokalne zajednice, ombudsmeni BiH obavili su sastanak s načelnicima općina Doboje, Zenica, Stolac, Nevesinje i dr. Ovi sastanci značajni su iz razloga što veliki dio svojih prava građani upravo ostvaruju na nivou lokalne zajednice, tako da su sastanci bili i prilika da se razmotre i problemi s kojima se suočavaju i predstavnici općina.

U sklopu aktivnosti „Ombudsmen u vašoj školi“, Institucija ombudsmena obavila je posjete u 11 općina u BiH. Između ostalih, obavljen je sastanak s predstavnicima Općine Stolac, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona i s direktorima osnovnih i srednjih škola u Općini Stolac, a kojem je prisustvovao i ambasador Kraljevine Norveške. Rezultat ovih sastanaka je zajednička inicijativa za rješavanje pitanja fiskulturne sale, a u najboljem interesu djece općine Stolac.

Povodom 8.marta, Međunarodnog dana žena, ombudsmeni BiH obavili su posjete J.U. „Dom za zaštitu starih lica“ Sarajevo i J.U. „Socijalno-gerijatrijski centar“ u Banjoj Luci i na ovaj način skrenuli pažnju na značaj osiguranja kvalitetnog zbrinjavanja žena u podmakloj dobi. Potrebno je ukazati da su ombudsmeni pri izradi specijalnih izvještaja o stanju ljudskih prava obavili niz konsultativnih sastanaka s predstavnicima resornih ministarstava na svim nivoima vlasti, kao i s menadžmentom ustanova koje pružaju različite usluge građanima, te

predstavnicima nevladinih organizacija. Glavna tema sastanaka bilo je pitanje mjera koje treba da budu uspostavljene kako bi se poboljšalo stanje ljudskih prava u oblasti socijalne zaštite.

12.2. Saradnja s međunarodnim organizacijama i institucijama

Transparentnost rada Institucije ombudsmena podrazumijeva njenu otvorenost i spremnost za saradnju sa svim subjektima koji na bilo koji način mogu doprinijeti unapređenju i zaštiti ljudskih prava. Upravo ovaj parametar zahtijevao je od ombudsmena BiH da uspostave saradnju s nizom međunarodnih organizacija, i akreditiranih u BiH, i organizacija koje imaju sjedište izvan BiH. Svakako, najznačajnija saradnja ostvarena je s Misijom OSCE-a u BiH. Pozitivna strana ove saradnje leži u činjenici da je ona u potpunosti bila zasnovana na partnerskim odnosima, u kojima su se, osim podrške jačanju kapaciteta Institucije ombudsmena BiH, razvijali i određeni sadržaji čiji je cilj bio promocija ljudskih prava. Tako su ombudsmeni BiH nastavili da učestvuju u promociji Zakona o sprečavanju diskriminacije koju je OSCE organizirao putem radioemisija, seminara i edukacija u lokalnim zajednicama. Značajne aktivnosti koje su realizirane u saradnji sa OSCE-om bile su vezane za unapređenje stanja u zatvorima, gdje je značajno pomenuti dalje nastojanje OSCE, Vijeća Evrope, ali i drugih međunarodnih subjekata da Bosna i Hercegovina konačno izvrši svoje obaveze iz Protokola uz Evropsku konvenciju protiv torture, a koje se odnose na uspostavu nacionalnog preventivnog mehanizma.

Ombudsmeni BiH su, s obzirom na to da su akreditirani u statusu "A", iskoristili mogućnost obraćanja UN-ovim tijelima izvještavanja, tako da su podnijeli svoje opservacije Komitetu UN-a protiv torture a vezano za primjenu Konvencije za sprečavanje svih oblika mučenja, nehumanog, ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja UN-a. Saradnja s regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava također je na zadovoljavajućem nivou. U 2010. godini Instituciju ombudsmena posjetio je visoki komesar za ljudska prava Vijeća Evrope Thomas Hammerberg i kada je, uz ostalo, razmatrano i pitanje provođenja odluka Evropskog suda, a prije svega presude u predmetu Sejdić i Finci.

Posebno je značajno istaknuti saradnju s Vijećem Evrope u okviru koje Institucija učestvuje aktivno u realizaciji Projekta „Peer to Peer“ a koji omogućava zaposlenima u nacionalnim institucijama za zaštitu ljudskih prava u Evropi redovnu edukaciju o određenim značajnim temama iz oblasti ljudskih prava. Kao rezultat djelovanja, Instituciji ombudsmena povjerena je organizacija tematske radionice „Peer to Peer“ na kojoj će se provoditi edukacija o sprečavanju svih oblika diskriminacije. Ova radionica bit će održana u septembru 2011. godine. Ipak, povećanje broja predmeta protiv BiH pred Evropskim sudom zahtijeva da se jačanjem saradnje Institucije ombudsmena s Vijećem Evrope preduzimaju aktivnosti koje će imati preventivno djelovanje u kršenju prava zbog kojih se građani BiH obraćaju Sudu u Strazburu.

Ombudsmeni BiH uspostavili su ograničenu saradnju s Evropskom komisijom, koja je u 2010. godini, a u odnosu na 2009. godinu pokazala povećan interes za djelovanje Institucije

ombudsmena. Ovo je značajno iz razloga što ljudska prava jesu jedan od prioriteta za svaku državu na njenom putu u procesu stabilizacije i pridruživanja EU.

Značaj dobrosusjedskih odnosa, ali i činjenica da region kojem pripada Bosna i Hercegovina veže dugogodišnja pravna, historijska, kulturna tradicija za posljedicu ima to da mnogi građani još uvijek ostvaruju prava koja su zasnovana na prostoru bivše SFRJ. Ovakvi odnosi nameću potrebu da nacionalni mehanizmi zaštite ljudskih prava u državama nastalim raspadom bivše SFRJ treba međusobno da sarađuju kako bi zaštita prava građana bila efikasnija. Imajući ovo u vidu, ombudsmeni BiH su, uz punu podršku Misije OSCE u BiH, u maju 2010. godine organizirali Regionalnu konferenciju ombudsmena pod nazivom "Eliminacija diskriminacije u regionu - Uloga institucija za zaštitu ljudskih prava i modeli regionalne saradnje". U toku konferencije ombudsmeni iz regiona raspravljali su o modalitetima buduće saradnje, koja je i konkretizirana potpisivanjem zajedničke izjave o saradnji. U okviru ove započete saradnje u toku 2010. godine organizirano je više sastanaka koje su inicirali pučki pravobranitelj Republike Hrvatske, ombudsmen Slovenije itd., a na kojima su ombudsmeni BiH aktivno učestvovali.

Značajna saradnja u oblasti promoviranja i zaštite prava djece realizirana je uz podršku organizacije *Save the Children Norway SEE*, koja je omogućila ombudsmenima veće prisustvo na terenu i procjenu okolnosti u kojima dolazi do kršenja prava djece.

Ombudsmeni posebno žele ukazati na izvanrednu ne samo saradnju nego podršku koju je Institucija u toku 2010. godine imala od Ambasade Kraljevine Norveške i Ambasade Švicarske Konfederacije. Ova saradnja bila je uspostavljena na principima kojima su se poštovale iskazane potrebe Institucije i dala podrška inicijativama kreiranim u samoj Instituciji ombudsmena.

Rad Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH dobio je i podršku Ambasade SAD-a u Bosni i Hercegovini.

12.3. Saradnja sa medijima

Ombudsmen za ljudska prava BiH kao nezavisna institucija uspostavljena s **ciljem promoviranja** dobre uprave i vladavine prava, zaštite i slobode fizičkih i pravnih lica, koja su garantirana posebno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima, koji se nalaze u dodatku Ustava, ima mandat da nadgleda aktivnosti institucija BiH, njenih entiteta i Brčko Distrikta, u skladu s odredbama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH. Institucija posebnu pažnju poklanja promociji ljudskih prava, obavezi koja joj je zakonski utvrđena i koja je jedna od odlika nezavisnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava.

Osim nevladinih organizacija, mediji su svakako značajan partner Institucije ombudsmena u promociji ljudskih prava, zbog čega su ombudsmeni posvetili dodatnu pažnju u uspostavi profesionalne saradnje podjednako s elektronskim i štampanim medijima na jednakim osnovama na teritoriji cijele BiH. Ovakav pristup osigurava blagovremenu informiranost građana o svim pitanjima iz oblasti ljudskih prava. U 2010. godini ombudsmeni su

nastojali odgovoriti na sve zahtjeve medija, ali istovremeno i zainteresirati medije za teme iz oblasti ljudskih prava koje imaju širi značaj za građane.

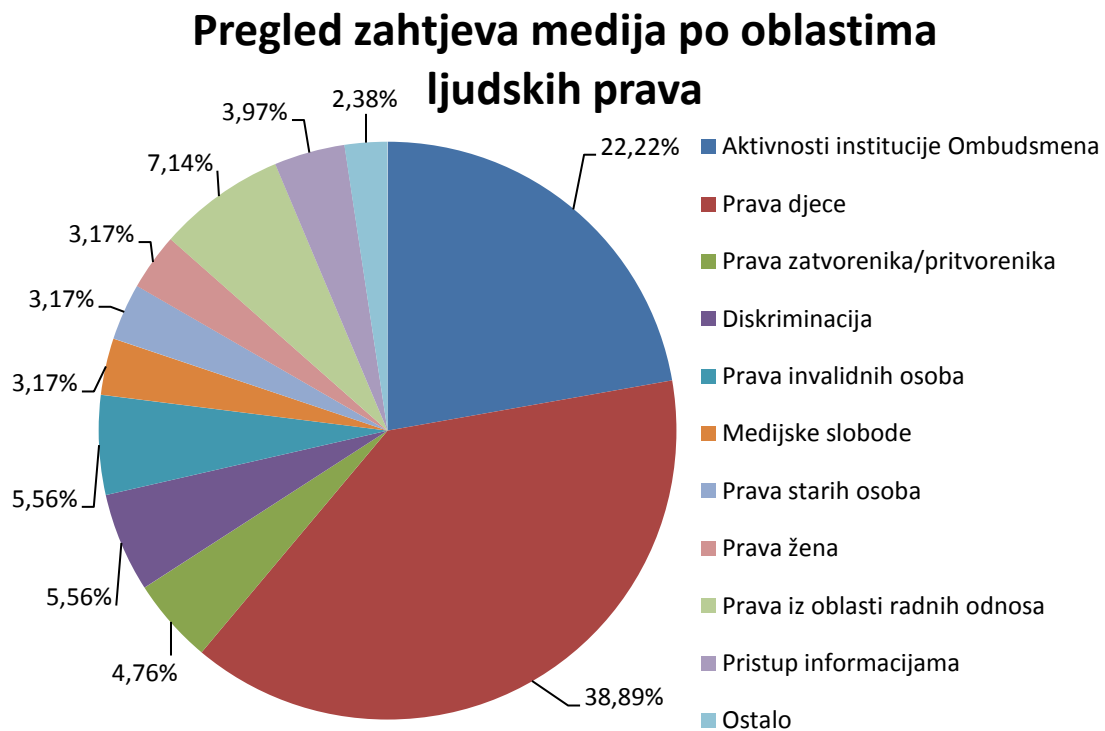
Tokom 2010. godine ombudsmeni BiH su u saradnji s medijima afirmirali u javnom prostoru nekoliko značajnih tema vezanih za ljudska prava kao što su: problem prosjačenja djece, kršenje prava djece od strane medija, prava porodilja, prava lica s invaliditetom, prava radnika migranata, problem diskriminacije po bilo kojem osnovu, prava starih lica, prava pritvorenika/ zatvorenika i sloboda medija.

Tako je u periodu januar – decembar 2010. godine Institucija ombudsmena zaprimila 178 pismenih zahtjeva medija koji su podrazumijevali davanje komentara ili odgovora na određena pitanja ili učešće u programima elektronskih medija.

Bitno je posebno izdvojiti, medijski izuzetno praćene, pres-konferencije za koje je Institucija ombudsmena organizirala povodom prezentacije Godišnjeg i specijalnih izvještaja Institucije, susreta ombudsmena zemalja regiona na konferenciji „Eliminacija diskriminacije u regionu, uloga institucija za zaštitu ljudskih prava i modeli regionalne saradnje”, zatim Svečane akademije pod nazivom „Da sam ja neko” kojom je Institucija obilježila Međunarodni dan djeteta, kao i obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava „Postojanje diskriminacije kroz analizu ugroženih grupa u BiH”.

Pres-konferencija organizirana je i povodom uspostavljanja uredovnih dana Institucije ombudsmena u Tuzli, a medijski su praćene i javne diskusije o temi: „Uloga dnevnih centara za djecu u riziku u zaštiti djece koja prose”, održane u Zenici i Mostaru, kao i aktivnosti „Ombudsmen u vašoj školi” održane u 11 gradova Bosne i Hercegovine.

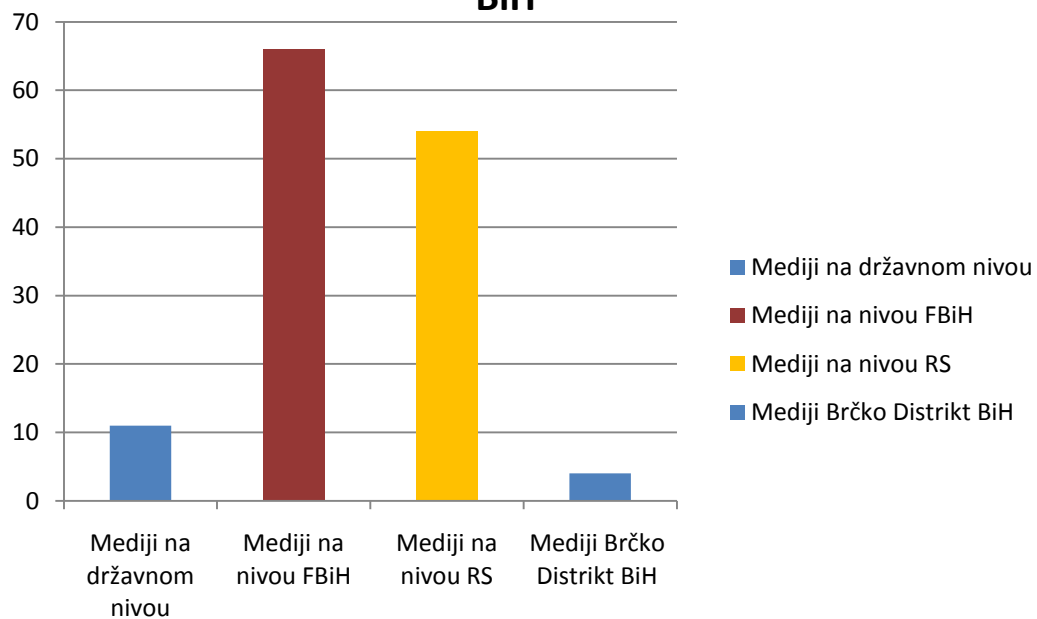
Pregled zahtjeva s obzirom na oblasti u kojima je tražena informacija od ombudsmena BiH dat je u dijagramu 8., uz napomenu da je najveći broj obraćanja u segmentu koji se odnosi na aktivnosti Institucije vezan za opću ocjenu stanja ljudskih prava u BiH u određenom periodu, preduzetim radnjama u nekom konkretnom u Instituciji zaprimljenom predmetu ili vezano za dostavu statističkih podataka o broju i vrsti predmeta. Ombudsmeni BiH imali su i značajan broj obrćanja u medijima na osnovu direktnih kontakata predstavnika medija s ombudsmenima, posebno u toku održavanja određenih događaja vezanih za ljudska prava.

Dijagram 8.

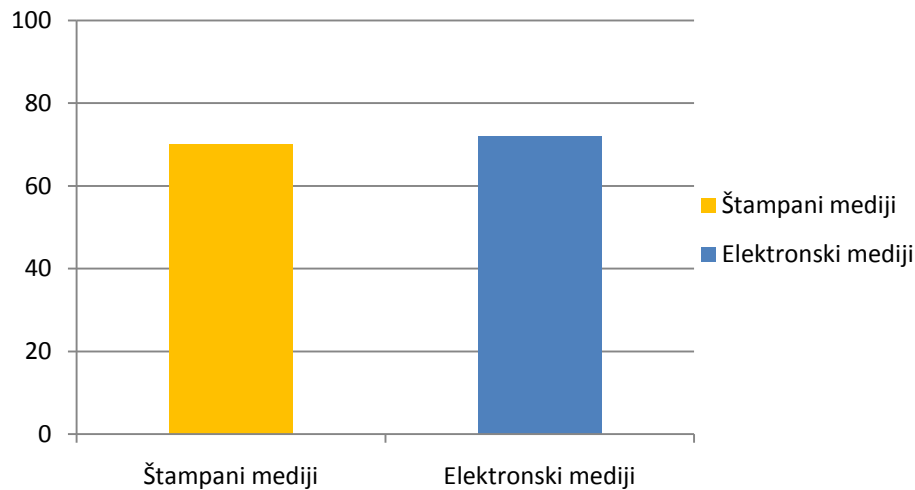
Statističke evidencije o saradnji ombudsmena BiH s medijama pokazuju da je izražajniiji interes medija za rad Institucije na entitetskom nivou, što je logično zato što je većina medija uspostavljena na ovom principu, jer na nivou BiH isključivo funkcioniše Javni RTV servis, tačnije BHRT i BH Radio 1 (Dijagram 9.). U 2010. godini bilježimo i pozitivan pomak u smislu interesa medija s područja Brčko Distrikta za rad i aktivnosti Institucije ombudsmena BiH, što je svakako i rezultat opredjeljenja Ombudsmena BiH da budu što bliže građanima i jednako zastupljeni na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. U odnosu na vrstu medija u 2010. godini bilježimo jednak interes za ljudska prava i elektronskih i štampanih medija, što se može vidjeti iz Dijagrama 10., a što je u poređenju s 2009. godinom značajan iskorak printanih medija koji su u ovoj godini bili otvoreniji za afirmaciju tema iz oblasti zaštite ljudskih prava.

Medijski interes za rad Institucije ombudsmena BiH

Dijagram 9.

Medijski interes za rad Institucije ombudsmena BiH s obzirom na vrstu medija

Dijagram 10.

Kada govorimo o zastupljenosti ureda po pitanju saradnje s medijima, težište ove saradnje bilo je na sjedištu Institucije u Banjoj Luci i Uredu Sarajevo, dok su svoj doprinos ovoj saradnji u nešto manjoj mjeri, shodno interesu medija, dali i u uredima u Brčkom, Livnu i Mostaru.

Svjesni činjenice da kao sredstvo komuniciranja veb-stranica omogućava brzu, ekonomičnu i efikasnu distribuciju informacija, ombudsmeni su tokom 2010. godine posebnu

pažnju posvetili unapređenju vizuelnog identiteta Institucije kroz ažuriranje veb-stranice (www.ombudsmen.gov.ba) što je rezultiralo većim brojem objavljenih tekstova koji su na transparentan i aktuelan način omogućili uvid svim zainteresiranim u dokumente relevantne za rad Institucije.

Preduslov ovog napretka je brza i efikasna interna saradnja ostvarena po pitanju objavljivanja i prijevoda tekstova na engleski jezik u 2010. godini.

U poređenju sa štampanim materijalima, prezentacija rada Institucije putem interneta, pored mnogobrojnih prednosti, pružila je mogućnost ispravke i dopune online informacija. Pored toga, mediji ali i svi zainteresirani mogu pogledati informacije kada to žele i nisu ograničeni radnim vremenom Institucije, a informacije prezentirane na veb-stranici značajne su i za istraživanje određenih pitanja iz oblasti ljudskih prava.

Kada govorimo o veb-stranici Institucije, ombudsmeni namjeravaju zadržati ovaj pozitivan trend ali i stvoriti prostor za dalje kvalitativno i kvalitativno unapređenje ovog vida komunikacije.

Dok za internu komunikaciju ostvarenu u 2010. godini možemo reći da je odlikuje efikasnost i transparentnost, za eksternu komunikaciju posebno je važno naglasiti da je na sve zahtjeve predstavnika javnog informiranja odgovoreno u cijelosti i na vrijeme u za to predviđenim rokovima.

Tokom 2010. godine unapređivana je i kontakt-lista medijskih kuća i novinara, a sve s ciljem uspostavljanja bliže i kvalitetnije saradnje s predstavnicima medija. Prilikom posjeta ombudsmena BiH gradovima ostvaren je i kontakt sa službama za odnose s javnošću općina i domaćih institucija.

Institucija ombudsmena je u 2010. godini štampala i promotivni materijal kako bi građanima približila rad Institucije.

12.4. Saradnja sa civilnim društvom

Pronalaženje adekvatnog modela saradnje između Institucije Ombudsmena BiH i civilnog društva na promociji i zaštiti ljudskih prava bio je jedan od izazova s kojim se Institucija suočila i u 2010. godini. Uz podršku Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, u junu mjesecu Institucija je organizirala dva okrugla stola o temi: **„Razvoj konsultativnog mehanizma između Ombudsmena Bosne i Hercegovine i građanskog društva“** kojim je prisustvovalo 70 predstavnika nevladinih organizacija kako bi se otvorio konsultativni proces o ovoj temi, sagledali pozitivni primjeri iz regiona i opredijelilo se za odgovarajući model. Naglašeno je da ovakva saradnja treba da se zasniva na partnerskim odnosima, te da *bude redovna, transparentna, sveobuhvatna i sadržajna.*

Razmatrajući pitanje ostvarene saradnje između Institucije ombudsmena i nevladinih organizacija, zaključeno je da je ova saradnja još uvijek na nekom početnom nivou i uglavnom usmjerena na realiziranje parcijalnih aktivnosti.

Važno je istaknuti da je tokom konsultacija naglašena važnost **održavanja redovnih periodičnih sastanaka** između Institucije ombudsmena i nevladinih organizacija kako bi se zajednički raspravljalo o određenim pitanjima iz oblasti ljudskih prava i po potrebi redefinirali prioritete.

Kao oblasti u kojima je izražena potreba saradnje između Institucije ombudsmena i NVO definirana je **sfera zaštite ekonomskih i socijalnih prava, posebno ugroženih grupa** pri čemu je istaknuto pitanje uživanja ljudskih prava lica s invaliditetom, djece, žena, manjina i povratničke populacije. Iskazana je i potreba osiguranja saradnje u oblasti zaštite od nasilja u porodici i zaštite žena u ruralnim sredinama. **Sloboda pristupa informacijama, efikasnost sudskog sistema**, uključujući pitanja prava na pristup sudu kroz osiguranje besplatne pravne pomoći, zaštitu svjedoka, izvršenje sudskih odluka također su značajne oblasti moguće saradnje između Institucije ombudsmena i NVO.

Konsultativni proces pokazao je da je najveća potreba **za saradnjom** izražena **u oblasti sprečavanja diskriminacije** s posebnim fokusom na osiguranje primjene Zakona o zabrani diskriminacije. Ovo se posebno odnosi na korištenje mehanizama medijacije, davanja mišljenja, odnosa prema sudskoj zaštiti i sl. Rezultat održanih konsultacija je izrada strateškog dokumenta Platforme za saradnju Institucije ombudsmena BiH s nevladinim sektorom (Annex III.) koja se može pronaći i na veb-stranici Institucije www.ombudsmen.gov.ba.

Ombudsmeni BiH su u 2010. godini pored konsultativnog procesa održavali redovne kontakte s NVO o nekim bitnim pitanjima ljudskih prava kao što su sloboda pristupa informacijama, prava žena i djece, korupcija, sprečavanje diskriminacije, prava raseljenih lica i povratnika itd.

Prioritet u 2011. godini svakako će biti preciziranje oblika i metoda saradnje s nevladinim organizacijama.

ANEKS I. PREDMETI

ANNEX I. PREDMETI

Tabelarni pregled preporuka Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine izdatih u 2010. godini

BROJ PREPORUKE	BROJ PREDMETA	ODGOVORNA STRANA	POVREDA PRAVA	DATUM IZDAVANJA PREPORUKE	REALIZACIJA
P- 1/10	Ž-SA-05-444/09	Federalno pravobranilaštvo	Otkup stana	15.01.2010.	Realizirana
P- 2/10	Ž-SA-05-396/10	Federalno ministarstvo finansija	Povrat sredstava-specijalizacija	25.01.2010.	Djelomično realizirana
P-3/10	Ž-BL-05-167/09	Federalno pravobranilaštvo	Otkup stana	08.02.2010.	Realizirana
P-4/10	Ž-BL-5276/08	Vlada Republike Srpske Ministarstvo trgovine i turizma Republike Srpske	Izvršenje presude Okružnog suda u Banjoj Luci	08.02.2010.	Ostvarena saradnja
P-5/10	Ž-BL-04-450/09	Katonski sud u Sarajevu	Dužina sudskog postupka	10.02.2010.	Nema odgovora
P-6/10	Ž-SA-04-47/09	Općina Stari Grad	Sanacija krova stambene zgrade	23.02.2010.	Registrirana saradnja
P-7/10	Ž-SA-04-368/09	Kantonalno pravobraniteljstvo Unsko-sanskog kantona	Otkup stana	24.02.2010.	Realizirana
P-8/10	Ž-SA-05-413/09	Općinsko vijeće Općine Visoko	Imenovanje	24.02.2010.	Nije realizirana
P-9/10	Ž-SA-04-315/09	Federalna uprava civilne zaštite; Agencija za državnu službu FBiH; upravni inspektor Federalnog ministarstva pravde	Radno pravo-konkurs	12.03.2010.	Nije realizirana
P-10/10	BL-5141/06	Kantonalni sud u Livnu	Imovina	17.03.2010.	Realizirana
P-11/10	Ž-BL-05-403/09	Osnovni sud u Prijedoru	Dužina trajanja postupka pred sudom	17.03.2010.	Realizirana

P-12/10	Ž-BL-01-18/10	Osnovni sud u Banja Luci	Prava djece	17.03.2010.	Djelimično realizirana
P-13/10	Ž-BL-04-111/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nema odgovora
P-14/10	Ž-BL-04-109/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nije realizirana
P-15/10	Ž-BL-04-104/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nije realizirana
P-16/10	Ž-BL-04-91/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nije realizirana
P-17/10	Ž-BL-04-26/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nije realizirana
P-18/10	Ž-BL-04-25/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Nije realizirana
P-19/10	Ž-BL 5300/08	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010.	Ostvarena saradnja
P-20/10	Ž-BL-04-77/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-21/10	Ž-BL-04-63/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-22/10	Ž-BL-04-64/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-23/10	Ž-BL-04-80/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-24/10	Ž-BL-04-84/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-25/10	Ž-BL-04-09/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-26/10	Ž-BL 5216/08	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS	18.03.2010	Realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-27/10	Ž-BL-04-193/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Ostvarena saradnja
P-28/10	Ž-BL-04-81/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Ostvarena saradnja
P-29/10	Ž-BL-04-55/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-30/10	Ž-BL-04-57/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-31/10	Ž-BL-04-62/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-32/10	Ž-BL-04-148/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-33/10	Ž-BL-04-447/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-34/10	Ž-BL-5248/08	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-35/10	Ž-BI 5263/08	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-36/10	Ž-BL-04-184/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-37/10	Ž-BL-04-151/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-38/10	Ž-BL-04-150/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-39/10	Ž-BL-04-153/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-40/10	Ž-BL-04-185/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS	18.03.2010	Nije realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-41/10	Ž-BL-04-189/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-42/10	Ž-BL-04-180/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-43/10	Ž-BL-04-183/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-44/10	Ž-BL-04-182/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-45/10	Ž-BL-04-186/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-46/10	Ž-BL-04-179/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-47/10	Ž-BL-04-181/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-48/10	Ž-BL-04-115/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-49/10	Ž-BL-04-154/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-50/10	Ž-BL-04-187/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-51/10	Ž-BL-04-110/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-52/10	Ž-BL-04-668/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-53/10	Ž-BL-04-507/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Ostvarena saradnja
P-54/10	Ž-BL-04-149/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS	18.03.2010	Nije realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-55/10	Ž-BL-04-489/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-56/10	Ž-BL-04-41/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-57/10	Ž-BL-04-146/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-58/10	Ž-BL-04-188/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-59/10	Ž-BL-04-112/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-60/10	Ž-BL-04-86/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-61/10	Ž-BL-04-194/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-62/10	Ž-BL-04-46/09	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Ostvarena saradnja
P-63/10	Ž-BL-04-85/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-64/10	Ž-BL-04-116/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-65/10	Ž-SA-01-1030/10	Regulatorna agencija za komunikacije	Prava djece	22.03.2010.	Realizirana
P-66/10	Ž-BL-05-291/09	Osnovni Sud Novi Grad	Dužina trajanja postupka	22.03.2010.	Realizirana
P-67/10	Ž-BL- 5270/07	Osnovni sud u Banja Luci	Dužina trajanja postupka	22.03.2010.	Realizirana
P-68/10	Ž-BL 7069/07	Kantonalna Komisija za implementaciju čl. 143 ZOR FBiH	Pravo na rad, kršenje principa <i>ex aequo et Bono</i>	22.03.2010.	Realizirana

P-69/10	Ž-BL-06-312/09	JU Centar za predškolsko obrazovanje i vaspitanje Banja Luka	ZOSPI i sloboda izražavanja	22.03.2010.	Realizirana
P-70/10	Ž-BL-06-312/09	Klinički centar Banja Luka	ZOSPI i sloboda izražavanja	22.03.2010.	Realizirana
P-71/10	Ž-SA-05-98/10	Općina Kreševo	ZUP čl. 6 tačka 13. Žalba na rad Uprave	22.03.2010.	Nema odgovora
P-72/10	Ž-BR-04-102/09	Ministarstvo trgovine, turizma i saobraćaja TK- Direkcija cesta Tuzla	Imovina	22.03.2010.	Nije realizirana
P-73/10	Ž-BR-04-11/10	Vlada Brčko Distrikta	Imovina	22.03.2010.	Realizirana
P-74/10	Ž-BR-04-06/10	Apelaciona komisija Brčko Distrikta i Policija Brčko Distrikta	Pravičan krivični postupak	22.03.2010.	Djelimično realizirana
P-75/10	Ž-BR 7027/08	Vlada Brčko Distrikta	Imovina	22.03.2010.	Nije realizirana
P-76/10	Ž-BR-04-81/09	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove	Imovina	22.03.2010.	Nije realizirana
P-77//10	Ž-BR-05-32/09	Općina Pelagićevo	ZOSPI	22.03.2010.	Realizirana
P-78/10	Ž-SA-05-61/10	Vlada Kantona sarajevo; Ministarstvo Zdravstva KS	Imenovanje	02.04.2010.	Nije realizirana
P-79/10	Ž-SA-05-236/10	Općina Glamoč i Agencija za privatizaciju Kantona 10.	Imovina	15.04.2010.	Registrovana saradnja
P-80/10	Ž-SA-06-585/09; 376/10; 377/10	MUP ZE-DO kantona i Skupština ZE-DO kantona	Diskriminacija	07.04.2010.	Realizirana
P-81/10	Ž-SA-01-421/10	JU Centar za socijalni rad Vitez	Prava djece	12.04.2010.	Realizirana
P-82/10	Ž-SA-01-329/10	Ministarstvo rada i socijalne politike Unsko-sanskog			Ostvarena saradnja, preporuka nije realizirana

		kantona			
P-83/10	Ž-SA-05-459/09	Vlada FBiH, Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH	Imenovanje	13.04.2010.	Realizirana
P-84/10	Ž-MO-04-20/10	Srednja ekonomska škola Mostar	Prava djece	15.04.2010.	Nije realizirana
P-85/10	Ž-BL-01-422/09	JU Centar za socijalni rad Kostajnica	Prava djece	15.04.2010.	Realizirana
P-86/10	Ž-BL-04-213/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-87/10	Ž-BL-04-213/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-88/10	Ž-BL-04-210/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-89/10	Ž-BL-04-262/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-90/10	Ž-BL-04-236/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-91/10	Ž-BL-04-224/140	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-92/10	Ž-BL-04-212/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-93/10	Ž-BL-04-214/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-94/10	Ž-BL-04-234/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-95/10	Ž-BL-04-279/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-96/10	Ž-BL-04-192/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS	15.04.2010.	Nije realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-97/10	Ž-BL-04-263/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-98/10	Ž-BL-04-196/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-99/10	Ž-BL-04-197/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Ostvarena saradnja
P-100/10	Ž-BL-04-216/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-101/10	Ž-BL-04-206/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-102/10	Ž-BL-04-11/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-103/10	Ž-BL-04-235/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-104/10	Ž-BL-04-248/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Nije realizirana
P-105/10	Ž-BL-04-237/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-106/10	Ž-SA-07-436/10	Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo zdravstva; Kantonalni sud u Tuzli	Očuvanje duševnog i tjelesnog zdravlja zatvorenika	16.04.2010.	Nije realizirana, ali je ostvarena saradnja
P-107/10	Ž-BL-05-10/10	Općina Prnjavor Odjeljenje za opću upravu administrativne	ZOSPI	20.04.2010.	Realizirana

		službe			
P-108/10	Ž-BL-06-404/09	Osnovni sud u Gradišci	Izvršenje rješenja	20.04.2010.	Realizirana
P-109/10	Ž-BL-05-499/09	Fond PIO/MIO-Filijala Banja Luka	Penzije	20.04.2010.	Realizirana
P-110/10	ŽA-SA-01-123/10	Vlada Kantona Sarajevo; Ministarstvo obrazovanja i nauke KS	Imenovanje	20.04.2010.	Nije realizirana
P-111/10	Ž-SA-04-291/10	Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Realizirana
P-112/10	Ž-SA-04-371/10	Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Nije realizirana
P-113/10	Ž-SA-05-332/10	Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Realizirana
P-114/10	Ž-SA-05-375/09	Ministarstvo za izbjegla i raseljena lica Republike Srpske-Odsjek Doboj Kancelarija Brod	Povrat stana	28.04.2010.	Nema odgovora
P115/10	Ž-SA-05-383/10	Vlada Kantona SBK i Ministarstvo gospodarstva SBK	Imenovanje	28.04.2010.	Nije realizirana, ostvarena saradnja
P-116/10	Ž-SA-04-304/10	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup stana	28.04.2010.	Realizirana
P-117/10	Ž-SA-05-608/09	Ministarstvo za izbjegla i raseljena lica RS	Pravo na dom	29.04.2010.	Nije realizirana
P-118/10	Ž-SA-01-443/10	Klinički centar Univerziteta u Sarajevu; JU Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo; Služba socijalne zaštite Novi Grad	Prava djece	29.04.2010.	Realizirana
P-119/10	Ž-BL-04-293/10	Komisija za implementaciju čl.	Čl. 182 ZOR RS	30.04.2010.	Nije realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-120/10	Ž-BL-04-309/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Nema odgovora
P-121/10	Ž-BL-04-291/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Realizirana
P-122/10	Ž-BL-04-312/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Nije realizirana
P-123/10	Ž-BL-04-292/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Realizirana
P-124/10	Ž-BL-04-311/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Nije realizirana
P-125/10	Ž-BL-04-313/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Nema odgovora
P-126/10	Ž-BL-04-310/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Realizirana
P-127/10	Ž-BL-04-308/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	30.04.2010.	Nije realizirana
P-128/10	Ž-BL-05-90/10	Osnovni sud u Banjoj Luci	Član 6. EKLJP	12.05.2010.	Realizirana
P-129/10	Participacija djece i pošt.njihovih stavova – projekat		Prava djece		Nema odgovora
P-130/10	BL 5164/07	Općina Trvanik	Povrat stana- naknada štete	04.05.2010.	Realizirana
P-131/10	Ž-BL 5281/07	Fond PIO/MIO Filijala Banja Luka	Penzije	04.05.2010.	Nema odgovora
P-132/10		Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne	Član 6. EKLJP	04.05.2010.	Ostvarena saradnja

		poslove Sarajevo			
P-133/10	Ž-SA-05-624/10	Radio-televizija Federacije BiH	Pravo na rad	05.05.2010.	Nije realizirana
P-134/10	Ž-SA-Ž-05-336/10	Vlada Unsko-sanskog kantona-Služba za stručne i zajedničke poslove	Imenovanje	05.05.2010.	Ostvarena saradnja
P-135/10	Ž-SA-06-49/10	Općina Pale-Prača	Diskriminacija	13.05.2010.	Nema odgovora
P-136/10	Ž-SA-04-86/09	Općina Ravno	Naknada štete-požar	13.05.2010.	Nema odgovora
P-137/10	Ž-SA-04-603/09	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup vojnog stana	18.05.2010.	Realizirana
P-138/10	Ž-SA-05-369/10	Zavod za transfuzijsku medicinu FBiH UO i UO Zavoda za tm	Imenovanje	18.05.2010.	Nije realizirana
P-139/10	Ž-SA-05-630/09	Ministartvo rada i boračko-invalid zaštite RS	Otpremnina	15.05.2010.	Realizirana
P-140/10	Ž-SA-04-458/09	Skupština regionalne deponije „US REG-DEP“ d.o.o.	Imenovanje	18.05.2010.	Nema odgovora
P-141/10	Ž-MO-05-98/10	Općinski sud Čapljina	Imovina i suđenje u razumnom roku	18.05.2010.	Realizirana
P-142/10	Ž-SA-07-280; 219 i 318/10	KPT PT Tuzla	Pravo zatorenika	13.05.2010.	Realizirana
P-143/10	Ž-SA-04-334/10	Federalna uprava civilne zaštite	Pravo na rad	24.05.2010.	Ostvarena saradnja
P-144/10	Ž-BR-05-15/10	Osnovni sud Banja Luka	Suđenje u razumnom roku	21.05.2010.	Nije realizirana
P-145/10	Ž-Sa-05-424/10	Općinsko vijeće Vitez	Imenovanje	17.05.2010.	Nije realizirana
P-146/10	Ž-SA-05-70/10	Ministarstvo vanjskih poslova BiH	Pravo na rad i povreda člana 6. EKLJP	25.05.2010.	Realizirana
P-147/10	Ž-BL-04-456/10	Komisija za implementaciju čl.	Čl. 182 ZOR RS	05.07.2010.	Nije realizirana

		182 ZOR RS	otpremnine		
P-148/10	Ž-BL-01-190/10	Osnovna škola Ivo Andrić	Prava djece	26.05.2010.	Realizirana
P-149/10	Ž-BL-04-363/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-150/10	Ž-BL-04-363/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-151/10	Ž-BL-04-38/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-152/10	Ž-BL-04-41/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-153/10	Ž-BL-04-377/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-154/10	Ž-BL-04-386/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-155/10	Ž-BL-04-384/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-156/10	Ž-BL-04-319/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-157/10	Ž-BL-04-326/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-158/10	Ž-BL-04-334/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-159/10	Ž-BL-04-359/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P160/10	Ž-BL-04-358/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-161/10	Ž-BL-04-357/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana

P-162/10	Ž-BL-04-356/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-163/10	Ž-BL-04-354/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-164/10	Ž-BL-04-355/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-165/10	Ž-BL-04-362/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-166/10	Ž-SA-05-131/10	Vlada FBiH i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	Imenovanje	15.06.2010.	Realizirana
P-167/10	Ž-BL-04-385/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Nije realizirana
P-168/10	Ž-BL-04-379/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-169/10	Ž-SA-01-418/10	JU Služba socijalne zaštite Opštine Centar i Kantonalni centar za socijalni rad	Prava djece	15.06.2010.	Ostvarena saradnja, nije realizirana preporuka
P-170/10	Ž-SA-05-126/10	Osnovni sud u Kotor Varoši	Efikasna sudska zaštita	17.06.2010.	Realizirana
P-171/10	Ž-BL-04-398/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	17.06.2010.	Nije realizirana
P-172/10	Ž-BL-04-393/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	17.06.2010.	Nije realizirana
P-173/10	Ž-BL-04-463/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	17.06.2010.	Nije realizirana
P-174/10	Ž-LI-05-51/10	Općina Livno	ZOSPI	15.07.2010.	Realizirana
P-175/10	Ž-SA-01-862/10	JU Centar za socijalni rad Opštine Centar	Prava djece	20.07.2010.	Ostvarena saradnja, preporuka nije realizirana

P-176/10	Ž-MO-05-131/10	Općinski sud u Mostar	Prava djece	15.07.2010.	Realizirana
P-177/10	Ž-SA-06-646/10	KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja Bjelave	Pravo na rad i član 6. EKLJP	23.07.2010.	Nije realizirana
P-178/10	Ž-SA-02-877/10	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Prava djece/osoba sa invaliditetom	23.07.2010.	Nije realizirana
P-179/10	Ž-SA-04-702/10	FZ PIO/MIO Mostar-Kantonalna administrativna služba Zenica	Penzije	03.08.2010.	Nije realizirana
P-180/10	Ž-SA-06-1006/10	Ministarstvo obrazovanja i nauke KS i Druga gimnazija u Sarajevu	Prava djece	09.08.2010.	Nema odgovora
P-181/10	Ž-SA-05-505/09	Ustavi sud BIH i Opština Sanski Most	Imovina, pravo na dom	18.08.2010.	Ostvarena saradnja
P-182/10	Ž-SA-05-351/10	MUP RS	Naknada štete	18.08.2010.	Djelimično realizirana
P-183/10	Ž-LI-05-55/10	Uprava za inspekcijske poslove Kantona 10	Pravo na rad	19.08.2010.	Ostvarena saradnja, nije realizirana
P-184/10	Ž-LI-05-70/10	Općinski sud Livno	Neizvršenje rješenja	19.08.2010.	Nije realizirana
P-185/10	Ž-SA-05-196/10	Vladi Kantona Sarajevo	Pravo na dom	20.08.2010.	Ostvarena saradnja, ali preporuka nije realizirana
P-186/10	Ž-SA-05-1087/10	Općina Ključ	ZOSPI	24.08.2010.	Nije realizirana
P-187/10	Ž-BR-04-159/10	Općinsko vijeće Sapna	Imenovanje	20.07.2010.	Nije realizirana
P-188/10	Ž-BR-05-157/10	Osnovni sud Brčko Distrikta; Vlada Brčko Distrikta-Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge.HO „Međunarodni forum solidarnosti-EEMAUS“	Protivpravno lišavanje slobode i smještaj u zdravstvene ustanove	20.07.2010.	Ostvarena saradnja

		Doboj Istok			
P-189/10	Ž-MO-05-81/10	Vlada HNK/Ž	Imenovanje	25.08.2010.	Realizirana
P-190/10	Ž-BL-05-515/10	JP „Putevi RS“	ZOSPI	25.08.2010.	Nije realizirana
P-191/10	Ž-BL-05-410/10	Općina Rogatica	Član 6. EKLJP	28.08.2010.	Realizirana
P-192/10	Ž-BR-05-124/10	Općinski sud u Tuzli	Član 6. EKLJP	20.08.2010.	Nije realizirana
P-193/10	Ž-BR-04-50/10	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za stručne i administrativne poslove	Neizvršenje rješenja	20.08.2010.	Nije realizirana
P-194/10	Ž-BR-04-49/10	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za stručne i administrativne poslove	Nedonošenje rješenja	20.08.2010.	Nije realizirana
P-195/10	Ž-BR-04-48/10	Vlada Brčko Distrikta Odjeljenje za stručne i administrativne poslove	Pravo na rad	20.08.2010.	Nije realizirana
P-196/10	Ž-BR-05-86/10	Osnovni sud Banja Luka	Neizvršenje rješenja	20.08.2010.	Realizirana
P-197/10	Ž-BR-04-42/10	Agencija za privatizaciju FBiH	Potraživanja na JRG	20.08.2010.	Realizirana
P-198/10	Ž-BR-05-150/10	Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla- Odjeljenje za administraciju	ZOSPI	20.08.2010.	Nema odgovora
P-199/10	Ž-BR-05-124/10	Osnovni sud u Brčkom	Neizvršenje rješenja	20.08.2010.	Nije realizirana
P-200/10	Ž-BR-05-26/09	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za javni registar	Pravo na rad	20.08.2010.	Nema odgovora
P-201/10	Ž-BR-04-87/09	JP „Komunalno“ Brčko d.o.od	Komunalije	20.08.2010.	Ostvarena saradnja
P-202/10	Ž-BR-05-110/10	Općinski sud u Tuzli	Dužina postupka i nedonošenje odluke o izvršenju	20.08.2010.	Nema odgovora

P-203/10	Ž-BR-04-85/09	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za prost. planiranje i imovin-pr poslove ; Osnovni sud u Brčkom	Naknada štete-stečajni postupak	20.08.2010.	Nije realizirana
P-204/10	Ž-BR-04-66/10	Agencija za nadzor osiguranja FBiH; UNIQUA d.d. Sarajevo	Diskriminacija	20.08.2010.	Nije realizirana
P-205/10	Ž-BR-05-160/10	OŠ Vladimir Nazor Odžak	ZOSPI	20.08.2010.	Nema odgovora
P-206/10	Ž-BR-05-49/09	Vlada Brčko Distrikta- Odjeljenje za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja	Nepoštivanje odredaba ZUP- a BD BiH	20.08.2010.	Djelomično realizirana
P-207/10	Ž-SA-05-372/10	JP „Komunalac“ Gradačac i OV Opština Gradačac	Imenovanje	23.08.2010.	Nije realizirana
P-208/10	Ž-SA-05-605/10	„Komunalno“ d.o.o Bosanski Petrovac i Opštinsko vijeće Općine Bosanki Petrovac	Imenovanje	23.08.2010.	Djelomično realizirana
P-209/10	Ž-SA-05-381/10	Opština Stari Grad	Anex VII-povratak/obnova	31.08.2010.	Realizirana
P-210/10	Ž-SA-05-962/10	Vlada FBiH i Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Imenovanje	01.09.2010.	Ostvarena saradnja
P-211/10	Ž-SA-05- 1044/10	Vijeće ministara BiH i Ministarstvo civilnih poslova BiH	Imenovanje	01.09.2010.	Nije realizirana
P-212/10	Ž-SA-05-529/10	FZ PIO/MIO- Mostar- Kantonalna administrativna služba Travnik	Jednak pristup javnim službama	14.09.2010.	Realizirana
P-213/10	Ž-SA-07- 1169/10	Federalno ministarstvo pravde, Općinski sud u Tuzli,	Krivične sankcije- zbrinjavanje	20.09.2010.	Nije realizirana,ali je ostvarena saradnja

		Kantonalni sud u Tuzli, Ministarstvo pravde TK, Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo zdravstva i Komisija za zaštitu osoba sa duševnim smetnjama	mentalno/invalidnih lica		
P-214/10	Ž-SA-04-729/10	KJP „Rad“ d.o.o.	Pravo na rad	28.09.2010.	Ostvarena saradnja, preporuka nije realizirana
P-215/10	Ž-BL-04-591/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-216/10	Ž-BL-04-602/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-217/10	Ž-BL-04-615/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-218/10	Ž-BL-04-564/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-219/10	Ž-BL-04-590/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-220/10	Ž-BL-04-505/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-221/10	Ž-BL-04-507/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-222/10	Ž-BL-04-460/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS Otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-223/10	Ž-BL-04-561/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-224/10	Ž-BL-04-562/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Realizirana

P-225/10	Ž-BL-04-577/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-226/10	Ž-BL-04-573/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-227/10	Ž-BL-04-576/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-228/10	Ž-SA-04-232/10	Vlada FBiH	Imenovanje	22.09.2010.	Nije realizirana
P-229/10	Ž-SA-04-356/10	Vlada Unsko-sanskog kantona	Imenovanje	22.09.2010.	Realizirana
P-230/10	Ž-SA-05-474/09	Općina Zvornik	obrazovanje	27.09.2010.	Realizirana
P-231/10	Ž-SA-05-474/09	Ministartstvo prosvjete i kulture RS	obrazovanje	27.09.2010.	Realizirana
P-232/10	Ž-BL-05-261/10	Općina Sanski Most-Služba za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove	Imovina, neizvršavanje presude Kantonalnog suda Bihać	27.09.2010.	Ostvarena saradnja , preporuka nije ispoštovana
P-233/10	Ž-SA-05-437/10	Vlada KS	Imenovanje	01.10.2010.	Realizirana
P-234/10	Ž-SA-04-491/09	Vlada KS i Kantonalna agencija za privatizaciju Sarajevo	Pravo na rad	04.10.2010.	Nije realizirana
P-235/10	Ž-SA-05-1051/10	JU Deveta OŠ Ilidža	ZOSPI	04.10.2010.	Realizirana
P-236/10	Ž-BL-5143/08	Sud BiH	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Dejlimično ispoštovana
P-237/10	Ž-BR-04-218/10	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK	Pravo na rad	08.10.2010.	Nije realizirana
P-238/10	Ž-BR-04-100/10	Općina Tuzla-Služba za inspeksijske poslove	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Nema odgovora
P-239/10	Ž-BR-05-185/10	Kancelarija za upravljanje javnom imovinom Brčko Distrikta	Imovina	08.10.2010.	Nije realizirana

P-240/10	Ž-BR-04-35/10	Federalni Zavod PIO/MIO Mostar- Kantonalna administrativa služba Zenica	Dužina postupka rješavanja po zahtjevu za penziju	08.10.2010.	Ostvarena saradnja
P-241/10	Ž-BR-04-113/10	Općina Tuzla, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK	Onemogućavanje mirnog uživanja posjeda-zagađenje okoline	08.10.2010.	Nije realizirana
P-242/10	Ž-BR-04-175/10	Ured za reviziju javne uprave i institucija u BD	Pravo na rad	08.10.2010.	Realizirana
P-243/10	Ž-BR-05-230/10	Tužilaštvo Posavskog kantona u Orašju i MUP Posavskog kantona	Pravo na život i ličnu sigurnost	08.10.2010.	Ostvarena saradnja
P-244/10	Ž-BR-05-161/10	Općina Tuzla	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana
P-245/10	Ž-BR-05-268/10	Općina Kalesija	Djelotvoran pravni lijek	08.10.2010.	Nema odgovora
P-246/10	Ž-BR-05-43/10	Općinski sud u Gračanici	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana
P-247/10	Ž-BR-04-105/10	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana
P-248/10	Ž-BR-05-97/09	Općinski sud u Orašju	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Realizirana
P-249/10	Ž-BR-05-169/10	Osnovni sud Brčko Distrikta BiH	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Realizirana
P-250/10	Ž-BR-05-57/09	Općinski sud u Sarajevu	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Nema odgovora
P-251/10	Ž-BR-05-118/09	Općinski sud u Živinicama	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Djelimično realizirana
P-252/10	Ž-BR-05-117/09	Općinski sud u Gradačcu	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Djelimično realizirana
P-253/10	Ž-BR-05-68/10	Osnovni sud u Brčkom	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Nema odgovora
P-254/10	Ž-BR-04- 111/10	Općina Gradačac		08.10.2010.	Nema odgovora
P-255/10	Ž-BR-05-178/10	Ured za reviziju javne uprave i institucija Brčko Distrikta	ZOSPI	08.10.2010.	Realizirana
P-256/10	Ž-BR-05-80/09	Osnovni sud u Modriči	Član 6. EKLJP	08.10.2010.	Ostvarena saradnja preporuka nije realizirana

P-257/10	Ž-BR-05-214/10	Kancelarija za upravljanje javnom imovinom i Odjeljenje za prostrno planiranje i imovinsko-pravne poslove Brčko Distrikta	Imovina	08.10.2010.	Ostvarena saradnja
P-258/10	Ž-BR-05-195/10	Kantonalni sud u Tuzli	Imovina, pravo porodični i privatni život i prepisku	08.10.2010.	Ostvarena saradnja, preporuka nije realizirana
P-259/10	Ž-MO-05-82/10	Ministarstvo civilnih poslova i komunikacija BiH, MUP Kantona 10, PP Bosansko Grahovo, Općina Bos. Grahovo-Služba socijalne zaštite	Javne isprave	12.10.2010.	Ostvarena saradnja
P-260/10	Ž-MO-05-64/10	Osnovni sud Mostar	Član 69. EKLJP	12.10.2010.	Nije realizirana
P-261/10	Ž-MO-04-66/10	Uprava za neizravno oporezivanje	Pravo na rad	12.10.2010.	Nije realizirana
P-262/10	Ž-SA-01-447/10	JU OŠ Muzička i baletna škola „Novo Sarajevo“	Prava djece	12.10.2010.	Nema odgovora
P-263/10	Ž-SA-05-181/10	Vijeće ministara BiH Ministarstvo finansija i trezora	Pravo na naknadu za odvojeni život i smještaj-radna prava	12.10.2010.	Realizirana
P-264/10	Ž-SA-05-1237/10	Zavod za zaštitu zdravlja studenata i Federalno ministarstvo zdravstva	Specijalizacija	13.10.2010.	Realizirana
P-265/10	Ž-LI-05-76/10	Općina Livno	Član 13.EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-266/10	Ž-LI-05-83/10	Općina Livno	Član 13.EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-267/10	Ž-LI-05-102/10	Općina Livno	Član 13.EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-268/10	Ž-SA-05-38/10	Ministarsto obrazovanja i	Imenovanje	14.10.2010.	Nije realizirana

		nauke KS i Vlada KS			
P-269/10	Ž-SA-04-1200/10	Općina Tuzla i MZ Lipnica	Dodjela jednokratne novčane pomoći	20.10.2010.	Ostvarena saradnja, ali preporuka nije realizirana
P-270/10	Ž-SA-01-716/10	JU Centar za socijalni rad Jajce	Sloboda kretanja i izbor mjesta stanovanja, prava djece	20.10.2010	Ostvarena saradnja
P-271/10	Ž-BL-05-594/10	Komunalna policija Općine Šipovo	Član 13. EKLJP	20.10.2010.	Realizirana
P-272/10	Ž-BL-05-01/10	Osnovni sud u Tesliću	Član 6. EKLJP	01.11.2010.	Realizirana
P-273/10	Ž-SA-04-1235/10	Mješovita srednja ekonomsko-ugostiteljska škola Travnik	Pravo na jednakost-konkursna procedura	01.11.2010.	Nije realizirana
P-274/10	Ž-SA-04-1244/10	Agencija za državnu službu FBiH	Pravo na jednakost-konkursna procedura	01.11.2010.	Nema odgovora
P-275/10	Ž-BL-04-687/10	MUP USK-Komisija za izbor policijskih službenika USK	Pravo na jednakost-konkursna procedura	01.11.2010.	Nije realizirana
P-276/10	Ž-BL-04-711/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-277/10	Ž-BL-04-701/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-278/10	Ž-BL-04-673/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-279/10	Ž-BL-04-666/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-280/10	Ž-BL-04-652/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-281/10	Ž-BL-04-432/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana

P-282/10	Ž-BL-04-418/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-283/10	Ž-BL-04-745/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-284/10	Ž-BL-04-742/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-285/10	Ž-BL-04-427/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-286/10	Ž-BL-04-421/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-287/10	Ž-BL-04-430/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-288/10	Ž-BL-04-419/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-289/10	Ž-BL-04-431/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-290/10	Ž-BL-04-420/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-291/10	Ž-BL-04-416/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-292/10	Ž-BL-04-417/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-293/10	Ž-BL-04-422/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-294/10	Ž-BL-04-423/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-295/10	Ž-BL-04-424/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana

P-296/10	Ž-BL-04-425/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-297/10	Ž-BL-04-428/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-298/10	Ž-BL-04-429/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	01.11.2010.	Nije realizirana
P-299/10	Ž-BL-05-516/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine		Nije realizirana
P-300/10	Ž-BL-04-289/10 Ex officio Specijalni izvještaj o stanju ljudskih prava starih lica	Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS i Vladi Brčko Distrikta	Prava starih lica	Oktobar 2010.	Ostvarena saradnja
P-301/10	Ž-SA-04- 1185/10	Općina Jajce	Anex VII Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim licima i član 6. EKLJP	04.11.2010.	Ostvarena saradnja, nije realizirana
P-302/10	Ž-SA-05-879/10	Federalno pravobranilaštvo	Član 6. EKLJP uknjiždba stana	08.11.2010.	Nema odgovora
P-303/10	Ž-SA-04-274/10	Federalno pravobranilaštvo	Član 6. EKLJP uknjiždba stana	08.11.2010.	Nema odgovora
P-304/10	Specijalni izvještaj u vezi sa žalbom radnika bivših Republičke uprave carina RS i Carinske službe Brčko Distrikta	Uprava za indirektno oporezivanje i Upravni odbor Uprave	Član 6. EKLJP	13.08.2010.	Nema odgovora

P-305/10	Ž-SA-04-1340/10	JU OŠ Meša Selimović Zenica	Pravo na rad	12.11.2010.	Nije realizirana
P-306/10	Ž-SA-05-1116/10	Uprava za indirektno oporezivanje i Upravni odbor Uprave	Vezano za Specijalni izvještaj 304/10 Član 6. EKLJP	18.11.2010.	Nema odgovora
P-307/10	Ž-BL-01-306/10	JU Centar za socijalni rad Bužim i Općinski sud Bosanska Krupa	Prava djece	22.11.2010.	Realizirana
P-308/10	Ž-BL-04-650/10	Republička uprava za inspekcijske poslove, Sektor inspcije rada i za na radu- Odjeljenje Prijedor	Pravo na rad	22.11.2010.	Realizirana
P-309/10	Ž-BL-04-768/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	22.11.2010.	Nije realizirana
P-310/10	Ž-BL-04-763/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	22.11.2010.	Nije realizirana
P-311/10	Ž-BL-04-764/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	22.11.2010.	Nije realizirana
P-312/10	Ž-BL-04-785/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	22.11.2010.	Nije realizirana
P-313/10	Ž-BL-04-770/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	22.11.2010.	Realizirana
P-314/10	Ž-SA-05-387/10	Općina Šamac	Član 6. i član 8. EKLJP	10.11.2010.	Nije realizirana
P-315/10	Ž-MO-05-97/10	Općina Čitluk	Aneks VII. Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim licima	23.11.2010.	Realizirana
P-316/10	Ž-SA-05-846/10	Općina Ključ	Aneks VII. Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim	29.11.2010.	Ostvarena saradnja, nije realizirana

			licima		
P-317/10	Specijalni izvještaj o pravima djece smještene u ustanove sa posebnim osvrtom na normative i standarde	Vlada FBiH i Vlada RS-a Min. finansija BiH Min. civilnih poslova Min.pravde BiH Min. rada i soc. Skrbi Fed. Uprava za insp. Poslove Skupština USK Fed. Inspekcija rada		13.12.2010.	Nema odgovora
P-318/10	Specijalni izvještaj o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama	Min. prosvjete i kulture RS Fed. min. obrazovanja i nauke		13.12.2010.	Nema odgovora
P-319/10	Specijalno izvješće o stanju prava djece sa posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju	Min. civilnih poslova BiH Min. za ljud. Prava i izbjeglice BiH Fed. min. obrazovanja i nauke kroz znanosti Fed. min. zdravstva Fed. min. rada i soc. politike Min.zdravlja i soc. zastite RS-a Min.prosvjete i kulture RS-a Kant. ministarstvima porosvjete,socijalne zaštite/skrbi i zdravstva Vlada Brčko Distrikta		13.12.2010.	Nema odgovora

P-320/10	Specijalni izvještaj o pravima osoba sa invaliditetom	Parlamentarna skupština BiH Vijeće ministara BiH Parlament FBiH Vlada FBiH Narodna skupština RS Vlada RS Skupština Brčko distrikta Vlada Brčko Distrikta Ministarstva entiteta,odjeljenja Distrikta,ministarstva Kantona i dr. nadležni organi opština i gradova		13.12.2010.	Nema odgovora u 2010.g.
P-321/10	Specijalni izvještaj o pravu na penziju	Parlament FBiH Ministastvra finansija FBiH i RS Min. rada i soc. politike FBiH Min.rada i soc. zaštite Min. rada i boračko-invalid. zaštite RS Poreska uprava FBiH i RS Inspekcije rada rada FBiH i RS Fond PIO/MIO FBiH Min.civilnih poslova		13.12.2010.	Ostvarena saradnja
P-322/10	Ž-SA-05-344/09	Općina Travnik Opštinsko vijeće	Imenovanje	02.12.2010.	Nije realizirana
P-323/10	Ž-MO-05-07/10	Grad Mostar	ZOSPI i rad Uprave	14.12.2010.	Nije realizirana
P-324/10	Ž-MO-05-52/10	Grad Mostar-Odjel za privredu, komunalne i inspeksijske poslove, i PU	Član 8. EKLJP	14.12.2010.	Ostvarena saradnja

		Mostar			
P-325/10	Ž-SA-05-1123/10	Vlada KS	Imenovanje	16.12.2010.	Nije realizirana
P-326/10	Ž-Sa-04-1408/10	Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata	Prava dobitnika posebnih ratnih priznanja i odlikovanja	20.12.2010.	Nije realizirana
P-327/10	Ž-SA-05-157/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	20.12.2010.	Nije realizirana
P-328/10	Ž-SA-02-838/10	Kantonalni sud u Bihaću	Član 6. EKLJP	26.07.2010.	Realizirana
P-329/10	Ž-BL-05-845/10	Osnovni sud u Mrkonjić Gradu	Član 6. EKLJP	22.12.2010.	Realizirana
P-330/10	Ž-SA-05-129/10	Skupština USK	Imenovanje	23.12.2010.	Nema odgovora
P-331/10	Ž-BL-01-425/10	Kantonalni sud u Sarajevu	Član 6. EKLJP	23.12.2010.	Realizirana
P-332/10	Ž-SA-04-1279/10	Ministarstvo civilnih poslova BiH, Federalni zavod za zapošljavanje i Zavod za zapošljavanje RS	Pravo na rad-uplata dopsinosa u slučaju nezaposlenosti	23.12.2010.	Ostvarena saradnja
P-333/10	Ž-SA-05-512/09	Kantonalni sud u Sarajevu	Član 6. EKLJP	27.12.2010.	Realizirana
P-334/10	Ž-SA-05-400/09	Općinski sud u Sarajevu	Član 6. EKLJP	27.12.2010.	Ostvarena saradnja
P-335/10	Ž-SA-05-1386/10	MUP TK; Kantonalno tužilaštvo TK i JU Centar za socijalni rad Tuzla	Rad policije	28.12.2010.	Ostvarena saradnja
P-336/10	Ž-BL-04-553/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RS	Čl. 182 ZOR RS otpremnine	29.12.2010.	Nije realizirana
P-337/10	Ž-SA-05-526/10	Vlada USK i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta	Imenovanje	22.10.2010.	Nije realizirana
P-338/10	Ž-SA-05-174/10	Vlada FBiH	Imenovanje	07.10.2010.	Nije realizirana
P-339/10	Ž-SA-05-925/10	Općina Goražde	ZOSPI	28.07.2010.	Nije realizirana

P-340/10	Ž-SA-05-899/10	MUP Kantona Sarajevo	Rad policije i mirno uživanje posjeda	06.09.2010.	Nije realizirana
P-341/10	Ž-SA-05-45/10	Kantonalni sud u Zenici	Član 6. EKLJP	17.02.2010.	Realizirana

Objašnjenja skraćenica u tabeli:

*EKLJP – Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

* ZOSPI – Zakon o slobodi pristupa informacijama

* ZOR – Zakon o radu

* ZUP – Zakon o upravnom postupku

ANNEX II FINANSIJE

ANNEX II. FINANSIJE

P R E G L E D

rashoda budžeta po ekonomskim kategorijama
za period izvještavanja: od 01.01.2010. do 31.12.2010.

Red. broj.	Vrsta rashoda	Ekonomski kod	Odobreno budžetom za tekuću godinu	Izmjene: rebalans, prestrukt., rezerva	Korigovani budžet (4+,-5)	Realizirano u tekućem periodu	Realizirano u prethodnoj godini	Index (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Tekući izdaci		2.622.000	-50.100	2.571.900	2.219.715	1.634.628	0,86
1.	Brutoplaće i naknade	611100	1.771.000	-149.100	1.621.900	1.442.904	1.066.002	0,89
2.	Naknade troškova zaposlenih	611200	284.000		284.000	175.808	140.947	0,62
3.	Putni troškovi	613100	68.000	30.000	98.000	94.746	77.995	0,97
4.	Izdaci telefonskih i PTT usluga	613200	54.000	25.000	79.000	69.453	44.568	0,88
5.	Izdaci za energiju i komunalne usluge	613300	30.000	30.000	30.000	14.557	14.774	0,49
6.	Nabavka materijala	613400	25.000	22.000	47.000	44.708	17.334	0,95
7.	Izdaci za usluge prevoza i goriva	613500	33.000		33.000	29.715	26.532	0,90
8.	Izdaci za zakupninu	613600	237.000	15.000	252.000	244.584	163.703	0,97
9.	Izdaci za tekuće održavanje	613700	27.000	2.000	29.000	27.167	21.537	0,94
10.	Izdaci za osiguranje	613800	6.000	1.000	7.000	5.431	4.505	0,78
11.	Ugovorene i druge posebne usluge	613900	87.000	4.000	91.000	70.642	56.731	0,78
II.	Kapitalni izdaci	8212-8216	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
1.	Nabavka opreme	8213	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
2.	Investicija	8216						
III.	Programi posebne namjene		0	0	0	0	0	
IV.	SVE UKUPNO		2.721.000	0	2.721.000	2.365.363	1.636.600	0,87

Realizacija budžeta za 2010. godinu s rashodima za preuzete zaposlene iz FBiH

Odobreni budžet za 2010. 2.721.000

Ukupno Izvršenje za 2010. 2.558.676 (2.365.363 Izvršenje budžeta
+193.313 izvršenje za preuzete zaposlene iz FBiH)

Stvarna realizacija budžeta za 2010. godinu je 94%

ANNEX III.
PLATFORMA ZA SARADNJU INSTITUCIJE
OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA BIH S
NEVLADINIM SEKTOROM

ANNEX III. PLATFORMA ZA SARADNJU INSTITUCIJE OMBUDSMENA ZA LJUDSKA PRAVA BIH S NEVLADINIM SEKTOROM

I. UVOD

Ombudsmen za ljudska prava BiH je nacionalna institucija za ljudska prava uspostavljena sa specifičnim mandatom osiguranja zaštite i promocije ljudskih prava. Uspostava Institucije zasnovana je na Sporazumu o ljudskim pravima (Aneks 6 Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH) i Zakonu o Ombudsmenu za ljudska prava BiH.⁹² Navedenim zakonom definirana su pitanja nadležnosti i funkcioniranja Institucije ombudsmena BiH u smislu osiguranja efektivnog funkcioniranja mehanizama zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, kako je garantirano Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima uz dodatak Ustavu.

Široko uspostavljen mandat Institucije zahtijeva posjedovanje sposobnosti za obavljanje funkcije monitoringa, savjetovanja i izdavanja preporuka po raznim pitanjima koja se odnose na ljudska prava, ali i uspostavu saradnje s regionalnim i međunarodnim organizacijama, te promociju ljudskih prava kroz podizanje svijesti u javnosti i kroz obrazovanje i istraživanja o ljudskim pravima. Kako bi se osigurala realizacija mandata, ***jedan od prioriteta Institucije je svakako jačanje odnosa i dijaloga s nevladinim sektorom.*** Ovo je posebno izraženo, a na bazi iskustava Institucije ombudsmena, u oblasti osiguranja pravne pomoći, promocije ljudskih prava, što uključuje potrebu organiziranja obuka, istraživanja, izdavanja priručnika i sl., te sačinjavanja pregleda zakonodavstva sa aspekta njegove usklađenosti s međunarodnim standardima.

Cijeneći da saradnja s nevladinim sektorom treba da bude suštinska a ne formalna, te zasnovana na partnerskim osnovama, Ombudsmeni za ljudska prava BiH su 28. aprila 2009. godine održali prvi konsultativni sastanak s predstavnicima nevladinih organizacija u Banjoj Luci. Konsultacije su, uz podršku ODIHR-a i Misije OSCE-a u BiH, nastavljene i u 2010. godini i to 9.6.2010. u Sarajevu i 11.6.2010. u Banjoj Luci.

Razmatrajući pitanje dostignute saradnje između Institucije ombudsmena i nevladinih organizacija, zaključeno je da je ova saradnja još uvijek na nekom početnom nivou i

⁹² "Službeni glasnik BiH, br. 32/00, 19/02 i 32/06

uglavnom usmjerena na realiziranje parcijalnih aktivnosti. Kao pozitivna istaknuta je nezavisnost nacionalne institucije za ljudska prava, izgrađeni kapaciteti, vraćen dignitet Institucije i postojanje iskrene spremnosti za zaštitu i promoviranje ljudskih prava s obje strane. Zaključeno je da se formalizaciji saradnje između Institucije ombudsmena i NVO treba pristupiti tek nakon što se zajednički definiraju njene oblasti i modaliteti. Zaključci s ovih konsultativnih sastanaka bili su osnova za izradu ove platforme.

II. OBLASTI SARADNJE

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH saradivati će prvenstveno sa NVO u oblastima koje su u toku konsultativnih sastanaka utvrđene kao prioritetne. Važno je istaknuti da je tokom konsultacija naglašena važnost **održavanja redovnih periodičnih sastanaka** između Institucije ombudsmena i NVO kako bi se zajednički raspravljalo o određenim pitanjima iz oblasti ljudskih prava i po potrebi redefinirali prioritete.

Kao oblasti u kojima je izražena potreba saradnje između Institucije ombudsmena i NVO definirana je **sfera zaštite ekonomskih i socijalnih prava, posebno ugroženih grupa** pri čemu je istaknuto pitanje uživanja ljudskih prava lica s invaliditetom, djece, žena, manjina i povratničke populacije. Iskazana je i potreba osiguranja saradnje u oblasti zaštite od nasilja u porodici i zaštite žena u ruralnim sredinama. **Sloboda pristupa informacijama, efikasnost sudskog sistema**, uključujući pitanja prava na pristup sudu kroz osiguranje besplatne pravne pomoći, zaštitu svjedoka, izvršenja sudskih odluka također su značajne oblasti moguće saradnje između Institucije ombudsmena i NVO.

Konsultativni proces pokazao je da je **najveća potreba za saradnjom izražena u oblasti sprečavanja diskriminacije** s posebnim fokusom na osiguranje primjene Zakona o zabrani diskriminacije. Imajući u vidu da je Institucija ombudsmena centralna institucija za zaštitu od diskriminacije, a da u Zakonu nisu jasno precizirani načini realizacije ovog mandata, to stvara potrebu kreiranja instrumenata koje bi Institucija ombudsmena trebala koristiti u ostvarivanju ove zakonske obaveze. Ovo se posebno odnosi na korištenje mehanizama medijacije, davanja mišljenja, odnosa prema sudskoj zaštiti i sl.

Obaveza uspostavljanja nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) u skladu s odredbama Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i dosadašnja iskustva da se kao najefikasniji model pokazao model u kojem je NPM institucija ombudsmena uz uspostavljenju saradnju sa NVO stvara obavezu daljeg jačanja saradnje. Između Institucije ombudsmena i NVO.

III. OBLICI SARADNJE

Institucija ombudsmena, uzimajući u obzir stajališta iznesena tokom konsultativnog procesa saradnje s NVO, namjerava realizirati kroz organiziranje zajedničkih događaja kao što su: obilježavanja značajnih datuma vezanih za ljudska prava, organiziranje konferencija, radionica, seminara, okruglih stolova, razmjena informacija, izdavanje zajedničkih publikacija, zajedničkih preporuka o načinu rada, formiranje zajedničkih grupa za analiziranje određenih prava, zajedničke posjete ustanovama i sl.

IV. PRINCIPCI SARADNJE

Institucija ombudsmena osigurat će da **saradnja bude redovna, transparentna, sveobuhvatna i sadržajna**. S tim ciljem ombudsmeni BiH će do kraja svake kalendarske godine raspisati javni poziv za saradnju nevladinim organizacijama u kojem će biti definirane oblasti i oblici saradnje. Kako bi se osigurala transparentnost procesa, bit će sačinjeni kriteriji za odabir NVO s kojima će biti potpisan memorandum o saradnji. Ovim memorandumom precizno će biti određene zajedničke obaveze obje strane.

Prepoznavši značaj postojanja permanentne komunikacije s nevladinim organizacijama, ombudsmeni su u Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta sistematizirali radno mjesto savjetnika u okviru čijeg opisa poslova i radnih zadataka je i obaveza koordiniranja saradnje sa nevladinim sektorom. Na ovo radno mjesto trenutno je raspoređena Almedina Karić.

OMBUDSMENI ZA LJUDSKA PRAVA BiH